EAU Heritage Journal

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม–มิถุนายน 2552

Vol. 3 No. 1 January–June 2009 ISSN 1905–159x

Contents

บทความพิเศษ

- นิทานปีทอง
  ***อ.สุมามาลย์ พงษ์ไพบูลย์*

บทความวิชาการ

- Cluster Formation and the Policy for Startup Firms: A System Dynamics Approach
  ***Pard Teekasap and Sombat Teekasap*
- การประเมินหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตปีการศึกษา 2546 มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
  Evaluation of the Curriculum for a Degree in Bachelor of Arts in Communications at Eastern Asia University: 2003
  ***อ.วไลรัตน์ ยุทธศิลป์*

บทความวิจัย

- ความสามารถในการบริหาร และการพัฒนางานเขตพื้นที่การศึกษาของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งตะวันออก
  Ability and Guidelines for Task Development of Educational Service Area Directors in the Eastern Seaboard Development Area
  ***รองศาสตราจารย์ ดร.ประชุม รอดประเสริฐ*
- ศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี
  A Study of Education Management Potential of Local Authorities: Opinions of Local Authority Personnel in Pathumthani Province
  ***อนันต์ นุ่มโต*
- การบริหารงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตเทศบาลนคร
  Disaster Prevention and Mitigation Administration in the Municipal City Area
  ***พ.ต.ท.ภีมพศ น้อมขอบ*
- มาตรฐานการขนส่งโดยรางกับการบริหารระบบการขนส่งภาคมหาชนในภาคใต้
  Standard for Rail System and Public Logistic Administration in South Regions
  ***ศิรินัดดา พานิชพงศ์*
- การพัฒนาระบบการขนส่ง: ศึกษาเฉพาะกรณีระบบการขนส่งทางรถไฟของประเทศตามแผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม
  Logistic Development with Special Reference to Improving the Rail Network Development Strategy of The Ministry of Transport
  ***ภวัต ตั้งตรงจิต*
- นโยบายของรัฐเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย
  The Government Policy As Related to the Thai Film Production Industry
  ***สมบัติ เมทะนี*
- ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง
  Factors Influencing the Effectiveness of the Mae Klong River Basin Management
  ***พรศักดิ์ จีวะสุวรรณ*
- ธูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย
  Tourism Business Model of the Floating Market in Thailand
  ***ณัชชา กริ่มใจ*
- Book Review
  ***Robert Derrick Butterfield*

ศักดิ์สิทธิ์แห่งภาษา
เป็นปัญญาอันเยี่ยมยล
ปรุงคนให้เป็นคน
ให้เข้าใจต่อใจกัน
เป็นอารยธรรม
อันสั่งสมแลสร้างสรรค์
เป็นภูมิปัญญาบรร-
พบุรุษดำรงทรง
ภาษาจักพาสาร
มาจดจารประจงลง
จักรวาล พึงพิศวง
ด้วยอำนาจแห่งภาษา

โดย เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

EAU Heritage Journal

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม–มิถุนายน 2552

Vol. 3 No. 1 January–June 2009 ISSN 1905–159x

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานและทรรศนะทางวิชาการ
2. เป็นแหล่งข้อมูลในการเสนอและเผยแพร่บทความผลงานทางวิชาการ

เจ้าของ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

ที่ปรึกษา
อธิการบดี ดร.โชติรัส ชวนิชย์
รองอธิการบดีฝ่ายนโยบายและแผน อาจารย์สุภกัญญา ชวนิชย์
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุษยมาส สินธุประมา

บรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์

กองบรรณาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ทีฆทรัพย์
รองศาตราจารย์ ดร.วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย สิกขาบัณฑิต
พลตรีหญิง ดร.อรนันท์ หาญยุทธ
ดร.สุดาพร สาวม่วง
อาจารย์บำรุง ตันจิตติวัฒน์
อาจารย์เกษม จันทร์น้อย
อาจารย์ขนิษฐา ทรงจักรแก้ว
อาจารย์นิชนันท์ พานิชพงศ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ ปิตตานนท์
รองศาสตราจารย์พิกุล บุณยรัตพันธุ์
รองศาสตราจารย์ปภาวดี คล่องพิทยาพงษ์
เรืออากาศโทสฐิต ห่วงสุวรรณ
ดร.ทิวารักษ์ เสรีภาพ
อาจารย์วณิฎา แช่มลำเจียก
อาจารย์สุมามาลย์ พงษ์ไพบูลย์
อาจารย์พิมพ์พันธุ์ ศรีพิพิธ

เลขานุการ นางสาวอรพินท์ ลูกอินทร์

ออกแบบปก/ จัดรูปเล่ม
อาจารย์วิลาวรรณ สุขมาก
นางสาวอรพินท์ ลูกอินทร์

กรรมการกลั่นกรองประจำฉบับ
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุษยมาส สินธุประมา
ดร.ทิวารักษ์ เสรีภาพ
ดร.ดิเรก พรสีมา
ดร.สมบัติ ฑีฆทรัพย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยชนะ อิงคะวัต
ดร.รุจิร์ ภู่สาระ
รองศาสตราจารย์ ดร. พิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์
รองศาสตราจารย์ ดร. ปิยะนุช เงินคล้าย
ดร.วิเชียร ชุติมาสกุล
Robert Derrick Butterfield

พิสูจน์อักษรประจำฉบับ
รองศาสตราจารย์พิกุล บุณยรัตพันธุ์
อาจารย์นิชนันท์ พานิชพงศ์
อาจารย์ภัชฎาภรณ์ เพ็ญสมบูรณ์
อาจารย์ธนอร อัศวงศ์
อาจารย์สุภัชฌาน์ ศรีเอี่ยม
Mr. Robert Derrick Butterfield

บทความใน “วารสาร EAU HERITAGE” เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนโดยเฉพาะ กองบรรณาธิการไม่มีส่วนในความคิดเห็นในข้อความเหล่านั้น

บทบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งในการนำเสนอ วารสาร EAU HERITAGE JOURNAL ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 แด่ท่านผู้อ่าน อีกวาระหนึ่ง โดยเนื้อหาในฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิชาการและบทความวิจัยที่น่าสนใจถึง 11 เรื่อง อีกทั้งวารสาร EAU HERITAGE JOURNAL ยังเป็นเวทีเพื่อสนับสนุนให้เกิดงานวิจัยใหม่ ๆ ที่จะสามารถประยุกต์และเป็นแนวทางในการพัฒนาอันเป็นประโยชน์ ต่อสังคม บทความวิจัยส่วนหนึ่งจึงเป็นบทความที่มาจากผลงานของนักศึกษาปริญญาเอกจากสถาบันต่าง ๆ ซึ่งผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ทางกองบรรณาธิการเชื่อมั่นว่าบทความในฉบับนี้เป็นประโยชน์ทางวิชาการไม่น้อยทั้งต่อ นักวิจัย นักวิชาการและบุคคลผู้สนใจทั่วไป

กองบรรณาธิการฯ ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ส่งบทความ บทวิจัย ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะมายังวารสาร EAU HERITAGE JOURNAL รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้สละเวลาในการผลิตสารประโยชน์สร้างสรรค์ต่อสังคม

แนะนำผู้เขียน

อ.สุมามาลย์ พงษ์ไพบูลย์

คณบดี คณะรัฐประศาสนศาสตร์

Pard Teekasap

Southern New Hampshire University, New Hampshire, USA.

ดร.สมบัติ ทีฆะทรัพย์

คณบดี ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

อ.วไลรัตน์ ยุทธศิลป์

อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

รองศาสตราจารย์ ดร. ประชุม รอดประเสริฐ

อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

อนันต์ นุ่มโต

นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

พ.ต.ท.ภีมพศ น้อมชอบ

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

ศิรินัดดา พานิชพงศ์

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

ภวัต ตั้งตรงจิต

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

สมบัติ เมทะนี

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

พรศักดิ์ จีวะสุวรรณ

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

ณัชชา กริ่มใจ

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

Mr.Robert Derrick Butterfield

อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ (Inter) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

สารบัญ

- นิทานปีทอง
  ***อ.สุมามาลย์ พงษ์ไพบูลย์* 1
- Cluster Formation and the Policy for Startup Firms: A System Dynamics Approach
  ***Pard Teekasap and Sombat Teekasap* 2
- การประเมินหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตปีการศึกษา 2546 มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
  Evaluation of the Curriculum for the Degree of Bachelor of Arts in Communications at Eastern Asia University: 2003
  ***อ.วไลรัตน์ ยุทธศิลป์* 16
- ความสามารถในการบริหาร และการพัฒนางานเขตพื้นที่การศึกษาของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งตะวันออก
  Ability and Guidelines for Task Development of Educational Service Area Directors in the Eastern Seaboard Development Area
  ***รองศาสตราจารย์ ดร.ประชุม รอดประเสริฐ* 25
- ศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี
  A Study of Education Management Potential of Local Authorities: Opinions of Local Authority Personnel in Pathumthani Province
  ***อนันต์ นุ่มโต* 39
- การบริหารงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตเทศบาลนคร
  Disaster Prevention and Mitigation Administration in the Municipal City Area
  ***พ.ต.ท.ภีมพศ น้อมชอบ* 52
- มาตรฐานการขนส่งโดยรางกับการบริหารระบบการขนส่งภาคมหาชนในภาคใต้
  Standard for Rail System and Public Logistic Administration in South Regions
  ***ศิรินัดดา พานิชพงศ์* 64

- การพัฒนาระบบการขนส่ง: ศึกษาเฉพาะกรณีระบบการขนส่งทางรถไฟของประเทศตามแผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม
  Logistic Development with Special Reference to Improving the Rail Network Development Strategy of The Ministry of Transport
  ***ภวัต ตั้งตรงจิต* 76
- นโยบายของรัฐเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย
  The Government Policy As Related to the Thai Film Production Industry
  ***สมบัติ เมทะนี* 92
- ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง
  Factors Influencing the Effectiveness of the Mae Klong River Basin Management
  ***พรศักดิ์ จีวะสุวรรณ* 100
- รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย
  Tourism Business Model of the Floating Market in Thailand
  ***ณัชชา กริ่มใจ* 115
- Book Review
  *** Robert Derrick Butterfield* 130

*สุมามาลย์ พงษ์ไพบูลย์

นิทานปีทอง

ในช่วงชีวิตของมนุษย์ มีช่วงเวลาที่สำคัญควรให้จดจำอยู่หลายช่วงเวลาซึ่งจะแบ่งเป็นช่วง 10 ปี หรือ 12 ปี ถ้าแบ่งเป็นช่วง 10 ปี เราเรียก ***ทศวรรษ*** ถ้าแบ่งเป็น 12 ปี เราเรียก***นักษัตร*** 1 รอบนักษัตรหมายถึงครบรอบ 12 ปี โดยจะเรียกเป็นชื่อปีและมีสัตว์เป็นสัญลักษณ์ประจำปีเช่น ปีชวด (หนู) ปีฉลู (วัว) ปีขาล (เสือ) ปีเถาะ (กระต่าย) ปีมะโรง (งูใหญ่) ปีมะเส็ง (งูเล็ก) ปีมะเมีย (ม้า) ปีมะแม (แพะ) ปีวอก (ลิง) ปีระกา (ไก่) ปีจอ (หมา) ปีกุน (หมู) นอกจากนับปีนักษัตรแล้ว วิธีการนับเดือนยังใช้เลข 12 เป็นเกณฑ์โดยดูจากช่วงระยะเวลาของการหมุนตัวของโลกและระยะทางการหมุนตัวของดวงอาทิตย์จะทำให้แต่ละเดือนอยู่ในราศีที่ต่างกัน และมีสัตว์เป็นสัญลักษณ์ของแต่ละเดือนต่างกัน ซึ่งดูแล้วก็จะเป็นสัญลักษณ์ของฤกษ์ยาม อุปนิสัยใจคอทั้งของการกำหนดพิธีและการเกิด เดือนที่ 1 ถึงเดือนที่ 12 มีการนับต่างกัน วิถีไทยจะนับเดือน 5 หรือเดือนเมษายนเป็นเดือนที่ 1 แล้วนับเวียนจนครบรอบ 12 เดือน แต่ของสากลจะนับเดือนมกราคมเป็นเดือนที่ 1 แล้วนับเวียนไปเช่นเดียวกัน โดยมีสัตว์เป็นสัญลักษณ์นำทำนายในแต่ละเดือนดังนี้ เดือนมกราคม (มังกร) เดือนกุมภาพันธ์ (หม้อน้ำ) เดือนมีนาคม (ปลา) เดือนเมษายน (แกะ) เดือนพฤษภาคม (วัว) เดือนมิถุนายน (คนคู่) เดือนกรกฎาคม (ปู) เดือนสิงหาคม (สิงห์) เดือนกันยายน (หญิงสาว) เดือนตุลาคม (ตราชั่ง) เดือนพฤศจิกายน (แมงป่อง) เดือนธันวาคม (ธนู) มีเดือนและปีที่นับเป็นปีทองในนิทานปีทองที่จะเล่าต่อไปนี้

ในเดือนเมษายนพุทธศักราช 2539 วันที่ 16 มีสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งได้รับใบอนุญาตจัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัยและเริ่มเปิดดำเนินการสอนระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ในวันที่ 8 ตุลาคม พุทธศักราช 2540

สถานศึกษาแห่งนี้ก่อตั้งสร้างสรรค์ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด นับจากปีที่ดำเนินการสอน พุทธศักราช 2540 จนปัจจุบัน ปีพุทธศักราช 2552 และครบรอบ 12 ปี ในวันที่ 16 เมษายน 2552 นี้เอง และก้าวย่างเข้าสู่ปีที่ 13 อย่างงดงาม

ปีนี้จึงเป็นปีทองอย่างแท้จริงของสถานศึกษาแห่งนี้ ปีทองด้วยระยะเวลาเวียนรอบปีนักษัตร คือในวันที่ 16 เมษายน พุทธศักราช 2539 เป็นปีฉลู และ 16 เมษายน พุทธศักราช 2552 ก็เป็นปีฉลูเช่นกัน และเป็นปีทองของการพัฒนาทางด้านการศึกษา จากหลักสูตรปริญญาตรีและปริญญาโท 2 หลักสูตร คือ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต และบริหารธุรกิจบัณฑิต มีนักศึกษาในปีนั้น เกือบ 50 คน ปัจจุบันสถานศึกษาแห่งนี้มีการพัฒนาทั้งด้านอาคารสถานที่ อาณาบริเวณ บุคลากร อาจารย์ นักศึกษา มีการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกมีนักศึกษาต่างชาติในเอเชียและประเทศใกล้เคียงมาร่วมใช้ชีวิตการเป็นนักศึกษาด้วยกัน มีนักศึกษาจากทุกภูมิภาคของประเทศไทยมาศึกษาต่อ มีจำนวนบัณฑิต มหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตสำเร็จการศึกษารับใช้สังคมอย่างต่อเนื่องมาตลอดและนับวันจะเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น

นี่คือเรื่องเล่าในปีทองของมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

*Pard Teekasap and Sombat Teekasap

Cluster Formation and the Policy for Start-Up Firms: A System Dynamics Approach

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลกระทบของนโยบายที่ก่อให้เกิดปัจจัยสนับสนุนต่อการจัดตั้งกลุ่มธุรกิจ (cluster) โดยใช้หลักการด้านพลศาสตร์ระบบ (system dynamics) ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนากลุ่มธุรกิจ ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดของทรัพยากรการดำเนินงาน ตำแหน่งงาน จำนวนผู้ว่างงาน ค่าจ้างค่าตอบแทน ความต้องการของตลาด และความสามารถในการผลิตต่อการเจริญเติบโตของกลุ่มธุรกิจ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยหนุนในการเริ่มกิจการจะส่งผลสำคัญให้กลุ่มธุรกิจสามารถขยายขนาดและลดเวลาในการพัฒนาลง อย่างไรก็ตาม ถ้านโยบายที่นำมาใช้สนับสนุนธุรกิจใหม่ก่อให้เกิดปัจจัยลบที่สำคัญต่อธุรกิจหลักที่มีอยู่เดิมขนาดของกลุ่มธุรกิจจะลดลง และจะใช้เวลาในการพัฒนากลุ่มธุรกิจนานมากกว่าการไม่มีปัจจัยเสริมให้ธุรกิจเปิดใหม่และถ้านำนโยบายที่นำมาใช้เพื่อสนับสนุนธุรกิจเปิดใหม่ก่อให้เกิดปัจจัยลบต่อธุรกิจหลักอย่างมาก การพัฒนาของกลุ่มธุรกิจจะไม่เกิดขึ้น

คำสำคัญ: การจัดตั้งกลุ่มธุรกิจ

Abstract

This paper studied the effects of policies that provide benefits for start-up firms of the cluster formation, using a system dynamics approach. The cluster development model consists of the interactions of limited resources, workers, jobs, unemployment, wages and salary, market demand and production capacity to the growth of the cluster. The results indicate that providing benefits to the start-up firms can enlarge the cluster size, and shorten the time to develop the cluster, if these benefits do not cause disadvantages, or cause small disadvantages for mature firms. However, if mature firms suffer significant disadvantages from the benefits provided for start-up firms, the cluster size will be reduced, and the cluster will take a longer time to develop than one without the benefits. If the disadvantages the mature firms have from the benefits for start-up firms are substantial, the cluster will not develop.

Keywords: System dynamics, industrial cluster, cluster formation, startup firms policy

Introduction

Clusters are another method of creating competitive advantage, not only for the firms in those clusters, but also for the country where the clusters are located. Clusters offer opportunities for the firms to increase productivity, reduce costs, create innovation, stimulate new business formation, acquire competitive resources and observe future trends (Porter, 1998).

*Southern New Hampshire University, New Hampshire, USA.

Eastern Asia University, Patumthani, Thailand.

They will also raise the employment rate, enhance the Gross Domestic Product (GDP), increase the likelihood of transforming salaried workers into entrepreneurs, improve real incomes and stimulate economic growth for the country (Norman and Venables 2004; De Blasio and Di Addario 2005). Many governments in different countries view cluster developments as a key issue. However, many of them do not succeed.

A great deal of research focuses on cluster development, firms' strategies to develop clusters and government policy to encourage cluster creation. However, most studies are based on static and open-looped perception of the cause and effect of each factor of the cluster formation, without including the feedback effect from the cluster to those factors. Therefore, the present research approach will target the effects of the factors involved in cluster creation, using the dynamics feedback involvement approach.

This study uses a system dynamics approach to understand the behavior of cluster formation and related factors. System dynamics is a tool, that incorporates feedback loops with a dynamic perspective, to explain complex situations (Sterman 2000). The system dynamics model will be simulated, based on iteration calculations. The simulation process will calculate the value for each variable in the first round, and then iterate the calculation, based on the new value. As a result, a system dynamics model can present the results of simulation, with the integration of the feedback effect. The system dynamics model can be extensively applied to research which observe growth or change over time, such as the growth of a city (Forrester 1974) and the growth of a biotechnology firm (Morecroft, Lane et al. 1991). System dynamics are also used in policy studies, as it can clearly illustrate the effect of the policy, in both the short-run and the long-run. Good examples of using system dynamics to evaluate a policy are the health policy to control polio (Thompson and Tebbens, 2008), and the climate policy (Fiddaman, 2007).

In this study, we are creating a conceptual system dynamics cluster model, which involves the factors of resources, workers, jobs, unemployment rate, average salary, market demand, and production capacity. Based on this model, we conducted the simulation with the different levels of benefits provided for startup firms, and with different levels of disadvantages the mature firms suffer from these benefits. Our aim was to understand the effect on the cluster formation.

The results indicate that providing benefits for startup firms always increases the size of the cluster and shortens the time to develop a cluster, if the disadvantages for mature firms from these benefits are not considered. The cluster is still larger and grows faster, if the disadvantages mature firms suffer are small. However, if the level of disadvantages for mature firms from the startup firms' benefits is significant, the cluster will be smaller and will take a longer time to develop, than one without the startup

firms' benefits. In the case when the disadvantages are extremely large, the cluster will not be developed.

The findings indicate that, the government should implement policies providing benefits for startup firms, without imposing significant disadvantages on mature firms. Setting up industry-specific training institutes and universities to train workers in clusters, and providing tax breaks for startup firms, seem to be the correct and appropriate policies.

This paper is structured as follows: The first section will examine previous studies on cluster formation patterns, and factors that affect the cluster. The next section will discuss the policies that stimulate cluster creation, based on current research. Section 3 to 7 will provide details of the cluster model that was developed in this paper, the terminology, the scope of the model, assumptions and limitations, the links between each factor, the simulation results and finally, a discussion on the results and implications for government policies. The last section deals with the conclusions.

Cluster Formation-pattern and Related Factors

Cluster creation is based on agglomeration economies-increasing return in spatial form-of firms with homogeneous needs. When a cluster starts forming itself, an increasing return will enhance the benefits for existing firms in the clusters and attract new firms. This process will strengthen clusters and clusters will be locked-in (Arthur, 1994). However, cluster growth is limited by "Cluster Resource Capacity", which are the essential resources for cluster formation and upgrading (Groothuis, 2005; Mertz & Groothuis, 2006).

Feldman and Francis (2004) divide cluster formation into three stages. In the first stage, the region is inert and there is no significant entrepreneurial activity. The movement will start when there are external and unanticipated factors, that lower the cost of entrepreneurship. Then the cluster will begin to form. A characteristic of this second stage is an increase in entrepreneurial activity, such as the interaction between entrepreneurs and the surrounding environment. Entrepreneurs may alter the environment by setting up institutions, that stimulate further innovation. The last stage is when the location gains the reputation as the place "to be" for particular industries.

The factors that can assist cluster development and attract new firms to invest in the cluster, are specific to the type of industry. For high-tech industries, skilled labor with specific knowledge and expertise is a major factor, that affects the decision-making regarding the location. However, the location for high-tech industry tends to be based on the location of technological innovations, because the mobility of technology is limited in the early period (Feldman & Francis, 2004). Brenner (2005) argued that process innovation helps in cluster creation for every industry, not only for high-technology industries, while product innovation does

not exhibit a significant effect. Brenner (2005) also postulated from the empirical study, that close co-operation between firms with suppliers and universities, is observed in the area where the cluster is developing.

De Blasio and Di Addario (2005) studied the effect of clusters on workers, and found that workers gain benefits from the clusters, because they have a higher chance of being employed, and are more likely to develop their own businesses. Clusters also increase the job mobility of blue-collar workers, but it is reduced for white-collar workers. The return on education inside the cluster is lower than outside the cluster, except for workers with elementary education or less.

General Policies for Cluster Development

The government can play, and should play, a major role in encouraging cluster development. Porter (2000) stated that the government has a role in facilitating cluster development and upgrading. Norman and Venables (2004) also indicate that government policy has a significant role in cluster development. Without a government policy, the number of industrial clusters will be too many and each cluster will be too small, which means the output is lower than the level necessary to maximize world welfare.

The government can encourage cluster development and upgrading, by removing obstacles and constraints, regarding human resources, infrastructure and regulation. To be more specific, Porter's (2000), based on a diamond model, suggested that government should locate related departments around clusters, attract foreign investment to clusters, provide export promotion and reduce barriers to local competition, provide education and research facilities that target specific cluster-related knowledge and enhance infrastructure, and encourage pro-innovation regulation. Government should also provide testing and product certification infrastructure, or act as buyers, create supporting industries, by sponsoring a cluster-specific forum, attract cluster-specific suppliers and service providers, and set up free trade zones, industrial parks or supplier parks.

Terminology in the Model

In this model, some terminology in used to present and illustrate the behavior of the cluster. The definitions used are listed below

Terminology	Definition
Type of firms	
New firms	Firms which are newly established and unfamiliar with the business environment. New firms are smaller, hire fewer people, and produce fewer products than mature and declining firms
Mature firms	Firms which have been established for a period of time, are familiar with the business and the competitive environment, are still growing and are still competitive with other firms. Mature firms will use more resources, hire more people, and produce more products than the other two categories.
Declining firms	Firms which have already passed the mature stage and have stopped growing. Declining firms will utilize existing resources, such as brand image or existing innovation, without creating new competitive resources.
Resources	
Land	Land represents a limited resource for business operations, similar to labor.
Job coverage	Represents the supply and demand of labor. It is calculated by dividing the number of experienced workers, by the total number of jobs. Job coverage also represents the unemployment rate of the clusters. The higher the job coverage, the higher the unemployment rate.
Average salary ratio	The ratio between the average salary of this cluster and the average salary of other industries.
Market Demand and Production Capacity	
External market demand	Market demand, that is not created or affected by the cluster.
Internal market demand	Market demand, that is created or affected by the cluster.
Demand coverage ratio	A variable to present the demand and supply of products, calculated by dividing the total product that the cluster produces in a year, by perceived market demand.
Worker efficiency	The number of products one worker produces in a year.

Scope, Assumption and Limitation of the Model

This generic cluster model consists of the size of the cluster, the workers who are willing to work in this cluster, job availability, resource limitation, average wages and salaries of the workers who work in this cluster, production capacity and market demand.

The size of the cluster is measured by the total number of firms, in all stages in the cluster. In this model, firms are classified into three groups–new firms, mature firms and declining firms. The firms in each stage are assumed to be homogeneous. No particular firm has a greater reputation or higher technological advancement than other firms in the same stage. Firms are always established in this cluster as new firms, and then grow to maturity and later, become declining firms. No firm can miss out a stage. New firms can enter the cluster, without the limitation of investment capital. We also assume that there is no risk perception involved in the decision-making process of establishing firms in this cluster.

The workers in this model are the people who, whether employed or not, want to work and are ready to work in this cluster. The workers are assumed to be homogenous. Every worker has the same opportunity and ability to find a job. No insider or social networking is involved in this model.

Job availability is the number of jobs that are available in the cluster. We assume that all jobs are homogeneous. All jobs require the same qualifications and all workers are qualified for any job. In the case of job reduction or a layoff, all firms will reduce the number of jobs at the same rate, and current employees will be laid off randomly.

Resource limitation is represented by land availability. We assume that the cluster is located in an area such as an industrial park, which has a limited land area and is not easily expanded. We also assume that all buildings are one story buildings and that there is no vertical expansion.

The wage of workers in the cluster is based on the average wages in other industries. We can assume that workers in this industry earn the same wages as the overall industrial average before the simulation. The salary will be adjusted, based on the supply and demand of labor–job availability, and the size of the experienced labor pool. The wages for this cluster has no effect on the overall industrial wage. Moreover, the overall industrial wage is not increased over time.

The market demand comes from two sources –external market demand and internal market demand. Both internal and external market demand are the same. Customers, whether they are from external or internal market demand, are homogenous, have no preference, and purchase the products randomly.

We assume that there is no political risk or exchange rate risk involved in this model. Moreover, we assume that the interest rate and inflation rate are zero. The operating costs and the prices of all products are the same. Therefore, customers will

purchase products randomly. There is no trade barrier, such as a tariff or a quota, involved in this model. The transportation costs from the production location to both external and internal customers are equal.

Casual loop diagram of the cluster: the relationship between each factor

We present a casual loop diagram, shown in Figure 1, to illustrate the relationship between each of the factors involved in the behavior of the cluster. The factors shown in the casual loop diagram include the cluster size, land, job availability, workers, average salary, production capacity and market demand.

Figure 1 Casual loop diagram showing the relationship between each cluster-related factor.

The first two cause and effect loops are the reinforcing loop between current cluster size and the entering of new firms, and the balancing loop between the cluster and the land, as shown in Figure 2. We assume that the attractiveness of the cluster is related to the size of the cluster. The bigger the size of the cluster, the more firms come into the cluster. For the land area, the cluster occupies more land when it grows. As the area of land diminishes, the price of land will increase, which will reduce the growth of a cluster.

Figure 2 The reinforcing loop between the current cluster size and new firms, and the balancing loop between the cluster size and a limited land area.

The nested loop, shown in Figure 3, is the relationship between cluster size, the number of jobs, the number of workers, and the average wage. As the cluster grows, it attracts more workers willing to work in the cluster, and also creates more jobs. Comparing the number of workers with the number of jobs, we obtain the job coverage. If the job coverage is higher than one, it produces unemployment. In an unemployment situation, it will reduce the average wage of workers in the cluster, and also reduce the number of new workers coming into the cluster. The reduced salary also attracts new firms to invest in the cluster.

Figure 3 Loops between cluster size, jobs, workers and average salary**.**

Figure 4 shows the connection between the cluster size, market demand, number of jobs and production capacity. Part of the demand is created by the firms in the cluster. Production capacity is calculated from the number of firms in the cluster and the number of jobs. Comparing the market demand

and the production capacity, we obtain the demand coverage ratio. If the demand coverage ratio is higher than one, it shows that the production capacity exceeds the market demand. An overproduction situation reduces the number of new firms coming into the cluster, and also forces the firms to reduce production, by reducing the number of jobs. On the other hand, if the demand is higher than the production capacity, unfulfilled demand has a chance to switch to a substitute product, which will reduce the total demand the next time.

Figure 4 Nested loop between cluster size, number of jobs, production capacity and market demand**.**

Simulation of the Model

To understand the effect of each policy, on the behavior of the cluster and the related variables, we will use the "base run" as a control case, with no implemented policy. We will set up scenarios which represent each different policy. The results from each scenario will be compared with the "base run", to identify the effects of the policies.

Scenario 1: Increase Benefits for Startup Firms

In this scenario, we study the effects of providing benefits for startup firms on the cluster formation. The benefits are incorporated in the model at a lower rate of failure for new firms. "SC1_050" and "SC1_150" are the cases that the failure rate of new firms is reduced by 50%, and increased by 50% consecutively.

The results indicate that the lower failure rate for new firms, as a result of providing benefits for startup firms, will make the cluster larger, and take less time to fully develop, (see Figure 5). However, the lower failure rate of new firms does not have a significant effect on the workers in the cluster, as indicated by an insignificant difference in average wage ratio and job coverage, (see Figure 6).

Figure 5 The effects of the failure rate of new firms on the size of the cluster**.**

Figure 6 The effects of the failure rate of new firms on the wage salary ratio and job coverage ratio**.**

Scenario 2: Disadvantages of mature firms caused by the benefits provided to start-up firms

In this scenario, we study the case that benefits for start-up firms create disadvantages for mature firms. The disadvantages of mature and declining firms are incorporated in the model, as a higher failure rate for mature and declining firms.

We fix the failure rate of new firms at 50% lower than the base case, and vary the level of disadvantages the mature and declining firms suffer from these benefits. “SC1_050”, “SC2_050”, “SC3_050” and “SC4_050” are the cases in which the mature and declining firms have no disadvantage, low, medium, and high disadvantages from the benefits of startup firms consecutively.

The results show that the size of the cluster is reduced, and it takes longer time to reach equilibrium, when the mature and declining firms suffer more disadvantages caused by the startup firms’ benefits. In the case “SC4_050” which represents the case that mature and declining firms suffer high disadvantages from the benefits, the cluster fails to develop, as see Figure 7.

Figure 7 The effect of disadvantages of startup firms' benefits on the size of the cluster**.**

The effect of the disadvantages for mature firms from startup firms’ benefits on the workers is significant, when the cluster is not developed. In Figure 8, the job coverage is lower and the average salary is higher than in the other cases, if the cluster is not developed. This means that the benefits cause greater disadvantages for mature and declining firms.

Figure 8 The effect of disadvantages of startup firms' benefits on salary and job coverage**.**

A Discussion of the Results and Implications for Government Policy

The results shown in the previous section, indicate that providing benefits for startup firms is always good for the cluster. The cluster will grow larger and faster, if the disadvantages for mature firms from these benefits for mature firms are not considered. When the disadvantages for mature firms are considered, the cluster will grow larger and faster than if the disadvantages for mature firms were small. However, if the startup firms' benefits cause large disadvantages for mature firms, the cluster will be smaller, and will take a longer time to develop, or will not develop in the worst case scenario.

In order to encourage cluster development, the government must implement policies to assist the startup firms, without causing significant disadvantages for the mature firms. Creating training institutes and universities to train workers in specific industrial techniques and knowledge is the right approach. Workers in the startup firms within the cluster can gain specific knowledge more rapidly, which will reduce operating costs and shorten the experience curve for startup firms, while not causing disadvantages for mature firms.

Another policy that will enhance cluster development is tax breaks. Tax breaks can encourage more investment within the cluster from startup firms, and reduce the chance of failure for the new firms, because it will lower operational costs. Even though the mature firms suffer disadvantages from the unfair

competition, the cluster will still grow larger and faster if the number of tax breaks is not significant.

Conclusion

We have studied the effects of government policies aimed to benefit the start-up firms on the cluster development, using the system dynamics approach. Based on the model, the different level of benefits and the different level of disadvantages, the mature firms have from these benefits, have been analyzed.

Without considering disadvantages for mature firms from the startup firms' benefits, providing benefits for new firms will always increase the size of the cluster, and shorten the time to develop the cluster. The cluster will still grow larger and faster than the one without the benefits for startup firms, if the mature firms have few disadvantages from these benefits. However, if the disadvantages from the benefits the mature firms suffer are considerable, the cluster will be smaller and will take a longer time to develop, than the one without the startup firms' benefits. If the benefit costs are extremely high for the mature firms, the cluster will not develop.

To encourage cluster development, the implemented policies should focus on providing benefits for startup firms, without creating significant disadvantages for the mature firms. Setting up industry-specific training institutes and universities is the right approach, as it will lower the operating costs and shorten the experience curve for the startup firms, while not causing disadvantages for mature firms. Another suitable policy is tax breaks. Providing a number of tax breaks is not large enough to create significant disadvantages for mature firms, and the cluster still develop faster and get bigger.

In order to pursue this research further, the model can be applied to a specific industry in a particular country. Moreover, many factors have been neglected in this paper, but can be included in future research. Among the omitted factors in the present study, the capital requirement to set up the firm, the macroeconomic situation, and barriers to entry and exit to and from the industry, are worth mentioning.

References

Arthur, W. B. (1994). *Increasing Returns and Path Dependence in the Economy.* Ann Arbor: Michigan University.

Brenner, T. (2005). Innovation and cooperation during the emergence of local industrial clusters: An empirical study in Germany. *European Planning Studies, 13*(6), 21-938.

Blasio, G. D. & Addario, D. S. (2005). Do workers benefit from industrial agglomeration. *Journal of Regional Science, 45*(4), 797-827.

Feldman, M. P. & Francis, J. L. (2004). Homegrown solutions: fostering cluster formation. *Economic Development Quarterly, 18*(2), 127-137.

Fiddaman, T. (2007). Dynamics of climate policy. *System Dynamics Review, 23*(1), 21-34.

Forrester, J. W. (1974). *Urban Dynamics.* Moscow: n.p.

Groothuis, A. (2005). *Dynamic modeling of cluster behavior: A case study looking the UK and Germany Biotech/Pharmaceutical Clusters.* Manchester: Southern New Hampshire University.

Mertz, S. A. & Groothuis, A. (2006). *Dynamic modeling of cluster behavior: the impact of firm entrance and exit on cluster resource capacity in Biotech/Parma and ICT clusters.* Manchester: Southern New Hampshire University.

Morecroft, J. D., W., Lane, D. C., & et al. (1991). Modelling growth strategy in a biotechnology startup firm. *System Dynamics Review, 7*(2), 93-116.

Norman, V. D. & Venables, A. J. (2004). Industrial clusters: Equilibrium, welfare and policy. *Economica, 71*(284), 543-558.

Porter, M. E. (1998). Clusters and the new economics of competition. *Harvard Business Review, 76*(6), 77-90.

Porter, M. E. (2000). Location, competition, and economic development: Local clusters in a global economy. *Economic Development Quarterly, 14*(1).

Sterman, J. D. (2000). *Business dynamics : Systems thinking and modeling for a complex world.* Boston: Irwin/McGraw-Hill.

Thompson, K. M. & Tebbens, R. J. D. (2008). Using system dynamics to develop policies that matter: Global management of poliomyelitis and beyond. *System Dynamics Review, 24*(4), 433-449.

*อ.วไลรัตน์ ยุทธศิลป์

การประเมินหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตปีการศึกษา 2546 มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

Evaluation of the Curriculum for a Degree in Bachelor of Arts in Communications of Eastern Asia University: 2003

บทคัดย่อ

การประเมินหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2546 มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวัตถุประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหา ปัจจัยนำเข้า กระบวนการจัดการเรียนการสอน การบริหาร และ การประเมินประสิทธิผลหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประเมินหลักสูตร ประกอบด้วย อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต รวมทั้งสิ้น 167 คน โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและจากเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง ค่อนข้างต่ำ และควรปรับปรุง

จากการประเมินผลการศึกษาสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับปรัชญาปณิธานของคณะและมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับปานกลาง ปรัชญาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตรระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยนำเข้าของหลักสูตรคือ นักศึกษา อาจารย์ และปัจจัยเกื้อหนุนการเรียนรู้ มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักศึกษามีความพึงพอใจในการให้คำปรึกษาของอาจารย์อยู่ในระดับดี และควรพัฒนาอาจารย์ให้เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการเพิ่มขึ้น ด้านการจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพในระดับปานกลาง การคัดเลือกนักศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์คุณสมบัติที่ระบุในคู่มือการศึกษา และการสรรหาอาจารย์มีความเหมาะสม บัณฑิตมีความพึงพอใจในความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตรในระดับดี และผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจในคุณภาพของบัณฑิตในระดับดี

จุดเด่นของหลักสูตร ได้แก่ ปรัชญาของหลักสูตรสอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัย และกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตชัดเจน สามารถนำมาวัดและประเมินผลได้ ส่วนจุดที่ควรพัฒนา ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกเลือก ควรให้สอดคล้องกับความต้องการผู้ปฏิบัติงานด้านวิชาชีพนิเทศศาสตร์ปัจจุบัน ควรพัฒนากระบวนการสอนและประเมินผลในภาคปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ด้านปัจจัยนำเข้า ควรปรับพื้นฐานและวัดความรู้ทั่วไปของนักศึกษา

นอกจากนี้หลักสูตรควรปรับเพิ่มรายวิชาที่สนับสนุนความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านภาษา ส่วนโครงสร้างหลักสูตรควรปรับให้มีจุดเน้นเชิงบูรณาการกับสาขาวิชาอื่น ๆ ในลักษณะวิชาโท เพื่อให้สอดคล้องกับวิชาชีพนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน และควรเน้นการเรียนที่มีการวิจัยเป็นฐาน (Research-based learning) เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

*อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

Abstract

This report presents an evaluation of the curriculum (2003) for the degree of Bachelor of Arts in Communications at Eastern Asia University. The goals of the evaluation are (1) to review the objectives, structures, and content of the curriculum, (2) to study and analyze the input materials for the education process, (3) to evaluate the administration of the curriculum, and (4) to evaluate the effectiveness of the curriculum.

To collect the raw data for analysis, questionnaires and open questions were distributed to a group of 167 people, comprising faculty members, students, graduates, and people from industry. The statistics used for the analysis of the data were percentages and averages. The attitudes of the respondents towards the achievements of the curriculum were classified into 5 levels: very good, good, average, worse, and need improvements.

It was found that the curriculum objectives were in accordance with the university and the college philosophy. The correlation between the philosophy, curriculum objectives, content, and applications was at the average level. Factors contributing towards the input materials to the education process, such as the quality of students, faculty members, and factors contributing to the educational process were also at the average level. Student satisfaction regarding consultation with faculty members was at the good level. The quality of academic administration was at the average level. The student selection process was in agreement with the university guidelines. The satisfaction of the graduates and people from industry towards the curriculum's effectiveness was at the good level.

The prominent features of the curriculum include its accordance with the university philosophy, as well as the clear, measurable, and analyzable characterization of the students. Items that need improvements are curriculum objectives, elective courses that are outdated and do not meet the expectations of the modern communications industry. In addition, the teaching process and assessment during training sessions require adjustments, as do the general knowledge and evaluation process of the students.

It has been suggested that the curriculum include more courses that promote critical thinking, ethics, and language capability. It is also thought that the curriculum structures should allow more integration with other disciplines, by means of elective courses. Research-based learning is also encouraged.

Keywords: evaluation of the curriculum, Eastern Asia University

ความนำ

การประเมินหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร มีความสำคัญหลัก 2 ประการ ประการแรก คือ ทำให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรับรู้สถานภาพของหลักสูตร ด้านความสอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ ความต้องการของสังคมและผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ประการที่สองเป็นการรับรู้ผลจากการใช้หลักสูตร

และคุณภาพบัณฑิตที่ได้รับผลจากการใช้หลักสูตรนั้น การประเมินหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชียฉบับนี้จัดทำขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยและเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ที่ระบุให้ทุกหลักสูตรมีการพัฒนาหลักสูตร ให้ทันสมัย แสดงการปรับปรุงดัชนีด้านมาตรฐาน และคุณภาพการศึกษาเป็นระยะ ๆ และมีการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี ตามประกาศของกระทรวง ศึกษาธิการ อีกทั้งต้องการทบทวนหลักสูตรเดิมที่ใช้ในปีการศึกษา 2546 สาขาวิชาการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ โดยทบทวนด้านการบริหารหลักสูตร ปัจจัยนำเข้า กระบวน การเรียนการสอน และประสิทธิผลของหลักสูตร ผลที่ได้รับจากการประเมินจะนำมาพัฒนาหลักสูตรใหม่ โดยปรับปรุงส่วนที่เป็นจุดอ่อนและเสริมส่วนที่เป็นจุดเด่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหาของหลักสูตร ปัจจัยนำเข้า กระบวน การจัดการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร และประสิทธิผลของหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์น-เอเชีย

วิธีดำเนินการวิจัย

การเลือกกลุ่มตัวอย่างและประชากรที่ศึกษาเลือกจาก 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์และนักวิชาการผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร บัณฑิต นักศึกษาปัจจุบัน และผู้ใช้บัณฑิต รวมทั้งสิ้น 167 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท ประเภทที่ 1 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ด้านความคิดเห็นในการบริหารหลักสูตร ด้านคุณลักษณะนักศึกษา ด้านความรู้และทักษะของหลักสูตร ที่สอดคล้องกับวิชาชีพ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านคุณลักษณะของบัณฑิต ตามความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิต โดยแบ่งเป็น 4 ชุดคำถาม ประกอบด้วย ชุดคำถามสำหรับอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ ชุดคำถามสำหรับนักศึกษา ชุดคำถามสำหรับบัณฑิต และชุดคำถามสำหรับผู้ใช้บัณฑิต ในช่วงเดือนตุลาคม-เดือนพฤศจิกายน 2549 ประเภทที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์อาจารย์และนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาของหลักสูตร
2. ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 = ระดับดีมาก 3.50-4.49 = ระดับดี 2.50-3.49 = ระดับปานกลาง 1.50-2.49 = ระดับต่ำ 1.00-1.49 = ระดับต่ำมาก

แนวคิดที่นำมาใช้ประกอบการประเมินหลักสูตร

ผู้ประเมินได้ศึกษาแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ (2548) ที่กล่าวว่า ในการสร้างหลักสูตรนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือผลผลิตของหลักสูตรหรือบัณฑิต เพราะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด โดยกระบวนการผลิตบัณฑิตประกอบด้วย 4 เรื่องหลัก คือ หลักสูตรการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักศึกษา และการจัดสภาพแวดล้อม ดังนี้

1. การจัดหลักสูตรสำหรับปริญญาตรี โดยทั่วไป จะมีองค์ประกอบ 3 ส่วนหลัก คือ หลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป (general education) หลักสูตรวิชาชีพ (specialized or professional) และหลักสูตรวิชาเลือก (exploration education) ดังแผนภูมิแสดงความเชื่อมโยงดังนี้

ลักษณะของผู้ใหญ่		คุณสมบัติของผู้จบปริญญา		หลักสูตร
1. มีงานทำ	→	มีความรู้เพื่อประกอบอาชีพ	→	หลักสูตรวิชาชีพ
2. มีความรับผิดชอบ	→	มีคุณธรรมเพื่อดำรงชีวิต	→	หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป
3. มีงานอดิเรก	→	มีรสนิยมในการเลือกวิถีชีวิต	→	หลักสูตรวิชาเลือก

โดยหลักสูตรวิชาชีพนั้นจะเป็นกลุ่มวิชาและกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาบัณฑิต ให้สำเร็จการศึกษาแล้วมีความสามารถทำงานได้ตามสาขาและวิชาชีพที่ได้เรียนมา ส่วนวิชาศึกษาทั่วไปมุ่งสร้างบัณฑิตให้เป็นคนดี มีความรับผิดชอบในสังคม และวิชาเลือกมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความถนัดและความสนใจของบัณฑิตให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. การจัดการเรียนการสอน ได้เสนอกลยุทธ์ในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรีเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนในลักษณะลดการบรรยายเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน จัดกระบวนการพัฒนาทักษะในการสอนของอาจารย์ให้สามารถดำเนินการสอนตามหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดโปรแกรมการพัฒนาเป็นระยะในระหว่างการทำงาน รวมทั้งกำหนดเป็นนโยบายภาระงานที่อาจารย์จะต้องมีการพัฒนาเป็นช่วง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการใช้สื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น และจัดให้มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายแก่ผู้เรียนตามความสนใจและความถนัด ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ซึ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. การจัดกิจกรรมนักศึกษา ควรพัฒนาให้มีการบูรณาการระหว่างการสอนและกิจกรรมนักศึกษา เพื่อให้กิจกรรมนอกห้องเรียนเป็นส่วนผสมผสานของกระบวนการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งสามารถจัดในลักษณะของนักศึกษาเป็นผู้จัดทำเอง หรือกิจกรรมที่คณะหรือสาขาวิชาเป็นผู้จัด

4. การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียน ควรเน้นการผลิตบัณฑิตและการจัดการเรียนการสอนในเชิงคุณภาพ มากกว่าเชิงปริมาณ โดยมีระบบการประกันและการตรวจสอบคุณภาพ จัดหาและบริการสื่อ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือการพัฒนาความร่วมมือของหน่วยงานอื่น อย่างไรก็ตาม สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งเสริมและเอื้ออำนวยในการแสวงหาความรู้และเจตคติที่ดี รวมทั้งเป็นการหล่อหลอมให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีวัฒนธรรมและอารยธรรมที่ดี

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ (2548) ได้กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบคุณลักษณะ ดังนี้

1. ด้านความรู้พื้นฐาน (basic knowledge) บัณฑิตจะต้องมีความรู้ตามวิชาชีพของตน มีความรู้พื้นฐานทางวิชาการและสามารถพัฒนาความรู้ใหม่ขึ้นได้ในวิชาชีพของเขาเองตามสาขาวิชาที่ได้รับการศึกษาที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ มีความสามารถในการใช้ภาษา และการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน สามารถตอบสนองความต้องการท้องถิ่นและประเทศชาติได้

2. ด้านความคิดพื้นฐาน (basic thinking)

คุณลักษณะบัณฑิตที่มีความคิดระดับพื้นฐาน ต้องเป็นผู้ที่สามารถคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดอย่างเป็นระบบ สามารถนำความรู้ที่มีมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นสังคมข้อมูลข่าวสาร บัณฑิตต้องสามารถแยกแยะ วิเคราะห์และสังเคราะห์ก่อนนำไปใช้ และสามารถประเมินผลได้ว่ามีความเหมาะสมหรือคุ้มค่าด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายจากที่ได้เรียนรู้

3. ด้านความสามารถพื้นฐาน (basic skills) คุณลักษณะบัณฑิตที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานในระดับพื้นฐานจะต้องมีความรู้ในสาขาและสามารถนำความรู้มาปฏิบัติงานในวิชาชีพที่ตนเองศึกษาได้ รวมทั้งสามารถนำความรู้ในเชิงทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติ มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานเป็นทีมได้ เป็นได้ทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดี มีทักษะทางภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร มีทักษะในการใช้ระบบสารสนเทศ เพราะว่าในสังคมปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ต้องการคนที่สามารถทำงานได้ และต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ เอาใจใส่กับงาน และมีศักยภาพในการพัฒนาต่อไปได้ (potential) ไม่เสียเวลาในการฝึกงาน ทำให้ประหยัดเวลาและทรัพยากรขององค์กร ดังนั้นบัณฑิตจะต้องมีทักษะพื้นฐานดังที่กล่าวมาข้างต้น

4. ด้านคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน (basic ethic) บัณฑิตที่มีคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมระดับ พื้นฐานจะต้องเป็นคนที่มีวินัยในตนเอง รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตัวเองและผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ เสียสละ มีศีลธรรม มีจิตใจเป็นคนรักประชาธิปไตย มีความเป็นไทย มีความรักในศิลปะ ดนตรี มีวัฒนธรรม มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม รักความก้าวหน้า มีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีวุฒิภาวะ ตระหนักถึงแนวทางการดำรงชีวิตในสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทัศนา สลัดยะนันท์ และคณะ (2544) ได้ประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จากผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างของหลักสูตรและเนื้อหาไม่สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร นักศึกษาและบัณฑิตมีความพึงพอใจในหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับปานกลาง อาจารย์ผู้สอนเห็นว่าระบบอาจารย์ที่ปรึกษา ภาระงานสอนของอาจารย์ และคุณภาพสื่อการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับหลักสูตร ส่วนที่ยังเป็นจุดอ่อนของหลักสูตร ได้แก่ การผลิตผลงานวิชาการของอาจารย์ การได้รับเชิญเป็นวิทยากรพิเศษ การพัฒนาอาจารย์ บรรยากาศทางวิชาการ แรงจูงใจและความพยายามในการศึกษาของนักศึกษา ผู้ประเมินเสนอแนะให้ภาควิชาฯ ทบทวนปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและกระบวนวิชาให้สอดคล้องกัน

หนึ่งหทัย ขอผลกลาง (2542) ศึกษาพัฒนาการของการศึกษาและฝึกอบรมด้านนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย และจำแนกพัฒนาการของการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์เป็น 5 ยุค คือ ยุคการก่อตั้ง (พ.ศ. 2482-2490) ที่อิทธิพลและแนวคิดจากตะวันตก ยุคที่ 2 เป็นการก่อตัวขึ้นใหม่หลังยุคดำเนินการ (พ.ศ. 2491-2513) โดยมีปัจจัยด้านอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนแสดงบทบาทสำคัญ ยุคที่ 3 เป็นการขยายสถานภาพและขยายสาขาวิชาใหม่ ๆ (พ.ศ. 2514-2527) ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยคือ นโยบายการศึกษาแห่งชาติ ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2528-2538) เป็นช่วงเวลาขยายตัวของมหาวิทยาลัยเอกชนและสถาบันราชภัฏ ปัจจัยที่มีบทบาทคือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุคที่ 5

(พ.ศ.2539-2540) จากสื่อสู่เทคโนโลยี พบว่า การขยายตัวของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญ

ลักษณะการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ดำเนินไปใน 2 ลักษณะ คือ ความคงที่ และการเปลี่ยนแปลง ลักษณะคงที่คือความเหมือนเดิมนับแต่แรกก่อตั้ง ทั้งรายวิชาส่วนใหญ่ที่เปิดสอน และโครงสร้างหลักสูตร ส่วนความเปลี่ยนแปลงคือ การลดรายวิชาที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และการเพิ่มหมายถึง การเปิดสาขาใหม่ การขยายตัวในสถาบันอุดมศึกษา ส่วนทิศทางและแนวโน้มการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย มหาวิทยาลัยเดิมที่เคยเปิดสอนด้านนิเทศศาสตร์อยู่จะยังคงสอนในแนวทางเดิมที่เน้นสื่อเป็นสำคัญ จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการยกเครื่องหลักสูตร โดยอาจมีการปรับเนื้อหาวิชา หรือเพิ่มลดรายวิชาเล็กน้อย เพื่อความเหมาะสมกับความต้องการของสังคม หากจะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางใหม่จะเกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยที่มีการกอ่ตั้งขึ้นใหม่

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544) ได้ประเมินหลักสูตรสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ คณะภาษาและการสื่อสาร หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาและการสื่อสาร) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลหลักสูตรการเรียนการสอนในสาขาต่าง ๆ 4 ประการคือ (1) เพื่อวิเคราะห์หลักสูตร (2) เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร (3) เพื่อประเมินกระบวนการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอน (4) เพื่อประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกตการเรียนการสอน การสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งผลการประเมินสรุปได้ว่า ในภาพรวมหลักสูตร ปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร และกระบวนการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ส่วนประสิทธิผลของหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หลักสูตร

หลักสูตรมีความสอดคล้องกับปณิธานของมหาวิทยาลัยและปรัชญาของคณะ โดยเฉพาะการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 5 ด้าน คือ เป็นผู้มีความรู้ เป็นผู้มีทักษะในการเรียนรู้ เป็นผู้มีทักษะในการใช้ภาษาในการสื่อสาร เป็นผู้มีทักษะเฉพาะด้านของสาขาวิชา และเป็นผู้มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง และสังคม มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและรายวิชาตามแผนการเรียนของหลักสูตร แต่ก็ควรพิจารณาปรับให้สอดคล้องและตอบสนองความต้องการในวิชาชีพนิเทศศาสตร์ปัจจุบัน ตามรายวิชาในกลุ่มวิชาเอกเลือก ในส่วนของเนื้อหาสาระของหลักสูตรมีความครอบคลุมและนำไปประยุกต์ใช้อยู่ในระดับปานกลาง

2. การประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอน

โดยภาพรวมปัจจัยนำเข้าของหลักสูตรมีคุณภาพในระดับปานกลาง คือ นักศึกษาที่รับเข้าส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยก่อนเข้าศึกษาระหว่าง 2.01-2.50 และมีอัตราการลาออกหรือพ้นสภาพเมื่อเทียบกับนักศึกษาที่ขึ้นทะเบียนในปีเดียวกัน มากกว่าร้อยละ 50 ในปีการศึกษา 2546 ถึง 2548 ลดลงในปีการศึกษา 2549 เมื่อพิจารณาคุณลักษณะทั่วไปของนักศึกษา 9 เรื่อง ได้แก่ (1) การมีเป้าหมายในการศึกษา (2) มีความรับผิดชอบในชีวิตของตนเอง (3) มีความกระตือรือร้น ขวนขวายในการแสวงหาความรู้ (4) สามารถแสวงหาความรู้จากการสืบค้นข้อมูลโดยเทคโนโลยีที่ทันสมัย (5) ความช่างคิด ช่างสังเกต (6) มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น (7) มีความเคารพ เชื่อฟัง และปฏิบัติตาม (8) ผลการเรียน

โดยภาพรวมทั้งห้องในแต่ละรายวิชา (9) ปริมาณการเข้าห้องเรียนของนักศึกษาในแต่ละรายวิชา พบว่า อาจารย์มีทัศนคติต่อคุณลักษณะทั่วไปของนักศึกษาในระดับปานกลาง

อาจารย์มีคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับปริญญาโทตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาการ และยังไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งคณะต้องสนับสนุนให้พัฒนาเพิ่มเติม นอกจากนั้นอัตราส่วนนักศึกษาต่ออาจารย์มีความเหมาะสมน้อย และค่าเฉลี่ยจำนวนชั่วโมงสอนของอาจารย์ต่อสัปดาห์มากกว่าเกณฑ์มาตรฐานเล็กน้อย ส่วนค่าเฉลี่ยจำนวนผลงานทางวิชาการและจำนวนครั้งของอาจารย์ที่ได้รับเชิญไปปฏิบัติงานต่างสถาบัน ยังอยู่ในระดับต้องพัฒนา จากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาด้านการสอนและการให้คำปรึกษาของอาจารย์อยู่ในระดับดี โดยประเมิน 4 ด้าน คือ การวางแผนการสอน วิธีการสอน พฤติกรรมการสอน และความคาดหวังในความรู้ที่ได้รับจากการศึกษารายวิชา

ปัจจัยเกื้อหนุนการเรียนรู้จากความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง โดยให้คะแนนความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องการอำนวยความสะดวกและรวดเร็วของเลขานุการคณะฯ นักศึกษามีความพึงพอใจในห้องปฏิบัติการของคณะนิเทศศาสตร์ในระดับปานกลาง และให้คะแนนความพึงพอใจที่น้อยที่สุดเรื่องความเพียงพอของสื่อและอุปกรณ์โสตทัศน์ จำนวนคอมพิวเตอร์ การให้บริการจากการใช้ห้องคอมพิวเตอร์ ความทันสมัยและความเหมาะสมของหนังสือในห้องสมุด

3. การประเมินการบริหารหลักสูตร

ภาพรวมกระบวนการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยกระบวนการคัดเลือกนักศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์คุณสมบัติของนักศึกษาที่ระบุในคู่มือการศึกษา แต่ไม่มีการสอบคัดเลือกจากการสอบข้อเขียนหรือสอบสัมภาษณ์ การสรรหาอาจารย์ มีการคัดเลือกอย่างเป็นระบบชัดเจน และมีการประเมินการสอนของอาจารย์เป็นระยะ อีกทั้งยังมีระบบการประเมินการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำปี และมีระบบการพัฒนาอาจารย์อย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการบริหารหลักสูตรอย่างเหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ สามารถดำเนินภารกิจได้ตามแผน และได้รับความพึงพอใจจากอาจารย์ในคณะในระดับปานกลาง ส่วนคุณภาพการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ลักษณะการสอนเป็นการบรรยายทฤษฎีผสมผสานกับการปฏิบัติ ซึ่งนักศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน และวิธีการสอนของอาจารย์ ในระดับปานกลาง

4. ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร

การประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรประเมินจากการสำรวจความคิดเห็นของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิต ในภาพรวมมีความพึงพอใจในประสิทธิผลของหลักสูตรในระดับดีทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ทั่วไปตามวิชาชีพนิเทศศาสตร์ ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของบัณฑิต ด้านความสามารถในการปฏิบัติงานได้ตามวิชาชีพ โดยผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ และมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม โดยผู้ใช้บัณฑิตให้ความสำคัญเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตในระดับคะแนนสูงสุด อย่างไรก็ตามบัณฑิตมีความคิดเห็นต่อรายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ว่า มีความทันสมัยเพียงพอต่อการประกอบวิชาชีพและการศึกษาต่ออยู่ในระดับดี

การอภิปรายผล

หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต มีองค์ประกอบ 3 ส่วนหลักครบถ้วน ตามงานวิจัยของ

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2548) คือ หลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป หลักสูตรวิชาชีพ (หมายถึงหมวดวิชาเฉพาะ) และหลักสูตรวิชาเลือกเสรี โดยมีกระบวนการเรียนการสอนในลักษณะบูรณาการทางทฤษฎีและปฏิบัติ ผลผลิตของหลักสูตรหรือบัณฑิตที่จบไปทั้งบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิต ได้สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตเป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยมีความพึงพอใจในคุณลักษณะของบัณฑิตในระดับดี ทั้งในด้านความรู้ทั่วไปตามวิชาชีพนิเทศศาสตร์ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการปฏิบัติงานได้ตามวิชาชีพ และคุณธรรมจรรยาบรรณในวิชาชีพ แต่ยังมีประเด็นที่น่าสนใจจากผลการประเมิน คือพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตให้ความสำคัญกับคุณธรรมและจริยธรรมของบัณฑิตมากกว่าความรู้ด้านวิชาชีพ แม้ว่าหลักสูตรจะกำหนดคุณลักษณะบัณฑิต 5 ประการ แต่เมื่อพิจารณาโครงสร้างและรายวิชาของหลักสูตรแล้ว พบว่าหลักสูตรมีกลุ่มรายวิชาด้านความรู้วิชาชีพมากที่สุด แต่กลุ่มรายวิชาที่สนับสนุนกรอบคุณลักษณะด้านการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และคุณธรรมจริยธรรม มีน้อย ซึ่งน่าจะนำไปพิจารณาในการปรับปรุงหลักสูตรครั้งต่อไป

สำหรับจุดเด่นของหลักสูตร เมื่อพิจารณาจากปรัชญาของหลักสูตรค่อนข้างมีความสอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัย นอกจากนั้นหลักสูตรยังได้กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตชัดเจน สามารถนำมาวัดและประเมินผลได้ อีกทั้งหลักสูตรยังมีระบบการจัดการการประกันคุณภาพ และสารสนเทศ ในระดับที่ดี

ส่วนที่ควรพัฒนาเพิ่ม คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีบางส่วนที่ไม่สอดคล้องกับปรัชญา โครงสร้าง และรายวิชาของหลักสูตร ขณะเดียวกันโครงสร้างหลักสูตรหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกเลือกนั้น ยังมีความเฉพาะด้านเกินไป และไม่ชัดเจนเพียงพอในการประกอบวิชาชีพ ควรจะปรับปรุงหลักสูตรให้มีกลุ่มวิชาโทที่สอดคล้องกับความต้องการและนำไปใช้ในกลุ่มวิชาชีพด้านนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันให้มากขึ้น ส่วนด้านการเรียนการสอน แม้ว่าหลักสูตรจะมีการสอนทั้งภาคทฤษฎีควบคู่ไปกับภาคปฏิบัติ แต่ยังคงต้องพัฒนากระบวนการสอนและประเมินผลในภาคปฏิบัติให้ชัดเจนเพิ่มขึ้น เนื่องจากบัณฑิตมีความพึงพอใจค่อนข้างต่ำ ในเรื่องความรู้และทักษะที่ได้รับในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์วิชาชีพเมื่อเทียบกับเรื่องอื่น ๆ ด้านปัจจัยนำเข้านั้น หลักสูตรมีจุดที่ควรได้รับการพัฒนาปรับปรุง เช่น กระบวนการวัดมาตรฐานความรู้พื้นฐานของนักศึกษา อัตราส่วนการพ้นสภาพของนักศึกษาต่อจำนวนการรับเข้าของนักศึกษา และการพัฒนาให้คณาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการเพิ่มขึ้น เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. (2548). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทัศนา สลัดยะนันท์ และคณะ. (2544). *การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

หนึ่งหทัย ขอผลกลาง. (2542). *พัฒนาการศึกษาและฝึกอบรมด้านนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. (2544). *โครงการประกันคุณภาพการศึกษา: การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาและการสื่อสาร).* กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

*รองศาสตราจารย์ ดร. ประชุม รอดประเสริฐ

ความสามารถในการบริหาร และการพัฒนางานเขตพื้นที่การศึกษาของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งตะวันออก

Ability and Guidelines for Task Development of Educational Service Area Directors in the Eastern Seaboard Development Area

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการบริหารงานสำนักงานเขต และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนางานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาในเขตพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มงาน หัวหน้างาน และผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 132 คน และผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับความสามารถในการบริหารงาน 6 กลุ่มงานของสำนักงานเขต และแบบสัมภาษณ์ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนางานแต่ละกลุ่มงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ (1) การบริหารงานผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาทุกกลุ่มงานสามารถบริหารอยู่ในระดับค่อนข้างดี (2) หัวหน้างานและผู้อำนวยการสถานศึกษามีความคิดเห็นในเรื่องความสามารถการบริหารงานของสำนักงานเขตของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาแตกต่างกัน และ (3) ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเสนอแนะแนวทางในการพัฒนางานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีการจัดทำระบบสำนักงานแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-office) เพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ ระบบฐานข้อมูลบุคลากร ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศสำนักงานและสถานศึกษา ระบบฐานข้อมูลบุคคลวัยเรียนในชุมชน รวมทั้งต้องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา และพัฒนาดัชนีบ่งชี้และมาตรฐานการตรวจสอบภายใน

คำสำคัญ: ความสามารถการบริหารงาน, การพัฒนาการบริหารงาน, ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา, เขตพัฒนาชายฝั่งตะวันออก

Abstract

The objectives of the study were: (1) to examine the ability of directors of educational service areas to deal with administrative tasks in the Eastern Seaboard Development Area, and (2) to study the directors' guidelines for improving the performance of each task. The sample consisted of 132 division heads and school principals, and 7 directors of the educational service areas. The instrument for collecting data consisted of two distinct types of questionnaire. The first was a rating scale questionnaire, relating to six specific tasks undertaken by education service area offices. The second was a constructed interview questionnaire, aimed at improving the performance of each administrative task, carried out by educational service area directors. The findings revealed

*อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา และผู้นำการเปลี่ยนแปลงบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

the following: (1) The directors of educational service areas were able to perform their tasks only at a 'fairly good' level, (2) The perceptions of division heads and school principals towards job performance differed at .05 level of significance, and (3) The chief guidelines for improving the performance of educational service area tasks were as follows; establishing an e-office system for general office management, setting up data and information management systems for personnel and planning management, surveying and collecting community school data, developing local community curricula for schools, and setting up clearcut criteria and standards for internal auditing.

Keywords: Ability for task administration, guidelines for task development, educational service area directors, The Eastern Seaboard Development Area.

ความนำ

เขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานตามโครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่ประสานงานจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และปฏิบัติงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา โดยจำแนกงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็น 6 กลุ่มงานหลัก ได้แก่ กลุ่มอำนวยการ กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา และหน่วยตรวจสอบภายใน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 10-238) ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาต้องดำเนินงานและประสานงานกับหัวหน้ากลุ่มงานและหัวหน้าหน่วยงานภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่า ความสามารถและแนวทางการพัฒนางานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ฉะนั้นหลังจากได้มีการแต่งตั้งผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาให้ปฏิบัติงานตั้งแต่ต้นปีการศึกษา 2546 เป็นต้นมา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ดำเนินการเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว การดำเนินงานบางกลุ่มงานได้ดำเนินไปอย่างราบรื่น แต่การดำเนินงานบางกลุ่มงานซึ่งเป็นงานใหม่ผู้ปฏิบัติทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับโรงเรียนยังมีปัญหา ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาจึงต้องแสดงความสามารถในการแก้ปัญหาและพัฒนางานดังกล่าวเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนวยความสะดวก และให้บริการสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาให้ปฏิบัติภารกิจได้อย่างราบรื่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการบริหารงานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาในเขตพัฒนาชายฝั่งตะวันออก
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดทำวิจัยแบบวิจัยเชิงสำรวจขั้นพื้นฐาน เพื่อศึกษาความสามารถในการบริหารงาน

เขตพื้นที่การศึกษาของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา และศึกษาแนวทางการพัฒนางานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา โดยสาระการศึกษายึดแนวทางตามคู่มือการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 6 กลุ่มงานหลัก ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มงานอำนวยการ กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มบริหารงานบุคคล
กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา และหน่วยตรวจสอบภายใน โดยศึกษาจากความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจำแนกสถานภาพตามตำแหน่งงาน หัวหน้างาน และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย รวมทั้งศึกษาแนวทางการพัฒนาแต่ละกลุ่มงานตามแนวคิดของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ดังกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย หัวหน้างาน ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาที่ปฏิบัติงาน ใน 7 เขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง ซึ่งเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาชายฝั่งตะวันออก โดยประชากรแต่ละกลุ่มใช้วิธีการสุ่มเพื่อเป็นกลุ่มดังนี้

1. บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานพื้นที่การศึกษาเขตละจำนวน 10 คน โดยสุ่มแบบเจาะจง เฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานของ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตละจำนวน 8 คน และรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเขตละจำนวน 2 คน รวมบุคลากรที่สุ่มตัวอย่างทั้ง 7 พื้นที่การศึกษาเขต จำนวน 70 คน

2. ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาเขตละจำนวน 10 คน จำแนกเป็นอำนวยการโรงเรียนในระดับประถมศึกษาจำนวน 5 คน และผู้อำนวยการโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา 5 คน รวมประชากรกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 70 คน

3. ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาใน 3 จังหวัดซึ่งอยู่ในเขตพัฒนาชายฝั่งตะวันออก จังหวัดชลบุรี 3 เขต จังหวัดระยอง 2 เขต และจังหวัดฉะเชิงเทรา 2 เขต รวมประชากรที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 7 คน

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ภาระงานตามบทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน กำกับ ควบคุมดูแลให้การดำเนินงานเกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในประเด็นต่อไปนี้

เขตพื้นที่การศึกษาและการบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยเกิดขึ้นตามเจตนารมณ์ของทุกฝ่ายในสังคมไทย โดยปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเป็นหลักพื้นฐานที่มาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่จะยกระดับการศึกษาของประเทศให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายที่มาตรฐาน อย่างทั่วถึง จึงกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยปฏิรูปการเรียนรู้ ระบบบริหารและการจัดการศึกษา ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งได้รวมหน่วยงานทางการศึกษา ได้แก่ ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานเดียวกัน คือ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานใหม่เป็นสองระดับ คือ ระดับกระทรวงและระดับเขตพื้นที่การศึกษา

ระดับกระทรวง มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท โดยมีหน้าที่กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามตรวจสอบและประเมินผล มีหน่วยงานหลักที่เป็นนิติบุคคล 5 ส่วนราชการ ได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ระดับพื้นที่ เป็นผลอันเกิดจากการหลอมรวมสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษา

อำเภอ/กิ่งอำเภอ และจัดตั้งเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษาในเบื้องต้นจำนวน 175 เขต

การบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่เป็น "หัวหน้าสำนักงาน และเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา" และเพื่อให้การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงมีโครงสร้างการบริหารงานโดยประกอบด้วย 7 กลุ่มงานได้แก่ กลุ่มอำนวยการ กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา และหน่วยตรวจสอบภายใน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 10-238) โดยแต่ละกลุ่มงานมีรายละเอียดพอสังเขปดังต่อไปนี้

กลุ่มงานอำนวยการ

งานอำนวยการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร การประสานงานและให้บริหาร สนับสนุนส่งเสริม ให้กลุ่มภารกิจและงานต่างๆในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถบริหารจัดการและดำเนินงานตามบทบาทภารกิจ อำนาจ หน้าที่ ได้อย่างเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบนพื้นฐานของความถูกต้องและโปร่งใส ตลอดจนสนับสนุนและให้บริหารข้อมูลข่าวสาร เอกสาร สื่ออุปกรณ์ทางการศึกษา และทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กลุ่มบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในเขตพื้นที่การศึกษาเป็นมาตรการจูงใจให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของหน่วยงานโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ระบบคุณธรรมและหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัว เกิดความอิสระในการปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงานจะได้รับการพัฒนา ให้มีความรู้ความสามารถ ขวัญกำลังใจ นำไปสู่การบริการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนต่อไป

กลุ่มนโยบายและแผน

กลุ่มงานนโยบายและแผนเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานในเชิงนโยบาย ให้สถานศึกษาจัดการศึกษาเป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานตามยุทธศาสตร์เป็นสำคัญ และใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ โดยใช้วิธีบริหารที่โปร่งใส ทันสมัย มีความรับผิดชอบตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม มีการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และกระบวนการวางแผน การดำเนินการตามแผน การกำกับติดตามผลอย่างเป็นระบบ

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาและส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

งานส่งเสริมการจัดการศึกษา เป็นงานที่สนับสนุนและส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการบูรณาการการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ไปสู่การศึกษาตลอดชีพ นำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สมบูรณ์ จัดสวัสดิการ สวัสดิภาพ และกองทุนเพื่อการศึกษา ที่

จะช่วยเหลือผู้เรียนปกติ ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้พิการ รวมทั้งผู้มีความสามารถพิเศษ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน ร่วมจัดการศึกษาที่จะส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ส่วนกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา เป็นหน่วยงานที่สร้างความเข้มแข็งในการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปแก่สถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอันจะนำไปสู่คุณภาพการศึกษา ซึ่งบุคลากรในกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาประกอบไปด้วยผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการเป็นพิเศษ มีหน้าที่ช่วยให้การบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการบริหารที่ใช้กระบวนการ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนเพื่อนำนโยบายสู่การปฏิบัติ และมีกระบวนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และรายงานผลทางการบริหารจัดการ และมุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์ วิจัย แสวงหา และจัดทำนวัตกรรม รูปแบบมาตรฐาน เทคนิควิธีการและเครื่องมือในการบริหารจัดการ

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา เป็นกลุ่มการดำเนินงานเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานเท่าเทียมกันโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน ส่งผลให้ ผู้เรียนทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษา

หน่วยตรวจสอบภายใน

หน่วยตรวจสอบภายใน เป็นหน่วยงานควบคุมภายในของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นเครื่องมือของผู้บริหารในการส่งสัญญาณเตือนความเสี่ยงที่ทำให้หน่วยงานปฏิบัติไม่บรรลุเป้าหมาย การตรวจสอบภายในที่เพียงพอ มีการสอบทานที่ดี สามารถที่จะทำให้การใช้ทรัพย์สินของทางราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุทธิ ผลสวัสดิ์ (2547, หน้า 60-61) ประมวลผลการตรวจราชการเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 175 เขตพื้นที่ไว้ดังนี้ (1) ทุกเขตพื้นที่การศึกษามีผลการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดีและดีมาก โดยผ่านเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 70 (2) ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งมีศักยภาพสูง มีความมุ่งมั่นในการดำเนินงาน มีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน และมีศักยภาพในการบริหารทุกด้าน (3) เขตพื้นที่การศึกษาส่วนใหญ่มีการจัดองค์กรและการบริหารองค์กรอยู่ในเกณฑ์ดีมาก สามารถสนองนโยบายได้ทุกด้าน นอกจากนี้รายงานฉบับนี้ได้นำเสนอปัญหาสำคัญของเขตพื้นที่การศึกษาไว้ดังนี้

1) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังไม่ได้รับการมอบอำนาจตามกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายบุคลากรทางการศึกษายังมิได้ประกาศใช้

2) กรอบอัตรากำลังคนยังไม่แน่นอนและชัดเจน เพราะบุคลากรยังมีความเคลื่อนไหวโดยการขอโอนและขอย้ายอยู่เสมอ

3) โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาในการจัดทำหลักสูตรและการใช้งบประมาณแบบรายหัว

4) การสื่อสารระหว่างเขตพื้นที่การศึกษากับสถานศึกษามีความล่าช้า โดยเฉพาะกับสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกลกับเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 (2548, หน้า 33-34) รายงานผลการดำเนินงานและพบว่ามีปัญหาในการดำเนินงานดังนี้ (1) การบริหารวิชาการ มีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน โดยการเรียนการสอนยังเป็นแบบเก่า ครูมีจำนวนไม่เพียงพอและครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการใช้หลักสูตร และไม่มีความชัดเจนในการจัดทำแผนการเรียนรู้ (2) การบริหารงบประมาณ มีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณเงินอุดหนุนรายหัวที่จัดให้สถานศึกษา รวมทั้งงบประมาณเกี่ยวกับค่าสาธารณูปโภค การซ่อมแซมอาคารเรียน และค่าวัสดุครุภัณฑ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนไม่เพียงพอ (3) การบริหารทั่วไป มีปัญหาเกี่ยวกับขาดบุคลากรที่เกี่ยวกับงานธุรการต่างๆ ครูมีการประชุม อบรม และสัมมนาบ่อยจนมีเวลาให้กับการสอนน้อย ครูมีภาระงานมากโดยเฉพาะการจัดทำเอกสารประเภทต่าง ๆ การประสานงานระหว่างเขตพื้นที่การศึกษากับสถานศึกษายังมีความล่าช้า

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 (2549, หน้า 40-41) รายงานผลการดำเนินงานและพบว่ามีปัญหาสำคัญในการดำเนินงานดังนี้ (1) การบริหารวิชาการ พบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่สามารถบริหารงานวิชาการได้ในระดับดี โดยมีปัญหาสำคัญดังนี้คือ หลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ครูมีภาระงานมากและยังใช้รูปแบบการสอนแบบเดิม ไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน (2) การบริหารงบประมาณ พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีแผนการดำเนินงาน และมีระบบควบคุมการดำเนินงานที่ดี แต่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับบุคลากรยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบางกลุ่มงาน เช่น ด้านการเงิน การบัญชี และการพัสดุ งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอกับการดำเนินงานในทุกกลุ่มงานของเขตพื้นที่การศึกษา (3) การบริหารทั่วไป พบว่าเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ในระดับดี โดยมีปัญหาในเรื่องจำนวนครูมีไม่เพียงพอ ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และจัดทำสื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์

สุรัตน์ ไชยชมภู (2548, หน้า 72-73) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเพื่อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ (1) รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเพื่อความเป็นเลิศควรมี คุณลักษณะ 4 ประการ คือ เป็นการบริหารเชิงรุกที่สนองตอบความหลากหลายในการจัดการศึกษา เช่น เป็นการบริหารที่ตอบสนองต่อลักษณะเด่นขององค์การที่มีจุดแข็ง และมีบรรยากาศภายนอกเอื้อต่อความสำเร็จ และเป็นการบริหารที่มีความเป็นเอกภาพแต่หลากหลายในการปฏิบัติ (2) รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเพื่อความเป็นเลิศควรใช้หลักการบริหารหลากหลายผสมผสานกัน ได้แก่ หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ การจัดการคุณภาพโดยรวม การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล หลักการประกันคุณภาพ หลักการเปรียบเทียบสมรรถนะ และหลักการปฏิบัติที่ดีที่สุด (3) รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเพื่อความเป็นเลิศ ควรประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การบริหารแบบบูรณาการ การนิเทศตามพันธะสัญญา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา หัวหน้ากลุ่มงาน และหัวหน้างาน ซึ่งปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดเขตพัฒนาชายฝั่งตะวันออก ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลการวิจัยประกอบด้วยบุคคล 3 กลุ่ม และมีวิธีการสุ่มในแต่ละกลุ่มดังนี้

โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 7 คน ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนางานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

หัวหน้างานจำนวน 70 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการบริหารงานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา โดยการตอบแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า และสุ่มหัวหน้างานแบบเจาะจง จากหัวหน้ากลุ่มงาน 8 คน ของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา และรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเขตละ 2 คน

ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 70 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการบริหารงานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา โดยให้ตอบแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า และสุ่มผู้อำนวยการสถานศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาจำนวนเขตพื้นที่การศึกษาละ 10 คน จำแนกเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาระดับประถมศึกษา 5 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือโรงเรียนขยายโอกาส 5 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือและคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้เครื่องมือเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ชุดดังนี้

ชุดที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานแต่ละกลุ่มงาน

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ตัวเลือก มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสามารถในการบริหารงานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากลักษณะงาน 6 กลุ่มงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

แบบสอบถามทั้ง 2 ชุดได้รับการพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและโครงสร้าง จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับความสามารถในการบริหารงานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ได้ดำเนินการหาคุณภาพโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruency- - IOC) ระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยแบบสอบถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า .60

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกได้เป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1การวิเคราะห์และการเปรียบเทียบความสามารถในการบริหารงาน ของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาโดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตาราง 1

การวิเคราะห์และการทดสอบค่าวิกฤต (t-test) เปรียบเทียบความสามารถในการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาระหว่างความคิดเห็นของหัวหน้างานกับผู้บริหารสถานศึกษา

กลุ่มการบริหารงาน	หัวหน้างาน n = 63 $\bar{X}$	S.D.	ระดับความสามารถ	ผอ. สถานศึกษา n = 60 $\bar{X}$	S.D.	ระดับความสามารถ	t	P
กลุ่มอำนวยการ	4.02	.52	ค่อนข้างดี	3.82	.60	ค่อนข้างดี	2.00*	.04
กลุ่มบริหารงานบุคคล	4.00	.53	ค่อนข้างดี	3.80	.66	ค่อนข้างดี	1.85	.06
กลุ่มนโยบายและแผน	3.94	.59	ค่อนข้างดี	3.72	.63	ค่อนข้างดี	2.09*	.04
กลุ่มส่งเสริมและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา	3.75	.57	ค่อนข้างดี	3.54	.56	ค่อนข้างดี	2.09*	.04
กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา	3.73	.62	ค่อนข้างดี	3.39	.64	ค่อนข้างดี	3.01*	.00
กลุ่มการตรวจสอบภายใน	3.82	.65	ค่อนข้างดี	3.67	.59	ค่อนข้างดี	1.29	.19
รวม	**3.90**	**.49**	ค่อนข้างดี	**3.68**	**.55**	ค่อนข้างดี	**2.32***	**.02**

*$p < .05$

จากตาราง พบว่า ความสามารถในการบริหารงานสำนักงานเขตทุกกลุ่มงานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างดี แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างความคิดเห็นของหัวหน้างานกับผู้อำนวยการสถานศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกัน ($p < .05$) โดยรวมและโดยเฉพาะกลุ่มงานอำนวยการ กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการศึกษาและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา และกลุ่มงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา โดยหัวหน้างานมีระดับความคิดเห็นสูงกว่าผู้อำนวยการสถานศึกษา ส่วนกลุ่มงานบริหารงานบุคคลและกลุ่มงานการตรวจสอบภายในบุคลากรทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นต่อความสามารถของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยวิเคราะห์จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา 7 คนในเรื่องแนวทางการพัฒนางานแต่ละกลุ่มโดยสรุปดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2

แนวทางการพัฒนาแต่ละกลุ่มงานเขตพื้นที่การศึกษา

กลุ่มงาน	แนวทางการพัฒนา
กลุ่มงานอำนวยการ	1. จัดทำเอกสารสำนักงานด้วยระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (e-office) และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการใช้ระบบ 2. พัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสำนักงานเขต พื้นที่ให้มีความสะอาด ปลอดภัย สวยงามและพร้อมใช้งาน
กลุ่มบริหารงานบุคคล	1. จัดทำระบบข้อมูลบุคคลให้สมบูรณ์และชัดเจน 2. พัฒนาบุคลกรให้มีความรู้ ความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน
กลุ่มนโยบายและแผน	1. จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศให้ครอบคลุมภารกิจของสำนักงานเขต 2. จัดหาและพัฒนาบุคลากรในฝ่ายให้มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์แผนงาน/โครงการ
กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา	1. จัดทำระบบข้อมูลบุคคลในวัยเรียนและความต้องการของชุมชนให้มีความละเอียดสมบูรณ์และชัดเจน 2. จัดทำระบบข้อมูลสถานศึกษาเอกชนให้เป็นปัจจุบัน
กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา	1. จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 2. พัฒนาครูให้มีความสามารถในการวัดผลการเรียนการสอน
หน่วยงานตรวจสอบภายใน	1. จัดทำคู่มือและตัวบ่งชี้การตรวจสอบให้ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ 2. การตรวจสอบการเงินและการบัญชีต้องมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นการตรวจสอบควรเพื่อแก้ไขมากกว่าการจับผิด

สรุปผลการวิจัย

1. ความสามารถการบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษาของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาในตำแหน่งหัวหน้างาน และผู้อำนวยการสถานศึกษา ทั้งโดยรวมและทุกกลุ่มงานอยู่ในระดับค่อนข้างดี

2. ความสามารถในการบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษาของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาโดยรวม ระหว่างความคิดเห็นของกลุ่มหัวหน้างานกับกลุ่มผู้อำนวยการสถานศึกษาแตกต่างกัน ส่วนกลุ่มบริหารงานบุคคล และหน่วยตรวจสอบภายในบุคลากรทางการศึกษาทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นต่อ

ความสามารถของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาไม่แตกต่างกัน

3. ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามีแนวทางสำคัญในการพัฒนาแต่ละกลุ่มงานดังนี้

3.1 กลุ่มงานอำนวยการ: จัดทำระบบเอกสารสำนักงานด้วยระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (e-office)

3.2 กลุ่มบริหารงานบุคคล: จัดทำระบบข้อมูลบุคลากรของสำนักงาน สถานศึกษาในสังกัดอย่างครอบคลุม สมบูรณ์และชัดเจน

3.3 กลุ่มนโยบายและแผน: จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศให้ครอบคลุมภารกิจของสำนักงาน และสถานศึกษาเพื่อการจัดทำแผนงานโครงการที่มีประสิทธิภาพ

3.4 กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา: จัดทำระบบข้อมูลบุคคลวัยเรียนในชุมชน เพื่อการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

3.5 กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา: พัฒนาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3.6 หน่วยตรวจสอบภายใน: พัฒนาดัชนีบ่งชี้และมาตรฐานการตรวจสอบให้มีความชัดเจน จัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการทำหน้าที่การตรวจสอบภายใน

การอภิปรายผล

1. ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามีความสามารถในการบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาทุกท่านต้องได้รับการคัดสรรอย่างรอบคอบก่อนการแต่งตั้ง เพราะเป็นผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นชุดแรกตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2542 และตามระเบียบการบริหารบุคลากรทางการศึกษาซึ่งผู้บังคับบัญชาคาดหวังว่าจะต้องปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และผลการปฏิบัติงานต้องเป็นที่พึงพอใจทั้งของบุคลากรในสังกัดและผู้บังคับบัญชาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ฉะนั้นผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาจึงต้องปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาสอดคล้องกับรายงานผลการตรวจของสำนักงานผู้ตรวจกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งพบว่า ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและปฏิบัติงานได้ผลในระดับที่ดี (สุทธิ ผลสวัสดิ์, 2547, หน้า 60) แต่เนื่องจากมีงานเขตพื้นที่การศึกษาบางลักษณะงานเป็นงานใหม่ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งยังขาดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนและงานบางลักษณะยังไม่มีระเบียบรองรับ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาจำต้องหาแนวทางในการปฏิบัติด้วยตนเอง และอาจยังไม่กล้าตัดสินใจดำเนินการจึงมีผลให้บุคลากรทางการศึกษามีความเห็นว่าความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษายังอยู่ในระดับค่อนข้างดี

2. หัวหน้างาน กับผู้อำนวยการสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อความสามารถการบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษาของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาโดยรวม ประกอบด้วย กลุ่มงานอำนวยการ กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา และกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาแตกต่างกัน โดยกลุ่มหัวหน้างานมีระดับความเห็นดีกว่าหรือสูงกว่าผู้อำนวยการสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรทางการศึกษาในตำแหน่งหัวหน้างานปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนผู้อำนวยการสถานศึกษาส่วนใหญ่

ปฏิบัติงานเฉพาะภายในสถานศึกษาของตนอาจไม่ทราบในรายละเอียดของการปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และอาจเป็นเพราะสถานศึกษาไม่เกี่ยวข้องโดยตรง

3. หัวหน้างาน กับผู้อำนวยการสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อความสามารถการบริหารงานกลุ่มบริหารงานบุคคล และหน่วยตรวจสอบภายใน ของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะการดำเนินงานทั้งสองกลุ่มงานจะต้องเป็นไปตามระเบียบ ขั้นตอน และกฎหมายที่มีความชัดเจนอยู่แล้ว จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานต้องยึดเป็นแนวปฏิบัติอย่างเคร่งครัด กอปรกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่ว่าผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าหน้าที่ และหัวหน้ากลุ่มงานทุกระดับได้รับการอบรมให้เข้าใจถึงหลักและวิธีการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เป็นลักษณะงานที่ไม่สามารถคิดนอกกรอบได้ ฉะนั้นจึงอาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคลากรทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานทั้งสองกลุ่มงานของเขตพื้นที่การศึกษาสอดคล้องกัน

4. ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามีแนวทางในการพัฒนาทุกกลุ่มงาน ทั้งกลุ่มงานผู้อำนวยการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา และหน่วยงานตรวจสอบภายใน ทั้งนี้เพื่อให้เขตพื้นที่การศึกษาสามารถสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งระดับนโยบายซึ่งเป็นหน่วยงานระดับสูงในกระทรวงศึกษาโดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานระดับล่าง ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติซึ่งได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่ให้สามารถปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานทั้งสองระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกลไกสำคัญตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปีพุทธศักราช 2542 และตามหลักการการบริหารแบบเน้นโรงเรียนเป็นพื้นฐาน (school-based management) และความเป็นนิติบุคคลของโรงเรียนรวมทั้งเพื่อให้เป็นไปตามคามต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และของสังคมโดยรวม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1. ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามีความสามารถในการบริหารงานได้ในระดับค่อนข้างดี ฉะนั้นผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาควรพิจารณาข้อมูลดังกล่าวเพื่อปรับปรุง หรือแสวงหาแนวทางการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่พึงพอใจของบุคลากรทั้งที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและบุคลากรที่ปฏิบัติงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับภารกิจความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยอาจจัดประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่มงาน และผู้อำนวยการสถานศึกษาให้มีความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานแต่ละกลุ่มงานของเขตพื้นที่การศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามีระดับความคิดเห็นต่อความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาต่ำกว่าหัวหน้างานในสำนักงาน ฉะนั้นผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาควรประชุมชี้แจงหรือสัมมนาหัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่มงาน และผู้อำนวยการสถานศึกษาให้เข้าใจร่วมกันถึงกระบวนการ ระเบียบปฏิบัติ และขั้นตอนการดำเนินงานแต่ละกลุ่มงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งแสวงหา

แนวทางร่วมกันในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจ

3. ความสามารถในการดำเนินงานบางลักษณะงานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในระดับพอใช้หรือควรปรับปรุง เช่น ประเด็นเกี่ยวกับความทั่วถึงในการนิเทศทางวิชาการ ความรู้ความสามารถของครูในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อจัดการเรียนการสอน และความรู้ความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน ฉะนั้นผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาควรแสวงหางบประมาณเพื่อจัดฝึกอบรมครูผู้สอนเพื่อให้เกิดความรู้ความสามารถ และมีทักษะในการปฏิบัติงานเพื่อความเป็น "ครูมืออาชีพ" อย่างต่อเนื่องอย่างน้อยปีละสองครั้งในช่วงเวลาปิดภาคเรียน

4. ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานทุกกลุ่มงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะนั้นผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มงาน หัวหน้างาน ครูผู้สอน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาปิดภาคเรียนเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในแนวคิด วิธีการปฏิบัติและเป้าหมายที่ต้องการ รวมทั้งควรจัดอบรมผู้เกี่ยวข้องโดยจัดเป็นกลุ่มหรือชุดตามความจำเป็นก่อน-หลังเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยสืบเนื่อง

1. จากผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยรวมของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษายังอยู่ในระดับค่อนข้างดี แต่มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการบริหารงานและดำเนินงาน ฉะนั้นควรศึกษาแนวลึกถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหรือข้อจำกัดในการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งศึกษาเชิงคุณภาพถึงข้อเสนอแนะของหัวหน้ากลุ่มงาน หัวหน้างาน และผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่ต้องการให้ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาบริหารงานแต่ละกลุ่มงานของเขตพื้นที่การศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเสนอแนวทางที่เป็นจุดเน้นในการปฏิบัติงานแต่ละกลุ่มงาน ฉะนั้นควรทำการศึกษาหรือวิจัยเชิงวิเคราะห์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ (feasibility study) ของแต่ละแนวทางเหล่านั้น ก่อนดำเนินการตามแผนงาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. สมุทรสงคราม: ศูนย์ปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษา จังหวัดสมุทรสงคราม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546, มิถุนายน). *คู่มือคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. (2546). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546. (2546). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สุทธิ ผลสวัสดิ์. (2547). *ประมวลผลการตรวจราชการ เขตพื้นที่การศึกษา 175 เขต.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ.

สุรัตน์ ไชยชมภู. (2548). *รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเพื่อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1.* งานวิจัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1. (2548). *รายงานผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2547* ชลบุรี: ชลบุรีการพิมพ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1. (2549). *รายงานผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2548* ชลบุรี: ชลบุรีการพิมพ์.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2546). *การบริหารเขตพื้นที่การศึกษา : เพื่อคุณภาพการศึกษา* กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1. (2549). *แผนปฏิบัติราชการประจำ ปีงบประมาณ 2549.* กรุงเทพฯ: ชลบุรีการพิมพ์.

*อนันต์ นุ่มโต

ศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

A Study of Education Management Potential of Local Authorities: The Opinions and Attitudes of Local Authority Personnel in PathumThani

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี (2) เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามประเภทองค์กร ตำแหน่งของบุคลากร และระดับการศึกษาของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้บริหาร และพนักงานส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 210 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ หาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าสถิติ t-test และค่าสถิติ F-test แล้วทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ่ (Scheffe′) ผลการวิจัยพบว่า

1. บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ศักยภาพด้านบุคลากร และศักยภาพด้านงบประมาณ ส่วนศักยภาพด้านการจัดการ และศักยภาพด้านอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง

2. บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างกัน มีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีตำแหน่งต่างกัน มีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ($\overline{X} = 3.58$) และมีการศึกษาระดับปริญญาตรี ($\overline{X} = 3.53$) มีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างกับ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ($\overline{X} = 3.27$)

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

*นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

[1] เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ปีการศึกษา 2551

อาจารย์ที่ปรึกษา: ดร. เฉลิมชัย มนูเสวต

Abstract

The purposes of this research were: (1) to study the opinions and attitudes of local authority personnel, regarding the education management of local authorities in Pathumthani province. (2) to compare the potentials in education management of the different local authorities in Pathumthani province, of types of organization, personnel who held different positions in the local authority and level of education authority personnel. The sample comprised 210 administrators and local authority officials. The instrument used was a questionnaire, and data analyzed for percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and Scheffe's test. The researcher found (1) The opinions of local authorities in the area of education management was rated at a moderate level. There were two areas rated at a high level personnel management and budgeting. And the rest were rated at a moderate level included potential and infrastructure, (2) There was no difference in perception of the local authority in different local authority types, (3) There was no difference in personnel who held different positions in the authority. (4) There was no difference in the perceptions of personnel, who had different educational backgrounds.

Keywords: Education management, local authority personnel

ความนำ

สังคมทุกวันนี้และในอนาคตเป็นสังคมฐานความรู้ การพัฒนาประเทศอย่างมีดุลยภาพในระยะต่อไปนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างเสริมสภาพการณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของทุกคน โดยยึดถือและเน้นหลักการ "การพัฒนาโดยประชาชน ของประชาชน เพื่อประชาชน ด้วยระบบการบริหารและการจัดการที่ดี" (กล้า ทองขาว, 2550, หน้า 1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาและฝึกอาชีพตามความเหมาะสม ตามความต้องการของท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่จะต้องใช้ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่เป็นหลักในการจัดการศึกษา (วิชัย ตันศิริ, 2542, หน้า 2)

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้รัฐบาลต้องถ่ายโอนภารกิจจากการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจำนวนมากไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกำหนดด้วยว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิได้การศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยรัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย จึงเป็นปัญหาสำคัญว่ารัฐจะจัดการศึกษาอย่างไร และองค์กรที่จะปฏิบัติหน้าที่แทนรัฐได้น่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องถ่ายโอนภารกิจในการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแล (อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2543, หน้า 103)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 5 สัดส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในมาตรา 41 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายใน

ท้องถิ่น โดยให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่น

ซึ่งในการถ่ายโอนภารกิจในการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ทำให้มีผู้วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างมากเกี่ยวกับการกระจายอำนาจทางการศึกษา โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีศักยภาพในการจัดการศึกษาที่ได้รับการถ่ายโอนมาโดยเฉพาะงบประมาณที่รัฐจะจัดสรรให้ต่อคน ต่อปี จะมีความเพียงพอมากน้อยแค่ไหน แนวโน้มจะมีความพร้อมทางด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่มากน้อยเท่าใด รวมถึงประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้มากน้อยเพียงใด จากปัญหาดังกล่าวจึงอยู่ที่ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกองค์กรจะต้องมี “ศักยภาพ” หรือระดับความสามารถดำเนินการจัดการขั้นพื้นฐานได้ทุกองค์กรหรือไม่

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการจัดการ และด้านอาคารสถานที่ จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการจัดการศึกษา เพราะถ้าเพียงพอแก่การดำเนินการในภารกิจอันยิ่งใหญ่นี้ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีมาตรฐานสามารถที่จะพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้มีคุณภาพต่อไป ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยคาดหวังว่าข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางในการเสนอเพื่อเตรียมความพร้อมของครูและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับระบบบริหารส่วนท้องถิ่น ให้สามารถร่วมกันหาแนวทางและวางแผนการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการอย่างมีคุณภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามประเภทองค์กร ตำแหน่งของบุคลากร และระดับการศึกษาของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหาร และพนักงานส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 64 แห่ง

2. ตัวแปรที่ศึกษาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ

ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ประเภทองค์กร ตำแหน่งของบุคลากร และระดับการศึกษาของบุคลากร

2.1 ประเภทองค์กร ได้แก่ เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล

2.2 ตำแหน่งของบุคลากร ได้แก่ กลุ่มการเมืองที่เป็นคณะผู้บริหาร กลุ่มการเมืองที่ไม่ใช่คณะผู้บริหาร และกลุ่มพนักงานส่วนท้องถิ่นฝ่ายประจำ

2.3 ระดับการศึกษาของบุคลากร ได้แก่ ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

ตัวแปรตาม ได้แก่ ศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการจัดการ และด้านอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์

3. ด้านเนื้อหาในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาตามกรอบปัจจัยในการบริหารที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการจัดการ และด้านอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ เก็บข้อมูลจากทัศนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ที่ปฏิบัติงานในเทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารตำรา แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานในประเภทองค์กรต่างกัน ตำแหน่งและระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้บริหาร และพนักงานส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ เทศบาลเมือง

เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 64 แห่ง โดยทำการศึกษากับประชากร 3 กลุ่มคือ กลุ่มการเมืองที่เป็นคณะผู้บริหาร กลุ่มการเมืองที่ไม่ใช่คณะผู้บริหาร และกลุ่มพนักงานส่วนท้องถิ่นฝ่ายประจำ รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 448 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608) ณ ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดสัดส่วนโดยแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร และพนักงานส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้บริหารและพนักงานส่วนท้องถิ่นของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี	**ประชากร**	**กลุ่มตัวอย่าง**
1.กลุ่มการเมืองที่เป็นคณะผู้บริหาร	128	60
2.กลุ่มการเมืองที่ไม่ใช่เป็นคณะผู้บริหาร	128	60
3.กลุ่มพนักงานส่วนท้องถิ่นฝ่ายประจำ	192	90
รวม	**448**	**210**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามเรื่องศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ประเภทองค์กร ตำแหน่ง และระดับการศึกษา (check list) มีจำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยลักษณะของคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านบุคลากร มีจำนวน 8 ข้อ ด้านงบประมาณ มีจำนวน 5 ข้อ ด้านการจัดการ มีจำนวน 11 ข้อ และด้านอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ มีจำนวน 6 ข้อ

ผู้วิจัยวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่า IOC (Item Objective Congruence Index) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 0.98 และหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ได้เท่ากับ 0.919

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลของสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างคือ ประเภทองค์กร ตำแหน่งของบุคลากร และระดับการศึกษาของบุคลากร วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการจัดการ และด้านอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. เปรียบเทียบศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามประเภทองค์กร ตำแหน่งของบุคลากร และระดับการศึกษาของบุคลากร วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ t–test และค่าสถิติ F-test หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) แล้วทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามทัศนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ประเภทองค์กรพบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลมากที่สุด เป็นร้อยละ 70.4 และอยู่ในเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 29.6

1.2 ตำแหน่งของบุคลากรพบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีตำแหน่งอยู่ในกลุ่มพนักงานส่วนท้องถิ่นฝ่ายประจำ เป็นร้อยละ 45.0 รองลงมาคือ กลุ่มการเมืองที่เป็นคณะผู้บริหารเป็นร้อยละ 28.5 และกลุ่มการเมืองที่ไม่ใช่คณะผู้บริหาร เป็นร้อยละ 26.5

1.3 ระดับการศึกษาของบุคลากรพบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี เป็นร้อยละ 44.4 รองลงมาคือ อยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นร้อยละ 30.7 และอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี เป็นร้อยละ 24.9

2. การศึกษาศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์ในแต่ละด้านโดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีรายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2

ระดับความคิดเห็นศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	**ระดับความคิดเห็น**			
	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**	**อันดับ**
1. ด้านบุคลากร	3.71	0.69	มาก	1
2. ด้านงบประมาณ	3.53	0.88	มาก	2
3. ด้านการจัดการ	3.36	0.80	ปานกลาง	3
4. ด้านอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์	3.25	0.90	ปานกลาง	4
รวม	**3.46**	**0.70**	**ปานกลาง**	

จากตาราง 2 พบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.46) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ย

สูงสุดคือ ด้านบุคลากร ($\overline{X}$ = 3.71) รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ ($\overline{X}$ = 3.53) ตามลำดับ และมีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้านคือด้านการจัดการ ($\overline{X}$ = 3.36) และด้านอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ ($\overline{X}$ = 3.25) ซึ่งผลการวิจัยในแต่ละประเด็นสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านบุคลากรในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.71 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถประสานงานกับสถานศึกษาในพื้นที่ในการจัดการศึกษา มีค่าเฉลี่ย 3.88 รองลงมาคือ นักบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อยกว่า 1 คน มีค่าเฉลี่ย 3.87 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ คณะผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้าใจใน พ.ร.บ. การศึกษาเป็นอย่างดี และคณะผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกคนพร้อมที่จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับ มีค่าเฉลี่ย 3.50

2.2 ด้านงบประมาณในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.53 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ข้อได้แก่ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย 3.75และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเตรียมการจัดทำแผนงบประมาณด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ย 3.54 และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเกินกว่า 10% ของรายได้ มีค่าเฉลี่ย 3.47 รองลงมาคือ รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดเก็บเองและได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลมีจำนวนเพียงพอที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เกินกว่า 10% ของรายได้ และงบประมาณที่ได้จากการจัดเก็บภาษีในพื้นที่ นำมาใช้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเกินกว่า 10% ของรายได้ มีค่าเฉลี่ย 3.45

2.3 ด้านการจัดการในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 3.36 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ข้อได้แก่ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.79 รองลงมาคือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นวิเคราะห์ภารกิจในการจัดการศึกษาได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการจัดการ ด้านอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ย 3.65 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมในการจัดการศึกษาเฉพาะระดับมัธยมศึกษา มีค่าเฉลี่ย 2.80 และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมในการจัดการศึกษาทั้งสองระดับ มีค่าเฉลี่ย 2.87

2.4 ด้านอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.25 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ข้อคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดหาสื่อ อุปกรณ์ ที่สำหรับสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.58 บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย 3.51 และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนหลังจากที่ได้รับโอนการภารกิจในการจัดการศึกษา มีค่าเฉลี่ย 3.41 รองลงมาคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอาคาร

สถานที่ สื่อ อุปกรณ์อย่างเพียงพอ ภายหลังที่ได้รับโอนการภารกิจในการจัดการศึกษามาจากรัฐบาลกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.22 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอาคารสถานที่พร้อมสำหรับการจัดการศึกษาที่จะจัดขึ้นเองอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 2.86

3. ผลการเปรียบเทียบศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามประเภทองค์กร ตำแหน่งของบุคลากร และระดับการศึกษาของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า

3.1 บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างกัน มีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.2 บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีตำแหน่งต่างกัน มีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.3 บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมและด้านอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยมีข้อค้นพบและประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายดังนี้

1. ศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีความมั่นใจในศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง ในด้านการจัดการศึกษาในเรื่องการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับ การวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และปริมาณอาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์ และสิ่งที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา อาจมีไม่เพียงพอภายหลังที่ได้รับโอนการจัดการศึกษามาแล้ว จากผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรการ ศิริวุฒิการ (2546, หน้า 108) ที่ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพในการรับการถ่ายโอนการศึกษาสู่ท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก มีศักยภาพในการรับการถ่ายโอนการศึกษาสู่ท้องถิ่น ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการวางแผนจัดการศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539, หน้า 118-119) ที่ศึกษาเรื่องการประเมินสถานสภาพความพร้อมของท้องถิ่นในการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมทั้งประเทศในแต่ละท้องถิ่นมีโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมในการขยายชั้นเรียนรับผู้จบ ม.3 ทุกคน ในท้องถิ่นของตนเข้าเรียน ม.4 เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 ในด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์การสอน ระดับการบริหาร และกิจกรรมการ

เรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาในด้านอาคารสถานที่ ส่วนหน่วยงานสนับสนุนการศึกษาในท้องถิ่นมีความพร้อมด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์และประสานงานระหว่างหน่วยงานกับโรงเรียนอยู่ในโรงเรียนระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายเขตการศึกษาพบว่า เขตการศึกษา 3, 5, 9 และ 10 มีความพร้อมของโรงเรียนและหน่วยงานสนับสนุนการศึกษาครบทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสน่ห์ เอี่ยมสำอาง และคณะ (2542) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานในทัศนะของสมาชิกสภากับกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสุโขทัย ซึ่งพบว่า โดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีสภาพและปัญหาการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง

2. บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านบุคลากรในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถในการประสานงานกับสถานศึกษาในพื้นที่ในการจัดการศึกษาได้ดี มีนักบริหารการศึกษาที่มีความสามารถในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งคณะผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกคนพร้อมที่จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับ ทำให้บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทัศนะต่อศักยภาพในด้านนี้อยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษม หมื่นตาบุตร และคณะ (2543) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเชียงราย ซึ่งพบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เรื่องการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสูงสุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรการ ศิริวุฒิการ (2546, หน้า 108) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพในการรับการถ่ายโอนการศึกษาสู่ท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก และพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก มีศักยภาพในการรับการถ่ายโอนการศึกษาสู่ท้องถิ่น ด้านบุคลากรเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านงบประมาณในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการเตรียมการจัดทำแผนงบประมาณด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเกินกว่า 10% ของรายได้ ทำให้บุคลากรมีทัศนะต่อศักยภาพในด้านนี้อยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณ์ กัณหา และคณะ (2541) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข ซึ่งพบว่า ด้านประสิทธิผลของการบริหาร และการดำเนินงานตามงบประมาณ การบริหารโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับมากและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรการ ศิริวุฒิการ (2546, หน้า 108) ในการศึกษาเรื่องศักยภาพในการรับการถ่ายโอนการศึกษาสู่ท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก และพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก มีศักยภาพในการรับการถ่ายโอนการศึกษาสู่ท้องถิ่น ด้านงบประมาณเฉลี่ยรวม อยู่ในระดับปานกลาง

4. บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการจัดการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความสามารถของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะรับภาระในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจากรัฐบาล รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาภายในของโรงเรียนรัฐที่อยู่ในเขตบริการก่อนการตัดสินใจเลือกรูปแบบการจัดการศึกษา ทำให้มีเครือข่ายประชาชนที่มีความเข้มแข็งที่จะช่วยเหลือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับน้อย บุคลากรจึงมีทัศนะต่อศักยภาพในด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง จากผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรการ ศิริวุฒิการ (2546, หน้า 108) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพในการรับการถ่ายโอนการศึกษาสู่ท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก มีศักยภาพในการรับการถ่ายโอนการศึกษาสู่ท้องถิ่น ด้านการวางแผนจัดการศึกษาเฉลี่ยรวม อยู่ในระดับปานกลาง

5. บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุและอุปกรณ์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีอาคารสถานที่พร้อมที่ดินรองรับการจัดการศึกษา รวมไปถึงมีสื่ออุปกรณ์และสิ่งที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาอย่างเพียงพอภายหลังที่ได้รับโอนการจัดการศึกษา แต่ซึ่งเนื่องมาจากความไม่เข้าใจในการจัดการด้านอาคารสถานที่ของสถานศึกษาและงบประมาณที่จะสนับสนุนในเรื่องอาคารสถานที่ ทำให้บุคลากรมีทัศนะต่อศักยภาพในด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญส่ง อินทโน และคณะ (อ้างถึงใน ชินสุดา วงษ์ถาวรกุล และคณะ, 2545, หน้า 25-26) ศึกษาเรื่อง สภาพปัจจุบันและความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองพิจิตร และเทศบาลเมืองหล่มสัก ผลการวิจัยพบว่า อาคารสถานที่ สภาพปัจจุบันของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองพิจิตร และเทศบาลเมืองหล่มสัก มีอาคารสถานที่ ตลอดจนสิ่งปลูกสร้างที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ไม่เพียงพอ ส่วนสภาพความพร้อมอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา พบว่ามีจำนวนวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษาไม่เพียงพอที่จะรองรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี สำหรับสภาพความพร้อมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539, หน้า 118-119) ที่ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการประเมินสถานสภาพความพร้อมของท้องถิ่นในการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมทั้งประเทศในแต่ละท้องถิ่นจะมีโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมในการขยายชั้นเรียนรับผู้จบมัธยมต้นทุกคน ในท้องถิ่นของตนเข้าเรียนมัธยมปลาย เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 ในด้านบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์การสอน ระดับการบริหารและกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง แต่จะมีปัญหาในด้านอาคารสถานที่ ส่วนหน่วยงานสนับสนุนการศึกษาในท้องถิ่นมีความพร้อมด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์และประสานงานระหว่างหน่วยงานกับโรงเรียนอยู่ในโรงเรียนระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายเขตการศึกษาพบว่าเขตการศึกษา 3, 5, 9 และ 10 มีความพร้อมของโรงเรียนและหน่วยงานสนับสนุนการศึกษาครบทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเรื่องนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษฎา ศรีใจวงศ์ และคณะ (2541) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาบทบาท

ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการศึกษาเขตพื้นที่จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาโดย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า งานความสัมพันธ์ชุมชน งานกิจการนักเรียน และงานอาคารสถานที่ มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

6. บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีตำแหน่งต่างกัน มีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีความมั่นใจในศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเองในเรื่องการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับ และยังมองถึงในด้านปริมาณอาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์ และสิ่งที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาอาจไม่พอเพียงภายหลังที่ได้รับโอนการจัดการศึกษา และที่สำคัญคือความสามารถของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะรับภาระในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจากรัฐบาล ส่วนบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมและด้านอาคารสถานที่ สื่อวัสดุ และอุปกรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถพอที่จะรับภาระในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับได้ เนื่องจากบุคลากรมีทัศนะต่อศักยภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงกว่าระดับปริญญาตรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษฎา ศรีใจวงศ์ และคณะ (2541) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการศึกษาเขตพื้นที่จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการศึกษา จำแนกตามผู้บริหารการศึกษา และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละงานโดยภาพรวม พบว่า ผลการปฏิบัติโดยรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสน่ห์ เอี่ยมสำอาง และคณะ (2542) ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานในทัศนะของสมาชิกสภากับกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสุโขทัย เช่นกันว่า การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของสมาชิกกับกรรมการบริหารภาพโดยรวม มีสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบุคลากรนักบริหารการศึกษาและบุคลากรที่มีความพร้อมและมีความสามารถที่จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับ รวมทั้งมีความเข้าใจในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นอย่างดี สามารถประสานงานกับสถานศึกษาในพื้นที่ได้ดี และมีบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง

2. องค์ปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการเตรียมการงบประมาณ จัดทำแผนงบประมาณและจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งบริหารงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการที่จะรับภาระการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจากรัฐบาล รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายที่จะช่วยเหลือการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับ

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการเกี่ยวกับอาคาร สื่อ อุปกรณ์ อย่างมีประสิทธิภาพ มีปริมาณอาคารสถานที่พร้อมที่ดิน ที่พร้อมสำหรับการจัดการศึกษาที่จะจัดขึ้นเองอย่างเหมาะสม รวมทั้งสื่อและอุปกรณ์ และสิ่งที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ควรจะมีอย่างเพียงพอภายหลังที่ได้รับโอนการจัดการศึกษามาแล้ว

5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของตนเอง และวิเคราะห์ความพร้อมของตนเองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับ

6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะนำงบประมาณที่ได้จากการจัดเก็บภาษีในพื้นที่ และรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดเก็บเองซึ่งนำมาใช้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเกินกว่า 10% ของรายได้

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). *วิสัยทัศน์ทางด้านการศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กฤษฎา ศรีใจวงศ์ และคณะ. (2541). *การศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการศึกษาเขตพื้นที่จังหวัดน่าน.* การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สาขาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กล้า ทองขาว. (2550). *ระบบงานแผนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองท้องถิ่น.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เกษม หมื่นตาบุตร และคณะ. (2543). *บทบาทและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเชียงราย.* การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สาขาวิชาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ชินสุดา วงษ์ถาวรกุล และคณะ. (2545). *การศึกษาศักยภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลพบุรี.* การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ธีรการ ศิริวุฒิการ. (2546). *ศักยภาพในการรับการถ่ายโอนการศึกษาสู่ท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

วิชัย ตันศิริ. (2542). *คำอธิบาย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

วิเชียร บันลือ และคณะ. (2543). *ภารกิจด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล จะศึกษาบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงตามความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขตพื้นที่จังหวัดแพร่.* การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เสน่ห์ เอี่ยมสำอาง และคณะ. (2542). *การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานในทัศนะของสมาชิกสภากับกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสุโขทัย.* การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2543). *วิสัยทัศน์การปกครองท้องถิ่นและแผนการกระจายอำนาจ.* กรุงเทพฯ: มิติใหม่.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement.*

*พันตำรวจโท ภีมพศ น้อมชอบ

การบริหารงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตเทศบาลนคร

Disaster Prevention and Mitigation Administration in Municipality Areas

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในเขตเทศบาลนครที่มีต่อ (1) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตเทศบาลนคร เกี่ยวกับ การป้องกันสาธารณภัย การจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน การบรรเทาสาธารณภัย แนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงาน และการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย (2) การดำเนินการบริหารงานป้องกันสาธารณภัยเกี่ยวกับ การบริหารกิจกรรมก่อนเกิดอุบัติภัย การบริหารกิจกรรมตอบรับหลังเกิดอุบัติภัย การบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ การบริหารงานบุคคล และการบริหารระบบสารสนเทศ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับการบริหารงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตเทศบาลนคร โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 1,730 คน สุ่มอย่างมีสัดส่วนจากประชากรที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลนคร จำนวน 5,612 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐานในการแจกแจงค่า ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอลหาความสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า (1) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ การป้องกันสาธารณภัย แนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงาน การบรรเทาสาธารณภัย และการจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน ตามลำดับ (2) การบริหารงานป้องกันสาธารณภัยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีการบริหารงานบุคคลเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ การบริหารกิจกรรมตอบรับหลังเกิดอุบัติภัย การบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ การบริหารกิจกรรมก่อนเกิดอุบัติภัย ตามลำดับและเห็นว่ามีการบริหารระบบสารสนเทศน้อย (3) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานสาธารณภัย

คำสำคัญ: การบรรเทาสาธารณภัย, การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, การบริหารงานป้องกันสาธารณภัย, เทศบาลนคร

Abstract

The purpose of this research was to study the opinions and attitudes of administrative staff working in the fields of disaster prevention and mitigation in municipal city areas in Thailand, with regrad to: (1) The prevention, the management of emergencies, mitigation, the plan for handling disasters and safety operations; (2) The management and administration of disaster prevention, including measures taken before the disaster, and the reaction afterwards, relating to the management of learning organizations, human resources management, and information system management; and (3) The relationship between disaster prevention and mitigation, and disaster prevention and mitigation management in municipal city

---

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

[1] ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ปีการศึกษา 2551

อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร. สรศักดิ์ สร้อยสนธิ์

areas. Questionnaires devised by the researcher, were used to collect data from a sample of 1,730 people selected randomly from administrative staff in municipal areas of 5,612 units. Descriptive statistics were used to analyze for frequency, percentage, mean, standard deviation, and a canonical correlation analysis was performed to find the relationship between the independent and dependent variables.

The findings showed that the the opinions of the sample were at high level in general, relating to disaster prevention and mitigation programs, regarding the necessity for safety first, then the prevention of the disaster, planning to deal with the disaster by the organization, disaster mitigation, and managing the emergency situation respectively. The disaster preventing management are generally characterized by human resource management, management of activities after the disaster, management of learning organizations, prevention activities before disaster management, and information systems management, respectively. A relationship was found between the independent and dependent variables.

Keywords: Disaster prevention, mitigation in municipal city, administration of disaster prevention and mitigation

ความนำ

ประเทศไทยประสบกับสาธารณภัยร้ายแรงหลายครั้ง เช่น ในปี พ.ศ. 2550 มีการเกิดอัคคีภัยมากถึง 40 ครั้ง และอุทกภัยจำนวน 25 ครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้งได้สร้างความเสียหายและความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน ขวัญและกำลังใจของประชาชน สาธารณภัยที่เกิดขึ้นในแต่ละปีกระจายครอบคลุมพื้นที่มากขึ้นเรื่อย ๆ รวมไปถึงสาธารณภัยที่ไม่เคยคาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งภัยจากธรรมชาติ น้ำท่วม พายุ ภัยแล้ง แผ่นดินไหว หรือภัยจากการกระทำของมนุษย์ อุบัติเหตุจากการจราจรทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ สาธารณภัยที่เกิดขึ้นเหล่านี้นับได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศที่ต้องการการบริหารจัดการจากภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ การป้องกันอุบัติภัยเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งของการบริหารจัดการอุบัติภัยเพื่อปกป้องคุ้มครอง และลดความสูญเสียที่มีต่อร่างกาย จิตใจ ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมถึงระบบเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ, 2545, หน้า 17)

การบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลในระดับเทศบาลนคร หน่วยงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงาน สังกัดสำนักปลัดเทศบาล มีความใกล้ชิดในการดูแลทุกข์สุขของประชาชน และป้องกันภัยต่าง ๆ มีหน้าที่สำคัญซึ่งพอสรุปได้ คือ (1) ช่วยชีวิต พิทักษ์ทรัพย์สินในการป้องกันอัคคีภัย การดับเพลิง การป้องกันการลุกลามของเชื้อเพลิง (2) การป้องกันสาธารณภัยสำหรับเตรียมการรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นร้ายแรง (3) การจัดทำเอกสารการฝึกอบรมให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ เพื่อป้องกันและเตรียมการณ์รับสาธารณภัยต่าง ๆ ตลอดทั้งการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง (เทศบาลนครเชียงราย, 2549)

ความสามารถและความพร้อมในการเผชิญภัยได้ตั้งแต่ในยามปกติเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่าง

ยิ่งของเทศบาลโดยเฉพาะเทศบาลนครในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งควรมีความพร้อมในทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ การบริหารงาน รวมถึงการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อการดูแลรับผิดชอบประชาชนส่วนใหญ่ของแต่ละจังหวัด กับ การดำเนินการและการบริหารจัดการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในหน่วยงานเทศบาลนครควรมีนโยบายแผนกำหนดการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์อุบัติภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งแผนเฉพาะด้าน เฉพาะพื้นที่ และการดูแลให้มีการปฏิบัติตามนโยบายและแผน การประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่าย การวางแผน การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล การจัดให้มีระบบเตือนภัย ระบบข้อมูลเพื่อการจัดการการรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักแก่ประชาชน และการจัดทำแผนและคู่มือการปฏิบัติการ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่เทศบาลนครจะสามารถเผชิญภัยได้ตั้งแต่ในยามปกติ (อิสระ สุวรรณบล, 2540, หน้า 74-77)

กลไกสำคัญในการจัดการด้านการป้องกันอุบัติภัยให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกและลดพฤติกรรมเสี่ยงต่ออุบัติภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อไม่ให้ก่อความเสียหายที่รุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สิน การจัดทำมาตรฐานความปลอดภัยเพิ่มขีดความสามารถกลไกในการจัดการ การปรับปรุงสภาพแวดล้อม การกำกับตรวจสอบ เฝ้าระวัง และเตือนภัยในการนำเสนอข่าวสาร สารสนเทศ การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน องค์กรท้องถิ่น สื่อมวลชน และองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม การบังคับใช้และปรับปรุงระเบียบข้อบังคับและกฎหมายเพื่อเอื้อต่องานป้องกันอุบัติภัย และการบริหารจัดการเพื่อเป็นการพัฒนาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคมในการดำเนินงานด้านการป้องกันอุบัติภัยให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องมีการจัดโครงสร้างองค์กรแบบเครือข่ายเพื่อการปฏิบัติงานให้เชื่อมโยงเป็นระบบ การจัดทำแผนโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการปรับปรุงการประสานงานด้านการป้องกันอุบัติภัยในพื้นที่กับหน่วยงานและบุคลากรผู้รับผิดชอบอย่างเป็นระบบและการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (กนกพร อัมพวัน, 2545, หน้า 11)

กล่าวได้ว่า การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีหน่วยงานในส่วนกลางทำหน้าที่กำกับดูแลและประสานงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ตลอดจนการมีนโยบายและแผน ในการกำหนดการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกระดับ ความสำเร็จดังกล่าวขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัย และได้รับการสนับสนุนร่วมมือ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานทุกระดับในหน่วยงานป้องกันบรรเทาสาธารณภัยที่มีต่อการบริหารองค์กรหรือหน่วยงานและการปฏิบัติงานของบุคลากรในเขตเทศบาลนคร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อแนวความคิดในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตเทศบาลนคร และการบริหารงานป้องกันสาธารณภัยในเขตเทศบาลนคร

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเตรียมการณ์ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับการบริหารจัดการในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตเทศบาลนคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์ และกำหนดกรอบในการศึกษา ดังปรากฏตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประกอบด้วยการป้องกันสาธารณภัย การจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน การบรรเทาสาธารณภัย แนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงาน และการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย มีความสัมพันธ์กับการบริหารกิจกรรมก่อนเกิดอุบัติภัย

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประกอบด้วยการป้องกันสาธารณภัย การจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน การบรรเทาสาธารณภัย การวางแผนรับสาธารณภัยของหน่วยงาน และการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย มีความสัมพันธ์กับการบริหารกิจกรรมตอบรับหลังเกิดอุบัติภัย

สมมติฐานที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประกอบด้วย การป้องกันสาธารณภัย การจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน การบรรเทาสาธารณภัย แนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงาน และการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย มีความสัมพันธ์กับการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้

สมมติฐานที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประกอบด้วย การป้องกันสาธารณภัย การจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน การบรรเทาสาธารณภัย การวางแผนรับสาธารณภัยของหน่วยงาน และการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานบุคคล

สมมติฐานที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประกอบด้วย การป้องกันสาธารณภัย การจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน การบรรเทาสาธารณภัย การวางแผนรับสาธารณภัยของหน่วยงาน และการปฏิบัติงานเพื่อ

ความปลอดภัย มีความสัมพันธ์กับการบริหารระบบสารสนเทศ

แนวคิดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

การป้องกันสาธารณภัย หมายถึง การกำหนดนโยบายและแผนการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ การประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่าย และการติดตามประเมินผล ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายและแผนสาธารณภัยซึ่งหมายถึง การปฏิบัติตามนโยบายและแผนและการกำกับดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ การเตรียมพร้อมรับสถานการณ์อุบัติภัยระดับประเทศและอุบัติภัยระดับกระทรวง การประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อการมีส่วนร่วมและกระบวนการวางแผนปฏิบัติ การติดตามประเมินผลเป็นการจัดระบบเตือนภัยและระบบข้อมูลเพื่อการจัดการในการสร้างความตระหนักแก่ประชาชน (อิสระ สุวรรณบล, 2540, หน้า 74-77)

การจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน หมายถึง การปฏิบัติการทำความร่วมมือในการติดต่อสื่อสารและการเตรียมพร้อมในการปฏิบัติการการวางแผนดำเนินการระบบขนส่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการจัดกระบวนการในการวางแผนดำเนินการและการอำนวยความสะดวกในการเข้าสนับสนุนและการติดต่อสื่อสารรวมทั้งเรื่อง การเงินที่ต้องจัดทำบัญชีรายได้ และค่าชดเชยหรือค่าตอบแทน (กนกพร อัมพวัน, 2545, หน้า 11)

การบรรเทาสาธารณภัย หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์สาธารณภัย ศึกษาแนวโน้มของสาธารณภัย ผลของสาธารณภัย ขั้นตอนทำงานของสาธารณภัย การแบ่งขนาดและความรุนแรงของสาธารณภัยและศึกษาข้อมูลการรับวินาศภัยของแต่ละครั้ง หน่วยงานที่ทำหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้งองค์กรภาครัฐและส่วนช่วยเหลือในการบรรเทาสาธารณภัย การเตรียมการของท้องถิ่น การเตรียมการของบุคคล

การจัดทำแผนรับสาธารณภัย ที่รวมถึงการป้องกันมิให้เกิดภัย การป้องกันภัย การช่วยเหลือหลังเกิดภัย การช่วยเหลือที่ทำมาหากินและประกอบอาชีพและการฟื้นฟูสมรรถนะผู้ประสบภัย กฎหมายรองรับบรรเทาสาธารณภัยทั้งที่เป็น พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง กฎกระทรวง มาตรการต่างๆ ระเบียบที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยและอำนาจหน้าที่ที่กำหนดตามกฎหมาย หน่วยงานและหน่วยงานส่งเสริม ที่มีความรับผิดชอบด้าน เครื่องมือจักรกล การขนส่ง ลำเลียงกำลังพลเสริม เมื่อสภาพการณ์ยืดเยื้อ การควบคุมกลุ่มชนที่สับสนอลหม่าน และยานพาหนะตลอดทั้งด้านอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง (กนกพร อัมพวัน, 2545, หน้า 11)

แนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงาน หมายถึง ปัจจัยพื้นฐานของหน่วยงาน ปัจจัยพื้นฐานของสังคมรอบ ๆ พื้นที่ เพื่อขอความช่วยเหลือและการคมนาคม/การสื่อสารยานพาหนะเพื่อใช้ลำเลียงผู้ขับขี่ควบคุมยานพาหนะ เส้นทางวงจรอุปกรณ์การสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว วิธีการสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว และข่าว และข้อมูลที่แม่นยำถูกต้อง ปัจจัยพื้นฐานของหน่วยงาน รวมถึง แนวโน้มการเกิดสาธารณภัยในท้องที่ที่รับผิดชอบ ขั้นตอนการทำลายของแต่ละชนิด แผนหลักหรือแผนแม่บทระดับชาติ จังหวัด อำเภอ และท้องที่ ภารกิจ ประเพณีวัฒนธรรมและสังคมในหน่วยงานและเศรษฐกิจและทุน/งบประมาณ ปัจจัยพื้นฐานของสังคมรอบ ๆ พื้นที่ เพื่อขอความช่วยเหลือ หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยในภาครัฐ และหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับ การบรรเทาสาธารณภัยในภาคเอกชน

การสร้างแผนรับสาธารณภัย หมายถึง การสร้างแผนหลัก/แผนแม่บท การสร้างแผนรองรับหรือแผนปฏิบัติงาน แผนป้องกันมิให้เกิดภัยแผนป้องกัน/คุ้มครองและการดำเนินการช่วยเหลือเพื่อรับสาธารณภัย การฝึกอบรมบุคลากรและฝึกซ้อมการประเมินผลการฝึกอบรมหรือกิจกรรมและการปรับปรุงแก้ไขแผนให้ทันสมัย (กนกพร อัมพวัน, 2545, หน้า 9)

การปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย หมายถึง การแยกหมวดหมู่การปฏิบัติงานเพื่อกำหนดลำดับสำหรับจัดทำตามความสำคัญก่อน-หลัง จัดทำร่างมาตรฐานการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยเกณฑ์พื้นฐานการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย เกณฑ์พื้นฐานการคาดคะเนอันตรายที่อาจเกิดขึ้นและความปลอดภัย ที่มีลักษณะประจำ และเกณฑ์พื้นฐานสำหรับการปฏิบัติงานที่มีลักษณะไม่ประจำเชิงแผนงานที่ต้องทำซ้ำ ๆ กัน การดำเนินการกิจกรรมคาดคะเน การสร้างจิตสำนึกของผู้ปฏิบัติงาน และความสำคัญความปลอดภัยในการปรับปรุงการดำเนินงานความปลอดภัยในองค์กรลดความเสี่ยงจากอันตราย และอุบัติเหตุ การป้องกันชีวิตและทรัพย์สินการสร้างระบบเตรียมพร้อม ความพร้อมกรณีอุบัติเหตุ และเพิ่มขวัญกำลังใจให้พนักงานในขณะปฏิบัติงาน (กนกพร อัมพวัน, 2545, หน้า 10)

แนวคิดการบริหารงานป้องกันสาธารณภัย

การบริหารกิจกรรมก่อนเกิดอุบัติภัย หมายถึง การป้องกันอุบัติภัย กลไกการป้องกันอุบัติภัย การบริหารจัดการป้องกันอุบัติภัยและการเตรียมการรับอุบัติภัย ประกอบด้วย การป้องกันอุบัติภัยหมายถึงลักษณะชนิดของการป้องกัน การกำหนดนโยบายและแผนหลักการป้องกันอุบัติภัยการประสานงานติดตามประมวลผลและการจัดข้อมูลสารสนเทศ กลไกการจัดการด้านการป้องกันอุบัติภัยหมายถึง การสร้างสำนึก และลดพฤติกรรมความเสี่ยงการจัดทำมาตรฐานความปลอดภัยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการตรวจสอบ เฝ้าระวังเตือนภัยและการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ การบริหารจัดการป้องกันอุบัติภัย หมายถึง การแปลงแผนสู่ภาคปฏิบัติ การจัดทำเครื่องวัดและการติดตามและประเมินผล การเตรียมการรับอุบัติภัย หมายถึง การคาดคะเนการตอบสนองด้านโครงสร้างและการออกแบบสำหรับกู้กลับคืน (แผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ, 2547, หน้า 17)

การบริหารกิจกรรมตอบรับหลังเกิดอุบัติเหตุ หมายถึง กิจกรรมตอบรับเหตุการณ์ฉุกเฉินกิจกรรมกู้กลับสภาพเดิมหลังเหตุการณ์ และผลที่ตามมาหลังเหตุการณ์ กิจกรรมตอบรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน หมายถึงเหตุการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริงในทันทีทันใด การอพยพจากความน่ากลัว และ การช่วยเหลือจากเหตุการณ์ฉุกเฉินกิจกรรมการกู้กลับสภาพเดิมหลังเกิดเหตุการณ์ หมายถึง ระยะการฟื้นตัว การปรับลักษณะภายนอกธรรมชาติ การปรับสภาพชุมชน ระบบธุรกิจและการปรับโครงสร้าง ผลที่ตามมาหลังเหตุการณ์ หมายถึงความตื่นเต้นเร้าใจและความบอบช้ำ บาดแผล (พันธวัศ สัมพันธ์พานิช, 2549, หน้า 30)

การบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ หมายถึงการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมโครงสร้างขององค์กรเรียนรู้ และกลยุทธ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึง การกำหนดเป้าหมายองค์กรภารกิจและองค์กรพันธกิจการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม หมายถึง การพัฒนาความรู้และความสามารถของทีม การถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน การสร้างความสำเร็จร่วมกันและการแลกเปลี่ยนข่าวสาร โครงสร้างขององค์กรเรียนรู้ หมายถึง วัฒนธรรมการเรียนรู้ การเพิ่มอำนาจ และความรับผิดชอบในงานการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและการสร้างและถ่ายโอนความรู้

กลยุทธ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ หมายถึง การสร้างกลยุทธ์การเรียนรู้ และการสร้างนโยบายการมีส่วนร่วม (Wick & Leon, 1993, pp. 3-4 อ้างถึงใน กนกพร อัมพวัน, 2545, หน้า 10)

การบริหารงานบุคคล หมายถึง การสร้างสมรรถนะในระดับองค์การและการสร้างสมรรถนะในหน่วยงาน สมรรถนะในระดับองค์การ หมายถึง การเพิ่มความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาคุณภาพ การสร้างความตระหนักและการสร้างความรู้พื้นฐานในองค์การ สมรรถนะในหน่วยงาน หมายถึง การเพิ่มสมรรถนะในด้านความรู้ และทักษะที่ต้องมีในงานสมรรถนะในด้านการบริหารการจัดการและการวัดและการประเมินสมรรถนะอย่างเป็นระบบ (สุรพงษ์ มาลี, 2548, หน้า 31)

การบริหารระบบสารสนเทศ หมายถึง การประสานการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล การจัดทำ web pages รวบรวมข้อมูล ความรู้ที่เกี่ยวกับภัยด้านต่าง ๆ และการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ การประสานการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล หมายถึง การเก็บข้อมูลสถิติอุบัติภัย องค์การต่าง ๆ การจัดทำ web pages รวบรวมข้อมูล/ความรู้ที่เกี่ยวกับ “ภัย” ด้านต่าง ๆ หมายถึง การรวบรวมข้อมูลข่าวสารด้านอุบัติภัยในอินเทอร์เน็ต รวบรวมหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับอุบัติภัย รวบรวมจัดหมวดหมู่ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุบัติภัย ในด้านต่าง ๆ และการรวบรวมแสดงมติหรือผลงานของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการต่าง ๆ ในคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ หมายถึง การจัดทำสิ่งพิมพ์ สถิติอุบัติภัยประจำปี การรวบรวมสถิติอุบัติภัยของหน่วยงานต่าง ๆ การเปรียบเทียบข้อมูล และการเตรียมความพร้อมของข้อมูล (Stair & Reynolds, 1992, p. 25)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร คือ พนักงานในองค์การเทศบาลนครในประเทศไทยปี พ.ศ. 2550 จำนวน 5,612 คน ใช้วิธีการสุ่มตามสัดส่วนได้กลุ่มตัวอย่างโดยใช้แนวคิดการกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane และกำหนดความคลาดเคลื่อน 2% ของแต่ละองค์การ แบ่งออกเป็นผู้บริหารระดับสูง จำนวน 67 คน ผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 92 คน และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 1,571 คน รวมทั้งหมดจำนวน 1,730 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็น มีลักษณะคำถามทั้งปลายเปิดและปลายปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์การและส่วนบุคคลขององค์การสาธารณภัยเขตเทศบาลนคร

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานป้องกันสาธารณภัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาใช้หาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมานโดยสูตรสหสัมพันธ์คาโนนิคอล (canonical correlation analysis) ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานหาความสัมพันธ์ระหว่างการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับการบริหารงานป้องกันสาธารณภัย

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารระดับกลางและผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นเพศชาย เป็นร้อยละ 71.0 อายุระหว่าง 26-35 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท มีระยะเวลาทำงานในองค์การไม่เกิน 10 ปี มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นร้อยละ 47.8

กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่องานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตเทศบาลนครสู่มาตรฐาน ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ในภาพรวมเทศบาลนครมีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.08) หากพิจารณาความสำคัญเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก ($\bar{x}$ = 4.16) รองลงมาคือ การป้องกันสาธารณภัย ($\bar{x}$ = 4.13) แนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงาน ($\bar{x}$ = 4.09) และการบรรเทาสาธารณภัย ใน ($\bar{x}$ = 4.08) ขณะที่มีการจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน ($\bar{x}$ = 4.04) เป็นลำดับสุดท้าย

2. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ในภาพรวมเทศบาลนครมีการบริหารงานป้องกันสาธารณภัยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.21) หากพิจารณาความสำคัญเป็นรายข้อพบว่า มีการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.21) ส่วน ความเห็นรองลงมาตามลำดับคือ การบริหารกิจกรรมตอบรับหลังเกิดอุบัติภัย การบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ และการบริหารกิจกรรมก่อนเกิดอุบัติภัย ขณะที่การบริหารระบบสารสนเทศอยู่ในลำดับสุดท้าย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับการบริหารงานป้องกันสาธารณภัย จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอล พบว่า

สมมติฐานที่ 1 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประกอบด้วย การป้องกันสาธารณภัย การจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน การบรรเทาสาธารณภัย การวางแผนรับสาธารณภัยของหน่วยงาน และการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารกิจกรรมก่อนเกิดอุบัติภัย เป็นร้อยละ 90.6 โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของการบริหารกิจกรรมก่อนเกิดอุบัติภัย เป็นรายข้อพบว่า (1) ด้านการป้องกันอุบัติภัย สัมพันธ์กับด้านการป้องกันสาธารณภัยเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ ด้านการจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉินเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินการ ด้านการบรรเทาสาธารณภัยเกี่ยวกับกฎหมายรองรับบรรเทาสาธารณภัยและหน่วยงานส่งเสริม ด้านการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวกับเกณฑ์พื้นฐานการคาดคะเนอันตรายที่อาจเกิดขึ้น (2) ด้านการบริหารจัดการป้องกันอุบัติภัย สัมพันธ์กับด้านการป้องกันสาธารณภัยเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ ด้านการจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉินเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินการ ด้านแนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงานเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานสังคมรอบๆ พื้นที่เพื่อขอความช่วยเหลือ ด้านการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวกับเกณฑ์พื้นฐานปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย (3) ด้านการเตรียมรับอุบัติภัย สัมพันธ์กับด้านการป้องกันสาธารณภัยเกี่ยวกับการประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่าย ด้านการบรรเทาสาธารณภัยเกี่ยวกับการจัดทำแผนรับสาธารณภัย ด้านการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวกับเกณฑ์พื้นฐานการคาดคะเนอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด

สมมติฐานที่ 2 การป้องกันและบรรเทา

สาธารณภัย ประกอบ ด้วยการป้องกันสาธารณภัย การจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน การบรรเทาสาธารณภัย แนวทางการวางแผนรับสาธารณภัยของหน่วยงาน และการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารกิจกรรมตอบรับหลังเกิดอุบัติภัย เป็นร้อยละ 96.2 โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของการบริหารกิจกรรมตอบรับหลังเกิดอุบัติภัย เป็นรายข้อ พบว่า (1) ด้านกิจการรมตอบรับหลังเหตุการณ์ฉุกเฉิน สัมพันธ์กับด้านการป้องกันสาธารณภัยเกี่ยวกับการประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่าย ด้านแนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงานเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของสังคมรอบ ๆ พื้นที่เพื่อขอความช่วยเหลือ (2) ด้านผลที่ตามมาหลังเหตุการณ์ สัมพันธ์กับด้านการป้องกันสาธารณภัยเกี่ยวกับการประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่าย การกำหนดนโยบายและแผนสาธารณภัย และการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ ด้านการจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉินเกี่ยวกับการเงิน ด้านการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวกับเกณฑ์พื้นฐานการคาดคะเนอันตรายที่อาจเกิดขึ้น และเกณฑ์พื้นฐานปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด

สมมติฐานที่ 3 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประกอบด้วยการป้องกันสาธารณภัย การจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน การบรรเทาสาธารณภัย แนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงาน และการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นร้อยละ 90.6 โดยมีนัยสำคัญที่ ระดับ .01 เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นรายข้อ พบว่า (1) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน สัมพันธ์กับด้านป้องกันสาธารณภัยเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนสาธารณภัย การเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ ด้านการจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉินเกี่ยวกับการเงิน ด้านการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวกับเกณฑ์พื้นฐานปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย (2) ด้านการเรียนรู้ สัมพันธ์กับด้านการป้องกัน สาธารณภัยเกี่ยวกับการประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่าย ด้านการจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉินเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินการ ระบบขนส่งและการเงิน ด้านแนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงานเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของสังคมรอบ ๆ พื้นที่เพื่อขอความช่วยเหลือ (3) ด้านกลยุทธ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ สัมพันธ์กับด้านการป้องกันสาธารณภัยเกี่ยวกับการประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่าย ด้านแนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงานเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของสังคมรอบ ๆ พื้นที่เพื่อขอความช่วยเหลือ ด้านการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวกับเกณฑ์พื้นฐานการคาดคะเนอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด

สมมติฐานที่ 4 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประกอบ ด้วยการป้องกันสาธารณภัย การจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน การบรรเทาสาธารณภัย แนวทางการวางแผนรับสาธารณภัยของหน่วยงาน และการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารงานบุคคล เป็นร้อยละ 93.7 โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของการบริหารงานบุคคล เป็นรายข้อ พบว่า (1) ด้านสมรรถนะในระดับองค์กร สัมพันธ์กับด้านการป้องกันสาธารณภัยเกี่ยวกับการติดตามประเมินผล ด้านการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวกับเกณฑ์พื้นฐานปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย (2) ด้านสมรรถนะในระดับหน่วยงาน สัมพันธ์กับด้านป้องกันสาธารณภัยเกี่ยวกับการประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่าย ด้านการจัดรับเหตุการณ์ฉุกเฉินเกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินการ ด้านแนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงานเกี่ยวกับ

ปัจจัยพื้นฐานของสังคมรอบ ๆ พื้นที่เพื่อขอความช่วยเหลือด้านการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย เกี่ยวกับเกณฑ์พื้นฐานปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด

สมมติฐานที่ 5 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประกอบด้วยการป้องกันสาธารณภัย การจัดการรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน การบรรเทาสาธารณภัย แนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงาน และการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารระบบสารสนเทศ เป็นร้อยละ 93.0 โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของการบริหารระบบสารสนเทศ เป็นรายข้อ พบว่า (1) ด้านการประสานการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล สัมพันธ์กับการป้องกันสาธารณภัยเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ การประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่าย ด้านการบรรเทาสาธารณภัยเกี่ยวกับกฎหมายรองรับบรรเทาสาธารณภัย (2) ด้านการจัดทำ Web Page สัมพันธ์กับด้านการป้องกันสาธารณภัยเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนสาธารณภัย และการประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่าย (3) ด้านการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ สัมพันธ์กับด้านการป้องกันสาธาณภัยเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ และการติดตามประเมินผล ด้านการจัดการรับเหตการณ์ฉุกเฉินเกี่ยวกับการเงิน ด้านการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวกับเกณฑ์พื้นฐานปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด

การอภิปรายผล

ในภาพรวมของเทศบาลนคร มีระดับการปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอยู่ในระดับมาก สำหรับในภาพรวมของระดับการบริหารงานป้องกันสาธารณภัยในเทศบาลนครอยู่ในระดับมากที่สุด จะเห็นได้ว่า ผู้ปฏิบัติงานในองค์การเทศบาลมีความคิดเห็นว่าในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ปฏิบัติงานอยู่นั้น มีการดำเนินการดีอยู่แล้ว พร้อมทั้งเห็นด้วยว่าแนวทางในการบริหารจัดการเป็นไปด้วยดีอยู่แล้ว

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยนี้เป็นองค์การที่มีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเพื่อปฏิบัติภารกิจให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งผู้ปฏิบัติต้องรับคำสั่งและรายงานผลโดยตรง ต่อผู้ควบคุมสั่งการหรือผู้บังคับบัญชาเหนือตน ตามหลักขององค์การ (จำนง บุญชู, 2526, หน้า 76) เมื่อพิจารณาถึงแนวความคิดสำหรับการเตรียมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ให้ความสำคัญมุ่งเน้นในการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยและการป้องกันสาธารณภัยเป็นหลัก แต่แนวความคิดในการบริหารงานสาธารณภัยแล้วปรากฏว่ามุ่งเน้นสำหรับการบริหารงานบุคคลและการบริหารกิจกรรมตอบรับหลังเกิดอุบัติภัย มากกว่าการป้องกัน ซึ่งผลของความสัมพันธ์ระหว่างการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับการบริหารงานป้องกันสาธารณภัย ของกลุ่มตัวอย่างในองค์การนั้นโดยรวมให้ความสำคัญต่อการบริหารกิจกรรมตอบรับหลังเกิดอุบัติภัยกับการบริหารงานบุคคลเป็นหลักเช่นกัน ทำให้การเข้าปฏิบัติงานของหน่วยงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเทศบาลนครบางครั้งไม่ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ หรืออาจทันต่อเหตุการณ์แต่ก็เกิดความสูญเสียขึ้นมากกว่าปกติ และบ่อยครั้ง อันเป็นปัญหาที่ส่งผลเสียหายต่อความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สินของประชาชนทั่วไป ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม เนื่องจากการบริหารนั้นยังไม่สอดรับกับการปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงทำให้เกิดความสับสน ในการดำเนินการบริหารที่ไม่ตรงตามแนวคิดของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ควรจะดำเนินการ ทำให้การปฏิบัติไม่สามารถ

ดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมาย หรือเกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับการบริหารงานป้องกันสาธารณภัยที่มีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด และสอดคล้องกันสามารถนำเป็นแนวทางในการบริหารได้ ดังนี้ (1) การป้องกันสาธารณภัย ต้องมีการเตรียมความพร้อมในการรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นโดยจะต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สร้างระบบเครือข่ายถึงความเชื่อมโยงต่าง ๆ กำหนดนโยบายและแผนสาธารณภัยให้มีความพร้อมอยู่เสมอ และมีการติดตามประเมินผล เพื่อจัดทำคู่มือสิ่งพิมพ์ แจกจ่ายให้เพิ่มพูนความรู้ ตลอดจนความพร้อมในการรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (2) การจัดรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน ต้องมีการวางแผนที่จะรับต่อเหตุการณ์ฉุกเฉิน รวมถึงการเตรียมพร้อมเกี่ยวกับทางการเงิน ที่จะเป็นค่าชดเชย ค่าตอบแทน ตลอดจนระบบการขนส่ง วัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะในการลำเลียงออกจากพื้นที่เสี่ยงสู่พื้นที่ที่ปลอดภัย โดยจะต้องอยู่บนเกณฑ์พื้นฐานของการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย (3) การบรรเทาสาธารณภัย มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีกรอบกฎหมายรองรับการปฏิบัติการ หรือดำเนินการใด ๆ ในการเข้าให้ความช่วยเหลือในภัยต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดความรวดเร็วเป็นแบบแผน และถูกต้อง รวมถึงมีการประสานขอรับข้อมูลข่าวสารที่มีความสำคัญจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อรวบรวมจัดเก็บข้อมูล ซึ่งทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (4) แนวทางการวางแผนเพื่อรับสาธารณภัยของหน่วยงาน มีความจำเป็นที่ต้องทราบถึง ปัจจัยพื้นฐานของพื้นที่ในการเข้าให้ความช่วยเหลือซึ่งต้องมีการสร้างแผนการปฏิบัติ (5) การปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย จำเป็นต้องอยู่ในเกณฑ์พื้นฐานคาดคะเนอันตรายที่อาจเกิดขึ้น และต้องสอดคล้องกับเกณฑ์พื้นฐานปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารงานป้องกันสาธารณภัย โดยเฉพาะในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่เกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย และการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัย มีแนวโน้มต่อการบริหารงานอย่างเด่นชัด ดังนั้น ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและสาธารณภัยในเทศบาลนคร ควรยึดหลักการบริหารงาน ดังนี้

1. คำนึงถึงการป้องกันสาธารณภัย ในส่วนของ การบริหารกิจกรรมหลังเกิดอุบัติภัยในด้านการกำหนดโนบายและแผนสาธารณภัย เกี่ยวกับการเตรียมรับสถานการณ์ ตลอดจนการประสานงานหน่วยงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเชื่อมโยงและเป็นเครือข่าย เพื่อรองรับผลที่ตามมาหลังเกิดเหตุการณ์ในอุบัติภัยต่าง ๆ และในการประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่าย จำเป็นต้องเน้นเกี่ยวกับกลยุทธ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยมีแผนกลยุทธ์พัฒนา รวมถึงการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ของเจ้าหน้าที่เพื่อพัฒนาองค์กรในระดับหน่วยงาน และจะต้องดำเนินการติดตามประเมินผลของการป้องกันสาธารณภัย เพื่อจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์สำหรับรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบและสามารถนำมาใช้ได้ตลอดเวลา เพื่อประโยชน์ในการป้องกันต่อไป

2. สร้างเกณฑ์ในการปฏิบัติงานทั้งที่มีลักษณะประจำและลักษณะไม่ประจำเชิงแผนงานที่ต้องทำซ้ำกันเพื่อความปลอดภัยสำหรับการดำเนินการก่อนเกิดอุบัติภัย โดยแปลงจากแผนสู่

ภาคปฏิบัติ และมีการจัดทำเครื่องวัด ติดตามและประเมินผล เพื่อความปลอดภัยสูงสุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับการบริหารงานป้องกันสาธารณภัย โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยความสัมพันธ์ คาโนนิคอล (canonical correlation) ซึ่งทำให้ทราบถึงแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับแนวทางการบริหาร ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงความสัมพันธ์ในเชิงนโยบายเฉพาะของผู้บริหารในระดับท้องถิ่นกับการประสานงานหน่วยที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมอุบัติภัยต่อไป

2. ควรมีการจัดทำการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนผู้ประสบภัยต่าง ๆ หลังเข้าสู่ภาวะปกติ เพื่อทราบถึงปัญหา สาเหตุ อุปสรรคต่าง ๆ ในดำเนินการตามแผนการป้องกันสาธารณภัยในท้องที่ จะได้นำข้อมูลมาวางแผน นโยบาย ตลอดจนยุทธศาสตร์ในการบริหารเพื่อให้ได้รูปแบบการให้ความช่วยเหลือที่ทันท่วงที ลดความเสี่ยง และความเสียหายจากภัยต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กนกพร อัมพวัน. (2545). *ระบบสารสนเทศด้านอุบัติภัย: กลไกสำคัญในการบริหารจัดการด้านการป้องกันอุบัติภัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2547). *แผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ.* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.

จำนงค์ บุญชู. (2526). *องค์การและการบริหาร เล่ม 2.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เทศบาลนครเชียงราย. (2549). *ภารกิจของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.* ค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2549, จาก http://www.chaingraicity.go.th.

พันธวัศ สัมพันธ์พานิช และสิริพร แก่นสียา. (2549). จากอดีต-ปัจจุบัน-สู่อนาคต กับการเฝ้าระวังภัยพิบัติธรรมชาติ. *วารสารสิ่งแวดล้อม.* กรุงเทพฯ: เอส.ที.ซี. มีเดีย แอนด์ มาเก็ตติ้ง.

สุรพงษ์ มาลี. (2548). *ทุนมนุษย์กับการพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรมนุษย์.* กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลิฟวิ่ง.

อิสระ สุวรรณมล. (2540). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสาธารณรัฐ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.

Wick, C. W. & Leon, L. S. (1993). *The learning edge: How smart managers and smart companies stay ahead.* New York: McGraw-Hill.

Stair, R. M. & Reynolds, G. W. (1992). *Principle of information systems.* Boston: Thomson/Course Technology.

*ศิรินัดดา พานิชพงศ์

มาตรฐานการขนส่งโดยรางกับการบริหาร ระบบการขนส่งภาคมหาชนในภาคใต้

Standards Applied to Railway Transportation and the Management of Public Logistical system in Southern Thailand

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานในองค์การขนส่งภาคมหาชนที่มีต่อ (1) มาตรฐานการขนส่งโดยรางในด้านความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง ความเรียบง่ายในการขนส่ง ความยืดหยุ่นในการขนส่ง ความประหยัด ความยั่งยืน และแนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ (2) การบริหารระบบการขนส่งภาคมหาชน ในด้านภาวะผู้นำระบบโลจิสติกส์ กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทาน ยุทธศาสตร์การแข่งขันโลจิสติกส์ การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านโลจิสติกส์ และการบริหารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โลจิสติกส์ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยราง ทั้ง 6 ด้าน กับการบริหารระบบการขนส่งภาคมหาชน ทั้ง 5 ด้าน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,782 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างมีสัดส่วนจากประชากรจำนวน 6,201 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอล

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพนักงานในองค์การขนส่งภาคมหาชนที่มีต่อ (1) มาตรฐานการขนส่งโดยราง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีแนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ความประหยัด ความยั่งยืน ความยืดหยุ่นในการขนส่ง ความสามารถในการตอบสนองความต้องการ และความเรียบง่ายในการขนส่ง ตามลำดับ (2) การบริหารระบบการขนส่งภาคมหาชนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีการบริหารเทคโนโลยีโลจิสติกส์ เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ภาวะผู้นำโลจิสติกส์ การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านโลจิสติกส์ กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทานและยุทธศาสตร์การแข่งขันแบบโลจิสติกส์ตามลำดับ (3) ตัวแปรอิสระในมาตรฐานการขนส่งโดยรางมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารระบบการขนส่งภาคมหาชนทั้ง 5 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ระบบการขนส่งโดยราง, การบริหารระบบการขนส่ง, การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านโลจิสติกส์

Abstract

The objectives of this research were to study the opinions and attitudes of public railway transport staff towards: (1) The standards to be applied to a railway system, focusing on responsiveness, simplicity, flexibility, economy, sustainability and adapting structures and procedures to a changing situation; (2) The management of the public logistic administration systems, in terms of a logistic system leader, the strategy of a

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

[1] ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ปีการศึกษา 2551

อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร. สรศักดิ์ สร้อยสนธิ์

supply chain, competitive strategies, human resource and information technology use in logistics, and (3) To study the relationships of the standards, applied to a railway system, and the public logistic administration system. 1,782 samples were randomly selected from 6,201 staff in public railway transport. Questionnaires were used and the data collected were analyzed for frequency, percentages, means, and standard deviations. Canonical correlation analysis was used, to determine the relationships of the independent and dependent variables.

The research results showed that the standards for a railway system are generally characterized by economy , sustainability, flexibility, responsiveness and simplicity, respectively. According to the research, the public logistic administration systems were generally characterized by information technology management, the condition of the logistic system leader, human resource management, supply chain management strategy and the competitive strategy in logistics. The relationship of independent variables was found to relate (at 0.01 level), to the dependent variables.

Keywords: Standard of public railway systems, railway transportation systems, public logistic systems, southern Thailand public logistic systems

ความนำ

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) สภาวการณ์การแข่งขันทางการค้าไร้พรมแดน ในภาคธุรกิจการขนส่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นผลกระทบจากราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้น ทำให้สถานการณ์และสภาพแวดล้อมในการแข่งขันทางด้านการขนส่ง โดยเฉพาะการบริการการขนส่งภาคมหาชน เริ่มตั้งแต่ระบบโลจิสติกส์ กลยุทธ์การจัดการ ที่มีการเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความต้องการในการขนส่งที่สามารถผสมผสานเชื่อมต่อกันได้ทุกระบบด้วยความรวดเร็ว ตรงต่อเวลา เชื่อถือได้ ปลอดภัยและประหยัด การขนส่งที่เอื้ออำนวยย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงให้แก่ประเทศโดยรวม ดำเนินการขนส่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ เนื่องจากก่อให้เกิดการดำเนินงานการขนถ่ายทรัพยากรจากแหล่งกำเนิดสู่แหล่งผลิตและกระจายผลผลิตที่มีค่าทางเศรษฐกิจออกสู่ตลาดและผู้บริโภคให้เป็นไปได้อย่างสะดวก รวดเร็ว รวมถึงแรงช่วยเพิ่มการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า เสริมสร้างเสถียรภาพ ความมั่นคงให้แก่ประเทศ

ความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง มีความสำคัญต่อการแข่งขันทางธุรกิจทั้งด้านของการจัดการต้นทุน และระดับการบริการการจัดการโลจิสติกส์ โดยเพิ่มบทบาทในการบริหารจัดการเพื่อให้สามารถเคลื่อนย้ายสินค้าโดยมีตัวกำหนดในเรื่องต้นทุนที่ต่ำ ดังนั้นประสิทธิภาพในการจัดการโลจิสติกส์ และซัพพรายเชนกลายเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ เช่นเดียวกับการพัฒนาขีดความสามารถของอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของภาคใต้ จะต้องเริ่มที่การพัฒนาโลจิสติกส์ สิ่งที่ท้าทายผู้บริหารคือ จะนำความก้าวหน้าเหล่านั้นมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์กับธุรกิจได้อย่างไร และผลของความรวดเร็วทางการ

อันนี้เป็นเรื่องของกลยุทธ์ที่กำหนดในทางปฏิบัติของสื่อสารข้อมูลข่าวสารจะทำให้เกิดการจัดการโลจิสติกส์ ยุ่งยากกว่าเดิมหรือน้อยลงแต่ละองค์ธุรกิจโลจิสติกส์เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับช่องทางการจำหน่ายเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น กิจกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค กิจกรรมที่ว่าล้วนส่งผลต่อการเพิ่มกำไรหากสามารถลดต้นทุน เพิ่มระดับการบริการเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจเพิ่มขึ้น การแข่งขันในธุรกิจปัจจุบันนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น กลยุทธ์การตลาดต่าง ๆ ทางธุรกิจจึงมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับความเป็นไปในตลาดอย่างต่อเนื่อง (Logistics Case Study in Thailand, 2003, p. 9)

ดังนั้น ความสามารถและมาตรฐานในการจัดการขนส่งมีความสำคัญมากต่อการแข่งขันทางธุรกิจทั้งด้านของการจัดการด้านต้นทุนและระดับการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มบทบาทในการเคลื่อนย้ายสินค้าจากต้นทางไปยังปลายทาง โดยเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับผู้บริหารจัดการภายในองค์การ ความชัดเจนของนโยบายการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ได้ตามแผนและบรรลุเป้าหมาย รวมถึงการร่วมมือประสานงานไปในทิศทางเดียวกันของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาครัฐและภาคเอกชน จะมีผลอย่างมากต่อต้นทุนโลจิสติกส์ของภาคเอกชนในประเทศและสุดท้ายก็จะเป็นสิ่งที่กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการขนส่งภาคมหาชนที่มีต่อมาตรฐานการขนส่งโดยรางกับการบริหารระบบการขนส่งในภาคใต้
2. เพื่อศึกษาการบริหารระบบการขนส่งจัดการโลจิสติกส์ว่ามีความยุ่งยากกว่าเดิม หรือช่วยให้เกิดความสะดวกขึ้นในภาคมหาชน ภาวะผู้นำระบบโลจิสติกส์ กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทาน ยุทธศาสตร์การแข่งขันโลจิสติกส์ การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านโลจิสติกส์ และการบริหารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโลจิสติกส์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยรางที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ ด้านการบริการขนส่ง ความเรียบง่ายในการขนส่ง ความยืดหยุ่นในการขนส่ง ความประหยัด ความยั่งยืน และการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ กับการบริหารระบบการขนส่งภาคมหาชนในภาคใต้ ด้านภาวะผู้นำระบบโลจิสติกส์ กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทาน ยุทธศาสตร์การแข่งขันโลจิสติกส์ การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านโลจิสติกส์ และการบริหารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโลจิสติกส์

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยราง ประกอบด้วย ความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง ความเรียบง่ายในการขนส่ง ความยืดหยุ่นในการขนส่ง ความประหยัด ความยั่งยืน และการปรับเปลี่ยนแนวทางตามสถานการณ์ มีความสัมพันธ์กับ ภาวะผู้นำระบบโลจิสติกส์

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยราง ประกอบด้วย ความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง ความเรียบง่ายในการขนส่ง ความยืดหยุ่นในการขนส่ง ความประหยัด ความยั่งยืน และแนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มีความสัมพันธ์กับ กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทาน

สมมติฐานที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยรางประกอบด้วยความ

รับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง ความเรียบง่ายในการขนส่ง ความยืดหยุ่นในการขนส่ง ความประหยัด ความยั่งยืน และแนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มีความสัมพันธ์กับ ยุทธศาสตร์การแข่งขันโลจิสติกส์

สมมติฐานที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยรางประกอบด้วยความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง ความเรียบง่ายในการขนส่ง ความยืดหยุ่นในการขนส่ง ความประหยัด ความยั่งยืน และแนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มีความสัมพันธ์กับ การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านโลจิสติกส์

สมมติฐานที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยรางประกอบด้วยความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง ความเรียบง่ายในการขนส่งความยืดหยุ่นในการขนส่งความประหยัด ความยั่งยืน และแนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มีความสัมพันธ์กับการบริหารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ
โลจิสติกส์

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์ และกำหนดกรอบในการศึกษาดังปรากฏตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรฐานการขนส่ง

ในการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบันการประยุกต์ใช้ระบบโลจิสติกส์ ในการบริหารจัดการเพื่อดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจและหรือธุรกรรมทางการค้าให้บรรลุเป้าหมาย เป็นกระบวนการบริหารจัดการเริ่มต้นตั้งแต่ต้นน้ำไปสู่ปลายน้ำกล่าวคือ

เริ่มต้นจากผู้ผลิต ผู้จัดหาวัตถุดิบ การจัดซื้อ และการจัดเก็บสินค้าและการจัดส่งลำเลียงสินค้าและบริการด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ทางท่อ เพื่อส่งมอบให้ถึงมือลูกค้าหรือผู้บริโภคได้ทันเวลาที่ลูกค้าต้องการ โดยธุรกิจเหล่านั้นมีความคาดหวังว่าระบบโลจิสติกส์จะเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ ซึ่งในการนำระบบโลจิสติกส์มาประยุกต์ใช้จะมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันในหลายประเด็นหลักด้วยกัน คือ (1) ด้านการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล (human resources management and development) (2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน (performance standard) (3) การบริหารฐานข้อมูล (management information system) (4) การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร(Total Quality Management) (5) การลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ด้าน logistics เกี่ยวข้องกับกระบวนการต่างๆ ในระบบ supply chain คลังสินค้า การขนส่ง การดำเนินการด้าน operation การจัดการ เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในการบริหารโลจิสติกส์ในทางธุรกิจ องค์กรมีความจำเป็นต้องประยุกต์องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งรูปแบบการบริหารงานและแนวคิด เข้ามาใช้ในการบริหารงานให้เหมาะสมกับสภาพธุรกิจของแต่ละองค์กรซึ่งก็มีความต้องการที่แตกต่างกันออกไป (บุญทรัพย์ พานิชการ, 2549, หน้า 40)

มาตรฐานการขนส่งโดยรางเกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ ดังนี้

ความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง หมายถึง ความสามารถในการตอบสนองความต้องการ การใช้ข้อมูลสารสนเทศ การลดขั้นตอนการขนส่ง การกำหนดสถานีขนส่ง ปริมาณการขนส่งและการกำหนดเวลาขนส่ง การนำส่งตรงเวลา การลดอัตราสืบค้น การจัดลำดับความสำคัญ และการจัดสรรทรัพยากรล่วงหน้า ความสามารถในการรับรองเวลา คุณภาพในการขนส่งงานบริการ และคุณภาพสินค้า และสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า การสร้างความประทับใจทางด้านบริการ การชำระราคาอย่างประหยัด ความถูกต้องและทันเวลาขนส่งและประสิทธิภาพในการขนส่ง (รุธิร์ พนมวงศ์, 2547, หน้า 16)

ความเรียบง่ายในการขนส่ง หมายถึง การลดความซ้ำซ้อนการดำเนินงาน การจัดลำดับรูปแบบภารกิจ กระบวนการเชื่อมโยง และการสร้างมาตรฐาน ลดความซ้ำซ้อนการดำเนินงานมีการกำหนดจุดหมายปลายทาง การทำงานในแต่ละตำแหน่งงาน การรักษาระดับมาตรฐานในการทำงานและการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน มีการจัดลำดับรูปแบบภารกิจโดย การวางแผนทางเลือก การกำหนดล่วงหน้า และการกระจายอำนาจในการทำงานก่อให้เกิด กระบวนการเชื่อมโยงใน การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงกระบวนการเครือข่ายตลอดทั้งมี การสร้างมาตรฐานเพื่อใช้เป็นหลักการคุณภาพในการขนส่ง การควบคุมคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพและการรักษาคุณภาพในการขนส่ง (รุธิร์ พนมวงศ์, 2547, หน้า 16)

ความยืดหยุ่นในการขนส่ง หมายถึง การลดต้นทุน การสำรองต้นทุนเพื่อการบริหารสินค้าคงคลัง กระบวนการสั่งซื้อ และการลดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง การให้บริการและสินค้าคงคลัง/คลังสินค้า รวมทั้ง การลดต้นทุนโดยการลดขั้นตอนการทำงาน ลดภาระสินค้าคงคลัง สร้างมูลค่าเพิ่มในการบริการและการตอบสนองแก่ลูกค้าปลายทาง

ความประหยัด หมายถึง การใช้ทรัพยากรที่จำกัด ความสามารถในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาบุคลากรและการประมาณการมีการจัดการด้านบุคคล การประสานงานอย่างเป็นระบบและการวางแผนความสำเร็จเพื่อบรรลุเป้าหมายและพัฒนา

ร่วม โดยมีการกำหนดในแผนธุรกิจและการประมาณการในการพัฒนาบุคลากรที่ต้องคำนึงถึงศักยภาพในการปฏิบัติงาน การสร้างความประทับใจให้แก่ลูกค้า และการสร้างความเจริญเติบโตทางธุรกิจและฝึกนิสัยให้พนักงานมีจรรยาบรรณ

ความยั่งยืน หมายถึง มาตรการความสามารถในการบำรุงรักษาความสามารถขององค์กร และการกำหนดศูนย์กลางสถานีขนส่ง การวางแผนและดูแลรักษา และการดูแล ควบคุมคุณภาพ การสร้างจิตสำนึกให้พนักงานเพิ่มความปลอดภัยในการทำงาน การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการ

การกำหนดศูนย์กลางสถานีขนส่ง หมายถึง กระบวนการด้านการจัดส่ง การให้บริการของวิศวกรรมสนาม การบริหารจัดการคลังสินค้า การจัดเตรียมการจัดส่งแบบครบวงจร

เป้าหมายเชิงคุณค่า หมายถึงการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการตรวจสอบ การจัดเก็บดูแลสินค้า การกระจายสินค้าและการซ่อมบำรุง

แนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ หมายถึง แนวทางการดำเนินงาน กระบวนทัศน์การดำเนินงานและการประเมินผลการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดซื้อ จัดหาวัตถุดิบ สิ่งของเข้าสู่องค์กรการจัดการด้านการผลิตและการจัดส่งสินค้า การบริหารจัดเก็บ และการใช้ข้อมูลด้วยระบบเทคโนโลยีทันสมัย การกำหนดตัวชี้วัด และการวัดประสิทธิภาพงาน (บุญทรัพย์ พานิชการ, 2549, หน้า 38)

การบริหารระบบการขนส่ง

ภาวะผู้นำระบบโลจิสติกส์ หมายถึง การสร้างวิสัยทัศน์ การสร้างภารกิจ/พันธกิจ และการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การ รวมถึงการเป็นศูนย์กลางขนส่งของภูมิภาคลดต้นทุน การจัดการการสร้างความสนใจในการลงทุน และความได้เปรียบเชิงธุรกิจ การขับเคลื่อนเวทีภายในประเทศและการแข่งขันทางธุรกิจเวทีต่างประเทศ การลดต้นทุนที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่า การลดค่าขนส่งและการปรับเปลี่ยนรูปแบบ (วีรพจน์ ลือประสิทธิ์กุล, 2540, หน้า 271)

กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทาน

กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทาน หมายถึง การจัดความสามารถในการจัดการโซ่อุปทานการพัฒนาโครงสร้างโลจิสติกส์ การบริหารข้ามองค์การ และการจัดการแรงผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมือง ได้แก่ การกำหนดการให้บริการแก่ลูกค้า การขนส่ง การวางแผนการจำหน่าย การบริหารสินค้าคงคลังและกระบวนสั่งซื้อ การเห็นความสำคัญของคุณภาพและลูกค้า การบริหารคุณภาพโดยรวม การส่งมอบสินค้าอย่างมีคุณภาพ พันธมิตรธุรกิจและการเป็นหุ้นส่วนและการแลกเปลี่ยนข้อมูล การเปลี่ยนแปลงภูมิภาคและการแข่งขันระดับโลก

ยุทธศาสตร์การแข่งขันโลจิสติกส์

ยุทธศาสตร์การแข่งขันโลจิสติกส์ หมายถึง ความได้เปรียบในเชิงแข่งขันเชิงธุรกิจ การเชื่อมโยงระหว่างโลจิสติกส์ และการวัดสมรรถนะ รวมถึงการส่งเสริมธุรกิจให้บริการ การสร้างการกระตุ้นการใช้บริการ และการสร้างความได้เปรียบทางการค้าโดยใช้โลจิสติกส์ การให้บริการกับการรักษาลูกค้า การใช้บริการเป็นตัวขับเคลื่อนระบบโลจิสติกส์และการค้นหาความต้องการในการให้บริการลูกค้า การจัดการโลจิสติกส์ และมูลค่าของผู้ถือหุ้น การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรของลูกค้า ความสามารถในการทำกำไรของ

ผลิตภัณฑ์และการขับเคลื่อนต้นทุนและต้นทุนกิจกรรม (อรุณ บริรักษ์, 2546, หน้า 61)

การบริหารทรัพยากรบุคคล ด้านโลจิสติกส์

การบริหารทรัพยากรบุคคล ด้านโลจิสติกส์ หมายถึง การจัดระบบองค์กรในการสร้างสมรรถนะในระดับองค์กรและสมรรถนะในหน่วยงาน ได้แก่ ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาคุณภาพสร้างความตระหนักและสร้างความรู้พื้นฐาน สมรรถนะในด้านความรู้และทักษะที่ต้องมีในงาน สมรรถนะในด้านการบริหาร การจัดการ และการวัดและการประเมินสมรรถนะอย่างเป็นระบบ (ธัญญา ผลอนันต์, 2547, หน้า 40)

การบริหารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโลจิสติกส์

การบริหารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโลจิสติกส์ หมายถึง เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการ เทคโนโลยีกับการตัดสินใจและเทคโนโลยีการผลิต พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ บาร์โค้ด อินเทอร์เน็ตและเอกซ์ทราเน็ต ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการระบบผู้เชี่ยวชาญ ระบบการสื่อสารที่ล้ำหน้าและระบบอินเทอร์เน็ต เครื่องจักรควบคุมด้วยตัวเลข การลำเลียงวัตถุดิบอัตโนมัติ ระบบจัดเก็บสินค้าอัตโนมัติและระบบการผลิตแบบยืดหยุ่น (อรุณ บริรักษ์, 2546, หน้า 3)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ พนักงานในองค์การขนส่งภาคมหาชนทั้งหมด 10 องค์การ ในปี พ.ศ. 2550 จำนวน 6,201 คน ใช้วิธีการสุ่มตามสัดส่วนได้กลุ่มตัวอย่างโดยใช้แนวคิดการกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane และกำหนดความคลาดเคลื่อน 2% ของแต่ละองค์การ แบ่งออกเป็นผู้บริหารระดับสูง จำนวน 38 คน ผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 58 คน และผู้ปฏิบัติงานจำนวน 1,686 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายเปิดและคำถามปลายปิด ประกอบด้วย (1) แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์การและข้อมูลส่วนบุคคลใช้สอบถามข้อมูลทั่วไปของพนักงานของการขนส่งภาคมหาชน (2) แบบสอบถามเกี่ยวกับมาตรฐานการขนส่งโดยราง (3) แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารการขนส่งภาคมหาชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาใช้หาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมานใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อทดสอบสมมติฐานระหว่างภารกิจกระทรวงแรงงานกับการบริหารองค์ความรู้จากสูตรสหสัมพันธ์คาโนนิคอล (canonical correlation analysis)

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 71.6 อายุระหว่าง 26 - 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.1 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 51.7 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.4 มีระยะเวลาทำงานในองค์การไม่เกิน 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.8 และกลุ่มตัวอย่างได้มีความเห็นมุ่งเน้นในมาตรฐานการขนส่งโดยรางกับการบริหารระบบการขนส่ง ดังนี้

1. ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ในภาพรวมมาตรฐานการขนส่งโดยรางอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.20 หากพิจารณาความสำคัญเป็นรายข้อพบว่า มีแนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.28) เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ความประหยัดในการขนส่ง ($\bar{x}$ = 4.24) ความยั่งยืนในการขนส่ง ($\bar{x}$ = 4.22) ความยืดหยุ่นในการขนส่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.20) ความสามารถในการตอบสนองความต้องการ ($\bar{x}$ = 4.15) โดยมีความเรียบง่ายในการขนส่ง เป็นลำดับสุดท้าย ($\bar{x}$ = 4.11)

2. ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ในภาพรวมการบริหารระบบการขนส่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.25) หากพิจารณาความสำคัญเป็นรายข้อพบว่า มีการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศโลจิสติกส์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.41) เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ภาวะผู้นำแบบโลจิสติกส์ ($\bar{x}$= 4.29) การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านโลจิสติกส์ ($\bar{x}$= 4.22) และกลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทานอยู่ ($\bar{x}$= 4.20) โดยมียุทธศาสตร์การแข่งขันโลจิสติกส์ ($\bar{x}$= 4.15) เป็นลำดับสุดท้าย

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับการบริหารงานป้องกันสาธารณภัย จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอล พบว่า

สมมติฐานที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยราง ประกอบด้วย ความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง ความเรียบง่ายในการขนส่ง ความยืดหยุ่นในการขนส่ง ความประหยัด ความยั่งยืน และแนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำระบบโลจิสติกส์ โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญภาวะผู้นำระบบโลจิสติกส์เป็นรายข้อพบว่า (1) การสร้างภารกิจ/พันธกิจ สัมพันธ์กับความเรียบง่ายในการขนส่งในองค์ประกอบของการลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่าย ความยืดหยุ่นในการขนส่งในองค์ประกอบของการสำรองต้นทุน ความประหยัดในองค์ประกอบของการพัฒนาบุคลากร ความยั่งยืนในองค์ประกอบของการกำหนดศูนย์กลางสถานีขนส่ง (2) การกำหนดวัตถุประสงค์ สัมพันธ์กับความยืดหยุ่นในการขนส่งในองค์ประกอบของการสำรองต้นทุน และการลดค่าใช้จ่าย ความยั่งยืนในองค์ประกอบของมาตรการความสามารถในการบำรุงรักษา แนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ในองค์ประกอบของกระบวนทัศน์การดำเนินงาน ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยรางประกอบด้วยความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง ความเรียบง่ายในการขนส่ง ความยืดหยุ่นในการขนส่ง ความประหยัด ความยั่งยืน และการปรับเปลี่ยนแนวทางตามสถานการณ์ มีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทาน โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญกลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทานเป็นรายข้อพบว่า (1) การขยายขอบเขตการบริหารข้ามองค์กร สัมพันธ์กับความเรียบง่ายในการขนส่งในองค์ประกอบของการจัดลำดับรูปแบบภารกิจ ความยืดหยุ่นในการขนส่งในองค์ประกอบของการสำรองต้นทุน แนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ในองค์ประกอบของกระบวนทัศน์การดำเนินงาน (2) การพัฒนาโครงสร้างโลจิสติกส์ สัมพันธ์กับความยืดหยุ่นในการขนส่งในองค์ประกอบของ การสำรองต้นทุน ความยั่งยืนในองค์ประกอบของการกำหนดศูนย์กลางสถานีขนส่งและความสามารถขององค์กร (3) แรงผลักดันการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ/การเมือง สัมพันธ์กับความยืดหยุ่นในองค์ประกอบของการ

สำรองต้นทุน การปรับเปลี่ยนแนวทางตามสถานการณ์ ในองค์ประกอบของ แนวทางการดำเนินการ ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด

สมมติฐานที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยรางประกอบด้วยความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง ความเรียบง่ายในการขนส่ง ความยืดหยุ่นในการขนส่ง ความประหยัด ความยั่งยืน และการปรับเปลี่ยนแนวทางตามสถานการณ์ มีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การแข่งขันโลจิสติกส์ มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาถึงยุทธศาสตร์การแข่งขันโลจิสติกส์เป็นรายข้อ พบว่า (1) ความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมการตลาดและโลจิสติกส์ สัมพันธ์กับความเรียบง่ายในการขนส่งในองค์ประกอบของกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่าย ความยั่งยืนในการขนส่งในองค์ประกอบของมาตรการความสามารถในการบำรุงรักษา และการกำหนดศูนย์กลางสถานีขนส่ง (2) ความได้เปรียบในเชิงแข่งขันธุรกิจ สัมพันธ์กับความยืดหยุ่นในการขนส่งในองค์ประกอบของการสำรองต้นทุน (3) การวัดต้นทุนโลจิสติกส์และการวัดสมรรถนะ สัมพันธ์กับความยืดหยุ่นในการขนส่งในองค์ประกอบของการสำรองต้นทุน และการลดค่าใช้จ่าย ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด

สมมติฐานที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยราง ประกอบด้วย ความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง ความเรียบง่ายในการขนส่ง ความยืดหยุ่นในการขนส่ง ความประหยัด ความยั่งยืน และการปรับเปลี่ยนแนวทางตามสถานการณ์ มีความสัมพันธ์กับการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านโลจิสติกส์ โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาถึงการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านโลจิสติกส์เป็นรายข้อ พบว่า (1) สมรรถนะในระดับองค์กร สัมพันธ์กับความเรียบง่ายในการขนส่งในองค์ประกอบของการสร้างมาตรฐาน ความประหยัดในองค์ประกอบของการใช้ทรัพยากรที่จำกัด ความยั่งยืนในองค์ประกอบของการกำหนดศูนย์กลางสถานีขนส่ง แนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ในองค์ประกอบของการประเมินผลการดำเนินงาน และแนวทางการดำเนินงาน (2) สมรรถนะในระดับหน่วยงาน สัมพันธ์กับความเรียบง่ายในการขนส่งในองค์ประกอบของการจัดลำดับรูปแบบธุรกิจ ความยั่งยืนในการขนส่งในองค์ประกอบของเป้าหมายเชิงคุณค่า แนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ในองค์ประกอบของกระบวนทัศน์การดำเนินงาน ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด

สมมติฐานที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยราง ประกอบด้วย ความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง ความเรียบง่ายในการขนส่ง ความยืดหยุ่นในการขนส่ง ความประหยัด ความยั่งยืน และการปรับเปลี่ยนแนวทางตามสถานการณ์ มีความสัมพันธ์กับการบริหารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโลจิสติกส์ โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาถึงการบริหารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นรายข้อ พบว่า (1) เทคโนโลยีกับการตัดสินใจสัมพันธ์กับความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่งในองค์ประกอบของคุณภาพในการขนส่ง ความยืดหยุ่นในการขนส่งในองค์ประกอบของการสำรองต้นทุน และการลดต้นทุน ความยั่งยืนในองค์ประกอบของมาตรการความสามารถในการบำรุงรักษา ความสามารถขององค์กร และการกำหนดศูนย์กลางสถานีขนส่ง แนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ในองค์ประกอบของกระบวนทัศน์การดำเนินการ (2) เทคโนโลยีกับการผลิต สัมพันธ์กับความเรียบง่ายในการขนส่งในองค์ประกอบของการจัดลำดับรูปแบบภารกิจ ความยืดหยุ่นในการขนส่งในองค์ประกอบของการสำรองต้นทุน ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด

การอภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า มาตรฐานการขนส่งโดยราง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก สามารถตอบสนองกับความต้องการต่อการขนส่งทั้งคนและสินค้า สำหรับการบริหารระบบการขนส่งนั้น เห็นว่า การดำเนินการมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผลของความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยรางกับการบริหารระบบการขนส่งตามสมมติฐานดังกล่าว ทำให้ค้นพบปัจจัยสำคัญและแนวทางการบริหารระบบ การขนส่งด้านโลจิสติกส์เข้ามาช่วยในการปรับเปลี่ยนการขนส่ง จากที่ใช้ระบบล้อเป็นหลักมาสู่ระบบราง ซึ่งการบริหารงานนั้น มุ่งเน้นที่ต้นทุนต่ำ สำหรับการขนย้ายทั้งคนและสินค้าในสภาวการณ์แข่งขันที่มีต้นทุนของการใช้พลังงานสำหรับการขนส่งที่สูงขึ้น โดยสามารถใช้ปัจจัยในมาตรฐานการขนส่งโดยรางมาเป็นแนวทางในการบริหารระบบการขนส่ง เพื่อให้ทันตามสภาวการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. ความยืดหยุ่นในการขนส่งทางราง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารระบบการขนส่งอย่างเด่นชัดในด้าน ๆ ยกเว้นด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านโลจิสติกส์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการลดต้นทุน ลดภาระสินค้าคงคลัง เพิ่มมูลค่าการบริการด้วยความสะดวกรวดเร็ว การสำรองต้นทุนในส่วนของการบริหารสินค้าที่ค้างอยู่ในคลังอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการสั่งซื้อติดต่อที่สะดวกรวดเร็ว ตลอดจนการลดค่าใช้จ่ายด้วยราคาที่ไม่แพง ไม่มีค่าใช้จ่ายระหว่างการบริการที่ยุ่งยากซ้ำซ้อน ส่งผลต่อคลังเก็บสินค้าได้เพียงพอ และเหมาะสม

2. ความยั่งยืน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารระบบการขนส่งในทุก ๆ ด้าน อย่างเด่นชัด ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการบำรุงรักษามีการบริการติดตาม สอบถามความพึงพอใจหลังรับบริการ มีหน่วยตรวจสอบคุณภาพในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งกระบวนการเพื่อวิเคราะห์ข้อบกพร่อง ความสามารถขององค์กรในการสร้างจิตสำนึกในงานบริการ การทำงานมีระบบควบคุมสำหรับความปลอดภัย ความพร้อมในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ ระบบการจัดการภายในมีความเหมาะสมยืดหยุ่นได้ ทำให้การทำงานสะดวกรวดเร็ว มีการกำหนดศูนย์กลางสถานีขนส่งสำหรับกระบวนการจัดส่งให้มีประสิทธิภาพจากสถานีย่อยไปยังสถานีหลัก วิศวกรรมทางรางสามารถดำเนินการได้ทันทีในกรณีที่เกิดปัญหา รวมถึงการวางแผนการดำเนินการขนส่งแบบครบวงจรจากมือผู้ส่งถึงมือผู้รับ มีเป้าหมายเชิงคุณค่าสำหรับตรวจสอบสินค้าหลังการขนส่งให้มีความรัดกุม การจัดเก็บสินค้าระหว่างการรอขนส่งมีความปลอดภัย มีระบบตรวจสอบ ซ่อมบำรุงอุปกรณ์การขนส่งอย่างมีประสิทธิภาพและกระทำอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารระบบการขนส่งอย่างเด่นชัดในด้านต่าง ๆ ยกเว้นยุทธศาสตร์การแข่งขันโลจิสติกส์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับแนวทางการดำเนินงานในการจัดซื้อจัดจ้าง แบ่งฝ่ายในการรองรับงานมิให้เกิดความซ้ำซ้อน มีขั้นตอนจัดส่งสินค้าชัดเจน ผู้ปฏิบัติเข้าใจง่าย โดยมีกระบวนทัศน์ในการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีและจัดเจ้าหน้าที่อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีการประเมินผลการดำเนินการด้วยตัวชี้วัดความสำเร็จ และประสิทธิภาพ

4. ความเรียบง่ายในการขนส่ง เป็นปัจจัยต่อมาที่ส่งผลต่อการบริหารระบบการขนส่งในด้านต่าง ๆ อย่างเด่นชัด ซึ่งเกี่ยวข้องกับการลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน ในเรื่องของสถานที่ หน้าที่บุคลากร มาตรฐานในงานวางแผนพัฒนาประสิทธิภาพ กระบวนการเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อให้

เกิดประสิทธิภาพสำหรับการประสานงานของแต่ละสถานีของการขนส่ง การจัดรูปแบบภารกิจตามความเร่งด่วน รองรับกับภารกิจและเหตุการณ์ฉุกเฉิน มีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายด้วยเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสำหรับการประสานงานของแต่ละสถานีของการขนส่ง การสร้างมาตรฐานเพื่อคุณภาพในการบริการ

5. ความประหยัด เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารระบบการขนส่งในด้านของภาวะผู้นำโลจิสติกส์ และการบริหารทรัพยากรบุคคลโลจิสติกส์อย่างเด่นชัด ซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เรียนรู้หลักการบริการและจรรยาบรรณในการทำงานของหน่วยงาน การใช้ทรัพยากรที่จำกัด เพื่อการวางแผนดำเนินการ รวมถึงบุคลากรและ การประสานงานต่อการบริการขนส่ง

6. ความรับผิดชอบด้านการบริการขนส่ง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารระบบการขนส่งอย่างชัดเจนในด้านการบริหารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโลจิสติกส์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณภาพในการขนส่งที่เทียบเท่าการขนส่งด้วยวิธีอื่น สินค้ามีคุณภาพ เกิดความเสียหายในการขนส่งน้อย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

มาตรฐานการขนส่งในด้านความยืดหยุ่นในการขนส่ง ความยั่งยืน การปรับเปลี่ยนแนวทางตามสถานการณ์ มีแนวโน้มต่อการบริหารระบบขนส่งอย่างเด่นชัด ดังนั้นผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบการขนส่งภาคมหาชน ควรยึดการบริหารงาน ดังนี้

1. คำนึงถึงความยืดหยุ่นในการขนส่ง ในส่วนของ การสำรองต้นทุน โดยยึดหลักในการบริหารทั้งคนและสินค้า ได้ทันท่วงที ให้มีการค้างของสินค้าหรือบริการให้น้อยที่สุด รวมถึงความสะดวกในการติดต่อ ซึ่งจะต้องกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน สามารถสร้างภารกิจ/พันธกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการตัดสินใจ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาและการขยายของเขตการบริหารข้ามองค์กร นำไปสู่การแข่งขันต่อไป

2. สร้างความยั่งยืน ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ในมาตรการความสามารถในการบำรุงรักษาให้ชัดเจน โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในการตัดสินใจในมาตรการต่าง ๆ การกำหนดศูนย์กลางสถานีขนส่งตามแนวทางการพัฒนาโครงสร้างโลจิสติกส์ ซึ่งเกี่ยวกับการให้ความสำคัญในคุณภาพ การกระจายการขนส่งไปตามจุด/สถานีต่าง ๆ และความสามารถขององค์กรในการเพิ่มประสิทธิภาพทั้งบุคลากร ระบบ การดำเนินงานด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินใจ

3. การวางแนวทางปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ ในกระบวนทัศน์การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดเก็บและนำข้อมูลมาใช้อย่างเป็นระบบ เพื่อวางแผนในการขยายขอบเขตการบริหารข้ามองค์กรเพื่อประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกันและแลกเปลี่ยนข้อมูล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยรางกับการบริหารระบบการขนส่งภาคมหาชนในภาคใต้ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าความสัมพันธ์คาโนนิคอล ซึ่งทำให้ทราบถึงแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการขนส่งโดยรางกับการบริหารระบบการขนส่ง ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงความสัมพันธ์ในเชิงนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการกำหนดศูนย์กลางการ

ขนส่งโดยรางกับการบริหารระบบการขนส่งสู่ระดับท้องถิ่น ต่อไป

2. ควรมีการจัดทำการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอยู่เสมอ เพื่อทราบถึงปัญหาและสาเหตุในการขนส่งโดยราง จะได้นำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน กำหนดนโยบาย ตลอดจนยุทธศาสตร์ในการบริหารเพื่อให้ได้รูปบบการให้บริการที่มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการ และสร้างความพึงพอใจได้สูงสุด

3. ผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบเฉพาะการวางมาตรฐานการขนส่งโดยรางที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารระบบการขนส่งเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในมิติลึก ด้วยการศึกษาเป็นรายกรณี (case study) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

ธัญญา ผลอนันท์. (2547). *การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล: แนวทางการสร้างความพึงพอใจแก่พนักงาน.* กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

บุญทรัพย์ พานิชการ และคณะ. (2549). *ผู้นำในการบริหารจัดการโลจิสติกส์.* กรุงเทพฯ: ไอทีแอล เทรดมีเดีย.

รุธิร์ พนมวงศ์. (2547). *การจัดการโลจิสติกส์ในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: เวลาดี.

วีรพจน์ ลือประสิทธิ์สกุล. (2540). *TQM living handbook.* กรุงเทพฯ: บีพีอาร์ แอนด์ ทีคิว เอ็ม คอนซัลแทนท์.

อรุณ บริรักษ์. (2546). *Logistics Thailand.* กรุงเทพฯ: ไอทีแอล เทรด มีเดีย.

Logitistics Thailand. (2003). *Supply chain Logistics management in Thailand.* Bangkok: ITL Media.

*ภวัต ตั้งตรงจิตร

การพัฒนาระบบการขนส่ง: ศึกษาเฉพาะกรณีระบบการขนส่งทางรถไฟของประเทศตามแผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม

Logistic Development, with Special Reference to Improving The Rail Network Development Strategy of The Ministry of Transport

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการของการรถไฟแห่งประเทศไทย ถึง (1) สภาวการณ์ด้านการขนส่งของการรถไฟฯ และการพัฒนาระบบขนส่งทางรถไฟ (2) การพัฒนาระบบขนส่งทางรถไฟภายในประเทศให้มีการพัฒนาแบบองค์รวม (3) รูปแบบเชื่อมโยงระบบการขนส่งของประเทศ กับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้บริการด้านการขนส่งที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ มีต้นทุนที่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่าง มีจำนวนทั้งสิ้น 719 คน สุ่มอย่างมีสัดส่วนจากประชากร 1,805 คน ประกอบด้วย พนักงานการรถไฟแห่งประเทศไทย บริษัทขนส่งสินค้า และบริษัทท่องเที่ยวทางรถไฟ ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง และผู้ปฏิบัติงาน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนาเพื่อแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน คือ สหสัมพันธ์คาโนนิคอล ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานหาความสัมพันธ์ระหว่างการขนส่งโดยรถไฟกับการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟ ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการรถไฟฯ มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่งอยู่ในระดับมาก โดยมีการปฏิบัติงานด้านการกำหนดเส้นทางเดินรถมากที่สุด รองลงมา และมีการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟในระดับมาก (2) การพัฒนาระบบขนส่งภายในประเทศที่เหมาะสม คือ การพัฒนาเชื่อมต่อเส้นทางรถไฟกับระบบคมนาคมอื่น ๆ และรูปแบบการพัฒนาเชื่อมโยงระบบการขนส่งของประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านที่เหมาะสม คือ การเชื่อมต่อการขนส่งกับสหภาพพม่า และเวียดนาม (3) การขนส่งของการรถไฟฯ ด้านการขนส่งสินค้า การขนส่งผู้โดยสาร และการกำหนดเส้นทางมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาระบบขนส่งทางรถไฟด้านการพัฒนาเชื่อมต่อฐานการผลิต การพัฒนาเทคโนโลยีบริการ การพัฒนาสถานีรถไฟ การเชื่อมต่อระบบคมนาคมอื่น ๆ และการเชื่อมต่อระบบการขนส่ง.

คำสำคัญ: การรถไฟแห่งประเทศไทย, ระบบการขนส่งทางรถไฟ, การพัฒนาการขนส่งทางรถไฟ

Abstract

The objectives of the study were to: (1) Focus upon the current opinions and attitudes of employees of the State Railways of Thailand, at present regarding the situation of railway transportation, and the development of the railway transportation system; (2) The development of the national railway network holistically, and the development of the national railway transportation, to provide effective and efficient railway links; (3) The relationship between the transportation of the state railway of Thailand, and the development of

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

[1] ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ปีการศึกษา 2551

อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร. สรศักดิ์ สร้อยสนธิ์

the railway system. 719 people were randomly selected from a total of 1,805 from employees of the State Railways of Thailand, cargo railway services companies and tourism railway companies, and they were top executives, intermediate executives and operators. Questionnaires were used as research instruments. The statistics were presented in the form of frequencies, percentages, standard deviations, and the canonical correlation analysis was used to test the hypothesis. Results showed: (1) The State Railways of Thailand carried out the rail transportation mission at the highest level, especially, identifying railway operation routes, commodity transportation and passenger transportation, respectively; (2) The development of the railway network had efficient transportation modes for direct links between the railway system and major seaports, and international airports. Moreover, the State Railways of Thailand must become part of the National Transportation Development Plan with the Department of Royal Highways, in integrating the railway system with the national and international highways. Future development envisaged connecting the railway system to production base areas, namely: industrial estates, distribution centers and warehouses Regarding, (3) The national transportation links with neighboring countries, the highest priority of which is to connect Thai Railways with Myanmar and Vietnam respectively; and (4) There was a relationship between the transportation of the State Railway of Thailand and the development of railway systems.

Keywords: State railway of Thailand, state railway system of Thailand, development of state railway system, Thailand

ความนำ

การขนส่งเกิดขึ้นเพื่อรองรับความต้องการในการเดินทางหรือการเคลื่อนย้ายสินค้าและเป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารกลไกการค้าให้เกิดขึ้นด้วยการเชื่อมโยงความต้องการของผู้ซื้อและผู้ขายเข้าด้วยกัน ด้วยผลกระทบของความเจริญทางเทคโนโลยีการขนส่งและคมนาคม เป็นผลให้เกิดการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจและปริมาณการค้าภายในและต่างประเทศ การพัฒนาระบบขนส่งอันประกอบด้วยการขนส่งทางถนน ทางราง ทางน้ำ และทางอากาศให้มีการเชื่อมโยงกันเป็นระบบขนส่งรวม เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเดินทางและการค้าภายในประเทศดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง (จักรกฤษณ์ ดวงพัสตรา, 2543, หน้า 8)

การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญในภูมิภาค หลังจากกลุ่มประเทศอินโดจีนได้เปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจสู่การอิงตลาดเศรษฐกิจเสรีมากขึ้น ทำให้ศักยภาพของประเทศเหล่านี้ที่จะพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะช่วยเสริมการขยายตัวของเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ ทำให้การค้าขายและการเดินทางไปมาหาสู่กันเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากในเชิงภูมิศาสตร์ ประเทศไทยมีความได้เปรียบที่จะพัฒนาประเทศให้มาเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญในระดับต้น ๆ ของภูมิภาค ไม่ว่าทางด้านการผลิต การท่องเที่ยว และการบริหาร แต่ทั้งนี้ระบบการขนส่งจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งระบบภายในประเทศ และระบบที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับการขนส่งทางบก ถ้ามีการพัฒนาเครือข่าย ทั้งทางถนนและทางรถไฟเชื่อมต่อกันระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค จากสิงคโปร์ผ่าน

มาเลเซียมาสู่ไทย และจากไทยไปกัมพูชา ลาว เวียดนาม พม่า และจีนตอนใต้ อาจเห็นว่า ประเทศไทยจะเป็นศูนย์กลางโดยธรรมชาติของระบบการขนส่งทางบก สำหรับการขนส่งทางอากาศ ประเทศไทยก็มีข้อได้เปรียบเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะกรุงเทพฯ มีความได้เปรียบที่จะเป็นศูนย์เชื่อมสำหรับการเดินทางจากประเทศในทวีปยุโรปมาสู่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ ตลอดจนสู่ทวีปออสเตรเลียและประเทศญี่ปุ่นทางด้านการขนส่งทางทะเล ในช่วง 10-15 ปีข้างหน้า อาจไม่ง่ายนักที่ประเทศไทยจะสามารถแข่งกับสิงคโปร์ที่มีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางทะเลของภูมิภาค อย่างไรก็ตาม การเชื่อมต่อกันระหว่างระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค น่าจะช่วยเอื้อประโยชน์ต่อการขนส่งทางทะเลของไทยด้วย โดยเฉพาะบางประเทศในภูมิภาคจะสามารถใช้ประโยชน์จากท่าเรือแหลมฉบังได้ เช่น จีนตอนใต้ ลาว และกัมพูชา เป็นต้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของระบบการขนส่งทางบกที่เชื่อมต่อระหว่างประเทศไทยกับประเทศเหล่านี้ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547, หน้า 44)

การที่ประเทศไทยมีศักยภาพหลายด้านที่อาจเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ย่อมหมายถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบการขนส่งระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ ถ้ามีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม และให้ความสำคัญอย่างจริงจัง โอกาสที่ระบบการขนส่ง จะช่วยให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาคก็มีความเป็นไปได้สูง ในทางตรงกันข้าม ถ้าระบบขนส่งที่เชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านไม่มีประสิทธิภาพ และการเชื่อมการขนส่งระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอื้อประโยชน์ให้กับประเทศอื่นในภูมิภาคมากกว่าประเทศไทย โอกาสที่ประเทศไทยจะเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ก็อาจหมดไป ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบในทางภูมิศาสตร์ที่จะทำให้ประเทศเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจมากกว่าประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค ดังนั้นการขนส่งของการรถไฟแห่งประเทศไทย จึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาระบบการขนส่งในด้านการพัฒนาสถานีรถไฟ การพัฒนาเทคโนโลยี การให้บริการ การพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้าน และการพัฒนาเชื่อมต่อระบบคมนาคมอื่น ๆ สาเหตุปัญหาของการขนส่งของการรถไฟ คือ การกำหนดเส้นทาง จำนวน/ประเภทผู้โดยสารและการขนส่งสินค้า หากแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ก็จะเป็นแนวทางให้ระบบการขนส่งทางรถไฟบรรลุวัตถุประสงค์ (ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์, 2549, หน้า 120)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการของการรถไฟแห่งประเทศไทย ใน 3 ด้าน

1. สภาวการณ์ด้านการขนส่งของการรถไฟ และการพัฒนาระบบขนส่งทางรถไฟ
2. รูปแบบการพัฒนาระบบขนส่งทางรถไฟภายในประเทศให้มีการพัฒนาแบบองค์รวม
3. รูปแบบเชื่อมโยงระบบการขนส่งของประเทศ กับประเทศเพื่อนบ้านให้มีบริการด้านการขนส่งที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และต้นทุนที่เหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์ และกำหนดกรอบการวิจัยตามแผนภาพดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การขนส่งทางรถไฟทั้งทางด้านการกำหนดเส้นทาง การขนส่งผู้โดยสารและการขนส่งสินค้ามีความสัมพันธ์กับการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟด้านการพัฒนาสถานีรถไฟ เทคโนโลยีการให้บริการ การเชื่อมต่อระบบการผลิต การเชื่อมต่อการขนส่งและการเชื่อมต่อระบบคมนาคมอื่น ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือประชากรจำนวน 6,500 คนจากพนักงาน 3 องค์กรคือ การรถไฟแห่งประเทศไทย บริษัทขนส่งสินค้า และบริษัทท่องเที่ยวทางรถไฟ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แนวคิดของ Taro Yamane และกำหนดความคลาดเลื่อนร้อยละ 2 โดยสุ่มตามสัดส่วนได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,805 คน เป็นผู้บริหารระดับสูงการรถไฟฯ 8 คน บริษัทขนส่งสินค้าฯ 4 คน บริษัทท่องเที่ยวฯ 6 คน ผู้บริหารระดับกลาง การรถไฟฯ 56 คน บริษัทขนส่งสินค้าฯ 41 คน บริษัทท่องเที่ยวฯ 42 คน และระดับผู้ปฏิบัติงานการรถไฟฯ 908 คน บริษัทขนส่งสินค้าฯ 370 คน และบริษัทท่องเที่ยวฯ 370 คน รวมเป็น 1,805 คน และจำนวนแบบสอบถามที่สมบูรณ์ที่ได้รับกลับมี 719 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ที่มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายเปิดและปลายปิด แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับองค์การ และข้อมูลภูมิหลังบุคคลของการขนส่งทางรถไฟแห่งประเทศไทย บริษัทขนส่งสินค้าและบริษัทท่องเที่ยวทางรถไฟ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการขนส่งของการรถไฟ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟ

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 44.8 มีอายุระหว่าง 26-35 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เป็นร้อยละ 68.6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ระหว่าง 10,000-20,000 บาท เป็นร้อยละ 48.7 และมีระยะเวลาทำงานในองค์กรไม่เกิน 10 ปี เป็นร้อยละ 47.1

การปฏิบัติงานด้านการขนส่งทางรถไฟ

ในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการรถไฟมีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการขนส่งทางรถไฟฯ ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 41.1 เห็นว่าการรถไฟฯ ควรให้ความสำคัญต่อการกำหนดเส้นทางมากที่สุดรองลงมาคือ ด้านการขนส่ง สินค้า เป็นร้อยละ 32.3 ขณะที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่งทางรถไฟด้านการขนส่งผู้โดยสารน้อยกว่าด้านอื่น เป็นร้อยละ 24.5

การกำหนดเส้นทาง

ผลการศึกษา พบว่า การกำหนดเส้นทางของการรถไฟฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีการดำเนินการกำหนดเส้นทางภายในประเทศมากที่สุด รองลงมาคือ การเชื่อมประเทศในภูมิภาคด้วยรถไฟความเร็วสูงและด้านการเชื่อมเครือข่ายการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงกัน

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การรถไฟฯ ได้มีการกำหนดเส้นทางเดินรถไฟสายหลักในภาคต่าง ๆ ในระดับสูง รองลงมาคือ มีความพยายามที่จะพัฒนารถไฟความเร็วสูงมาใช้ในภูมิภาคเพื่อให้เกิดความสะดวกสบาย ทัดเทียมกับการเดินทางด้วยวิธีอื่น นอกจากนี้ยังมีความพยายามที่จะเชื่อมเครือข่ายการขนส่งทางรถไฟ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ และมีการกำหนดจำนวนสถานี เส้นทางเดินรถที่เหมาะสมจะทำให้การขนส่งมีความสะดวกสบายยิ่งขึ้น รวมทั้งการร่วมเครือข่ายการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้าน สามารถลดข้อจำกัดทางการค้า ทำให้ลดต้นทุนการขนส่ง เนื่องจากใช้เส้นทางการขนส่งร่วมกัน

การขนส่งผู้โดยสาร

ผลการศึกษา พบว่า การดำเนินงานในการขนส่งผู้โดยสารอยู่ในระดับสูง โดยมีการดำเนินงานให้บริการผู้โดยสารด้านการเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเดินทางไปทำงาน ขณะที่มีการดำเนินการด้านการเดินทางระหว่างจังหวัดน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การรถไฟฯ จัดเส้นทางเดินในเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหรือจัดเส้นทางที่ประชาชนสนใจที่เพื่อการท่องเที่ยว รองลงมาคือ การรถไฟฯ มีความพยายามที่จะพัฒนารูปแบบการเดินรถเพื่อรองรับตลาดการท่องเที่ยว เช่น จัดโปรแกรมร่วมกับบริษัททท่องเที่ยว ส่วนเส้นทางที่ผู้โดยสารใช้เดินทางไปทำงาน ได้รับการพัฒนาให้ทันสมัย รวดเร็วขึ้น

การขนส่งสินค้า

ผลการศึกษา พบว่า การรถไฟดำเนินงานด้านการขนส่งสินค้าอยู่ในระดับสูง โดยมีการจัดขบวนรถขนส่งสินค้า ตามประเภทสินค้า การจัดขบวนรถขนส่งสินค้านี้ เพื่อเป็นการลดต้นทุนการขนส่งด้านความเสียหายของสินค้า และลดสภาวะปัญหาสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การจัดตู้ขนส่งสินค้าการเกษตรจำแนกตามประเภท/ลักษณะของสินค้าด้วย เพื่อไม่ให้สินค้าได้รับความเสียหาย รองลงมาคือ มีการแยก/จัดขบวนรถไฟสินค้า ออกจากรถไฟโดยสาร ตลอดจนระบบการขนส่งรถไฟสามารถรองรับความต้องการขนส่งสินค้าภาคอุตสาหกรรมได้ดี ขณะที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีการปฏิบัติงานในการขนส่งสินค้าน้อยกว่าประเด็นอื่นคือการขนส่งสินค้าทางรถไฟ เป็นเรื่องลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟ

การพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟแต่ละด้าน พบว่า มีระดับการพัฒนาสถานีรถไฟ สูงที่สุด เป็นร้อยละ 39.2 รองลงมาคือ การพัฒนาเชื่อมต่อระบบคมนาคมอื่น เป็นร้อยละ 27.5และการพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการ เป็นร้อยละ 26.0 ส่วนระดับการพัฒนาเชื่อมต่อการขนส่ง และการพัฒนาเชื่อมต่อฐานการผลิตต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

การพัฒนาสถานีรถไฟ

การรถไฟฯ มีการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟ ด้านการพัฒนาสถานีรถไฟในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีการพัฒนาด้านการจัดการสถานีรถไฟมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประชาสัมพันธ์

เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การบริหารการขนส่งการจัดการเกี่ยวกับผู้โดยสาร ที่มาใช้บริการที่สถานีมีระบบขั้นตอนที่เหมาะสม รองลงมาได้แก่ การรถไฟฯ มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ประชาชนทราบ และการขนส่งสินค้าทางรถไฟมีขั้นตอนการดำเนินการที่ไม่ยุ่งยาก ขณะที่ประเด็นที่มีการดำเนินการน้อยกว่าประเด็นอื่น ๆ คือ มีการจัดทำโบว์ชัวร์ แผ่นพับ ในการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ของการรถไฟ ฯ เช่น เส้นทางการเดินรถ และประชาชนรู้จักเว็บไซต์ของการรถไฟ มีผู้เข้าชมพอสมควร

การพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการ

การรถไฟฯ มีการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟ ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีการพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการด้านความปลอดภัยมากที่สุด รองลงมาคือการพัฒนาระบบราง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า มีการพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการมากที่สุด คือ ระบบการควบคุมการเดินรถให้มีประสิทธิภาพทำให้ลูกค้าที่มาใช้บริการพึงพอใจ รองลงมา ได้แก่ ระบบการสื่อสารของการรถไฟฯ มีความแม่นยำคลาดเคลื่อนน้อยมาก เช่น การสับรางและมีการศึกษาดูงาน/ให้ทุนการศึกษาการวิจัย เพื่อนำเทคโนโลยีของประเทศที่มีระบบรางทันสมัย มาพัฒนาระบบรางของไทย ขณะที่ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการรถไฟฯ มีการดำเนินการน้อยกว่าประเด็นอื่น ๆในเรื่องนี้คือ มีการศึกษาค้นคว้าระบบรางรถไฟ เพื่อให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมนานาชาติ

การพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิต

การรถไฟฯ มีการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟ ด้านการพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิต ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีการพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิตด้านนิคมอุตสาหกรรมมากที่สุด รองลงมาคือ ศูนย์กระจายสินค้า เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า การพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิตมีความสำคัญในระดับสูงได้แก่ การพัฒนาเส้นทางการเดินรถ รองรับฐานการผลิตสำคัญ ๆ เช่น นิคมอุตสาหกรรมต่าง ๆ รองลงมาคือ การกำหนดสถานีบริการ เพื่อรองรับพื้นที่ของคลังสินค้า ส่วนแผนการขยายเส้นทางการเดินรถ ไปยังแหล่งผลิตในประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งมีการวางแผนจัดตั้งคลังสินค้า สถานีบริการ เพื่อทำหน้าที่กระจายสินค้าสู่ท้องถิ่นยังอยู่ในระดับต่ำ

การพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่ง

การรถไฟฯ มีการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟ ด้านการพัฒนาเชื่อมต่อการขนส่งในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีการพัฒนาเชื่อมต่อการขนส่งสายเหนือมากที่สุด รองลงมาคือ สายตะวันออก ขณะที่มีการพัฒนาเชื่อมต่อการขนส่ง สายตะวันออกเฉียงเหนือน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าการพัฒนาเชื่อมต่อการขนส่งมาก

ที่สุดคือ ในอนาคตการพัฒนาเชื่อมต่อการขนส่งกับสหภาพพม่าสามารถสร้างศักยภาพการเป็นศูนย์กลางการขนส่งของประเทศไทยได้ รองลงมาคือ การเชื่อมต่อการขนส่งกับเวียดนาม ซึ่งจะส่งผลต่อการค้าการลงทุนในภูมิภาคให้มีการขยายตัวตามไปด้วย ขณะที่การเชื่อมต่อการขนส่งทางรางกับสปป. ลาว อยู่ในระดับต่ำ

การพัฒนาเชื่อมต่อระบบการคมนาคมอื่น ๆ

การพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟ ด้านการพัฒนาเชื่อมต่อระบบคมนาคมอื่น ๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีการพัฒนาเชื่อมต่อระบบคมนาคมทางท่าอากาศยานมากที่สุด รองลงมาคือ ทางท่าเรือ ขณะที่มีการพัฒนาเชื่อมต่อระบบคมนาคมทางถนนน้อยกว่าด้านอื่น ๆ เมื่อพิจารณารายละเอียดในภาพรวม พบว่า การพัฒนาเชื่อมต่อระบบคมนาคมอื่นมากที่สุด คือ การวางแผนกำหนดเส้นทางรถไฟรองรับการขนส่งทางเรือ รองลงมาคือ การวางแผนกำหนดเส้นทางรถไฟ รองรับการขนส่งทางเครื่องบินระหว่างประเทศ นอกจากนี้ควรมีการวางแผนร่วมกับกรมทางหลวง เพื่อเชื่อมต่อการขนส่งโดยรางกับเส้นทางรถยนต์ระหว่างประเทศ เพื่อเป็นเส้นทางลำเลียงสินค้านำเข้าส่งออกระหว่างประเทศได้อีกทางหนึ่ง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการขนส่งของการรถไฟฯ และการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการขนส่งของการรถไฟฯ และการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟ ผู้วิจัยได้เลือกใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอล (canonical correlation) ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยที่ชุดตัวแปรอิสระ คือ การขนส่งของการรถไฟฯ ประกอบด้วยการกำหนดเส้นทาง การขนส่งผู้โดยสาร และการขนส่งสินค้า ตัวแปรตามคือการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟประกอบด้วย การพัฒนาสถานีรถไฟ การพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการ การพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิต การพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่ง การพัฒนาการเชื่อมต่อระบบคมนาคมอื่น ๆ พบว่า การขนส่งของการรถไฟฯ ด้านการขนส่งสินค้า ถ้ามีการพัฒนาด้านนี้สูง จะทำให้การพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟด้านการพัฒนาสถานีรถไฟ การพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิต การพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่ง มีการพัฒนาสูงขึ้นด้วย เมื่อพิจารณานโยบายของการรถไฟฯ ทุกด้านรวมกัน ถ้ามุ่งเน้นด้านการขนส่งสินค้า เพียงด้านเดียว ส่วนด้านการขนส่งผู้โดยสารและกำหนดเส้นทางไม่ให้ความสำคัญ แม้จะทำให้การพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟ ด้านการพัฒนาสถานีรถไฟการพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิต และการพัฒนาสถานีรถไฟสูงขึ้น แต่การพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการ การพัฒนาการเชื่อมต่อระบบคมนาคมอื่น ๆ จะน้อยลง ส่วนการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งลดลงเล็กน้อย

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการขนส่งของการรถไฟฯ และการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟด้านการพัฒนาสถานีรถไฟ ผู้วิจัยได้เลือกใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอล ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยที่ชุดตัวแปรอิสระ คือ การขนส่งของการรถไฟฯ ประกอบด้วยการกำหนดเส้นทาง การขนส่งผู้โดยสาร และการขนส่งสินค้า โดยที่ด้านการกำหนดเส้นทาง แบ่งเป็นเส้นทางภายในประเทศ การเชื่อมเครือข่ายการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้าน การเชื่อมประเทศในภูมิภาคด้วยรถไฟความเร็วสูง ด้านการขนส่งผู้โดยสารแบ่งเป็นการเดินทางไปทำงาน การเดินทางระหว่างจังหวัด การเดินทางท่องเที่ยว ด้านการขนส่งสินค้าแบ่งเป็นประเภทสินค้า การลดต้นทุนการขนส่ง สภาวะสิ่งแวดล้อม

ด้านการพัฒนาสถานีรถไฟ แบ่งเป็นการจัดการสถานีรถไฟ และการประชาสัมพันธ์ พบว่าการจัดการสถานีรถไฟและการประชาสัมพันธ์ มีน้ำหนักมากกว่าการพัฒนาสถานีรถไฟด้านการจัดการสถานีรถไฟเพียงด้านเดียว เมื่อพิจารณาจากการจัดการเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับการพัฒนาสถานีรถไฟ พบว่า

ด้านการกำหนดเส้นทาง การกำหนดเส้นทางภายในประเทศ และการเชื่อมเครือข่ายการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้าน ถ้ามีระดับการพัฒนาระดับต่ำแต่การกำหนดเส้นทางการเชื่อมประเทศในภูมิภาคด้วยรถไฟความเร็วสูงมีระดับการพัฒนาระดับสูงมาก จะส่งผลทำให้การพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟด้านการพัฒนาสถานีรถไฟ การจัดการสถานีรถไฟพัฒนาในระดับต่ำแต่การประชาสัมพันธ์จะมีการพัฒนาในระดับสูง เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาสถานีรถไฟด้านการจัดการสถานีรถไฟด้านเดียว พบว่าการกำหนดเส้นทางภายในประเทศ และการเชื่อมเครือข่ายการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้าน ถ้ามีระดับการพัฒนาระดับสูง จะส่งผลทำให้การพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟ ด้านการพัฒนาสถานีรถไฟ มีการพัฒนาในระดับสูงตามไปด้วย

ด้านการขนส่งผู้โดยสาร การกำหนดให้มีการพัฒนาด้านการขนส่งผู้โดยสารการเดินทางไปทำงานอยู่ในระดับสูงจะทำให้การจัดการสถานีรถไฟอยู่ในระดับต่ำ แต่การประชาสัมพันธ์จะมีการพัฒนาในระดับสูง เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาสถานีรถไฟด้านการจัดการสถานีรถไฟด้านเดียว พบว่าการกำหนดให้มีการพัฒนาด้านการขนส่งผู้โดยสารที่เดินทางไปทำงานและที่เดินทางท่องเที่ยวสูง จะทำให้การจัดการสถานีรถไฟอยู่ในระดับต่ำ

ด้านการขนส่งสินค้า หากมีการลดต้นทุนการขนส่ง และคำนึงถึงสภาวะสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้การพัฒนาระบบการขนส่งทางการรถไฟด้านการพัฒนาสถานีรถไฟที่เกี่ยวกับ การจัดการสถานีรถไฟมีระดับต่ำ แต่การพัฒนาระบบการขนส่งทางการรถไฟด้านการประชาสัมพันธ์มีระดับสูง เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาสถานีรถไฟด้านการจัดการสถานีรถไฟด้านเดียว พบว่าการขนส่งสินค้า เมื่อคำนึงถึงสภาวะสิ่งแวดล้อมในระดับสูงจะส่งผลให้การพัฒนาระบบการขนส่งทางการรถไฟด้านการพัฒนาสถานีรถไฟอยู่ในระดับสูง และถ้าการขนส่งสินค้า มีคำนึงถึงสภาวะสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำจะส่งผลให้การพัฒนาระบบการขนส่งทางการรถไฟด้านการพัฒนาสถานีรถไฟอยู่ในระดับต่ำตามไปด้วย

ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการ แบ่งเป็นการให้บริการระบบรางและความปลอดภัย

ด้านการกำหนดเส้นทาง เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการด้านระบบรางเพียงด้านเดียวพบว่าการพัฒนาการเชื่อมเครือข่ายการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้านให้มีระดับสูง แต่การเชื่อมประเทศในภูมิภาคด้วยรถไฟความเร็วสูงมีระดับต่ำ ส่งผลทำให้การพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการระบบรางมีระดับต่ำ เมื่อพิจารณาการพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการด้านระบบรางและความปลอดภัยพบว่าการกำหนดเส้นทางภายในประเทศมีระดับสูงจะส่งผลทำให้การพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการระบบรางมีระดับต่ำ แต่การพัฒนาเทคโนโลยีระบบความปลอดภัยอยู่ในระดับสูง

ด้านการขนส่งผู้โดยสาร เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการด้านระบบรางเพียงด้านเดียวพบว่า การกำหนดให้มีการพัฒนาด้านการขนส่งผู้โดยสารที่เดินทางไปทำงานสูงจะทำให้การพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการระบบรางมีระดับสูง และถ้ากำหนดให้มีการพัฒนาด้านการขนส่งผู้โดยสารที่เดินทางไปทำงานต่ำจะทำให้การพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการระบบรางมีระดับต่ำ เมื่อ

พิจารณาการพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการด้านระบบรางและความปลอดภัยไปพร้อม ๆ กันพบว่า การกำหนดให้มีการพัฒนาด้านการขนส่งผู้โดยสารที่เดินทางไปทำงานสูงจะทำให้การพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการระบบรางมีระดับสูงแต่การพัฒนาเทคโนโลยีระบบความปลอดภัยอยู่ในต่ำ

ด้านการขนส่งสินค้า เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการด้านระบบรางเพียงด้านเดียวพบว่า การขนส่งสินค้าไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาระบบการขนส่งทางการรถไฟด้านการพัฒนา เทคโนโลยีการให้บริการระบบราง เมื่อพิจารณาการพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการด้านระบบรางและความปลอดภัยพบว่าการขนส่งสินค้าโดยคำนึงถึงประเภทสินค้า และสภาวะสิ่งแวดล้อมโดยไม่คำนึงถึงประเด็นการลดต้นทุนการขนส่ง จะทำให้การพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการระบบรางมีระดับสูงแต่การพัฒนาเทคโนโลยีระบบความปลอดภัยต่ำ

ด้านการพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิต แบ่งออกเป็นการเชื่อมต่อกับนิคมอุตสาหกรรม และศูนย์กระจายสินค้า

ด้านการกำหนดเส้นทาง การพัฒนาด้านการกำหนดเส้นทางการเชื่อมประเทศในภูมิภาคด้วยรถไฟความเร็วสูง ส่งผลทำให้การเชื่อมต่อฐานการผลิตไปยังนิคมอุตสาหกรรม และศูนย์กระจายสินค้าได้รับการพัฒนาไปด้วย โดยการพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิตไปยังนิคมอุตสาหกรรมจะมีการพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิตไปยังศูนย์กระจายสินค้า และพบว่าการไม่มุ่งเน้นเส้นทางภายในประเทศ และการเชื่อมประเทศในภูมิภาคด้วยรถไฟความเร็วสูง แต่มุ่งเน้นการเชื่อมเครือข่ายการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้านจะทำให้การเชื่อมต่อฐานการผลิตไปยังนิคมอุตสาหกรรมไม่ถูกพัฒนาไปด้วย แต่มีการพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิตไปยังศูนย์กระจายสินค้า

ด้านการขนส่งผู้โดยสาร การกำหนดให้มีการพัฒนาด้านการเดินทางระหว่างจังหวัด และการเดินทางท่องเที่ยวจะทำให้การเชื่อมต่อฐานการผลิตไปยังศูนย์กระจายสินค้าได้รับการพัฒนาด้วย ส่วนการเชื่อมต่อฐานการผลิตไปยังนิคมอุตสาหกรรมจะไม่ถูกพัฒนา

ด้านการขนส่งสินค้า การขนส่งสินค้าโดยคำนึงถึงสภาวะสิ่งแวดล้อม ถือว่าเป็นการพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิตไปยังนิคมอุตสาหกรรม และศูนย์กระจายสินค้าด้วย และพบว่าการขนส่งสินค้าโดยคำนึงถึงประเภทสินค้า และสภาวะสิ่งแวดล้อมโดยไม่คำนึงถึงประเด็นการลดต้นทุนการขนส่ง จะทำให้การพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิตไปยังศูนย์กระจายสินค้าอยู่ในระดับสูงแต่การพัฒนาการเชื่อมต่อฐานการผลิตไปยังนิคมอุตสาหกรรมมีระดับต่ำ

ด้านการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่ง แบ่งออกเป็นในการเชื่อมต่อกับสายตะวันออกเฉียง-เหนือ สายเหนือ และสายตะวันออก

ด้านการกำหนดเส้นทาง เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเชื่อมต่อการขนส่งไปยังสายตะวันออกเฉียงเหนือ และสายตะวันออกพบว่าไม่มีความสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเชื่อมต่อการขนส่งกับสายเหนือ และสายตะวันออกพบว่าการเชื่อมประเทศในภูมิภาคด้วยรถไฟความเร็วสูง จะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งสายเหนือ และสายตะวันออกด้วย และเมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเชื่อมต่อการขนส่งกับสายตะวันออกเฉียงเหนือ สายเหนือและสายตะวันออกพบว่าการเชื่อมเครือข่ายการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้านจะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งสายเหนือ

ด้านการขนส่งผู้โดยสาร เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเชื่อมต่อการขนส่งไปยังสายตะวันออกเฉียงเหนือ และสายตะวันออกพบว่า การ

พัฒนาด้านการขนส่งผู้โดยสารด้านการท่องเที่ยว จะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ และสายตะวันออก เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเชื่อมต่อการขนส่งกับสายเหนือ และสายตะวันออกพบว่าการพัฒนาด้านการขนส่งผู้โดยสารด้านการเดินทางไปทำงาน จะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งสายตะวันออก และการพัฒนาด้านการขนส่งผู้โดยสารด้านการท่องเที่ยว จะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อกับการขนส่งสายเหนือ และเมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเชื่อมต่อการขนส่งกับสายตะวันออกเฉียงเหนือ สายเหนือและสายตะวันออกพบว่าการพัฒนาด้านการขนส่งผู้โดยสารด้านการเดินทางไปทำงาน จะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อกับการขนส่งสายเหนือ และสายตะวันออก และการพัฒนาด้านการขนส่งผู้โดยสารด้านการเดินทางระหว่างจังหวัด จะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อกับการขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ

ด้านการขนส่งสินค้า เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเชื่อมต่อการขนส่งกับสายตะวันออกเฉียงเหนือ และสายตะวันออกพบว่าการขนส่งสินค้าโดยไม่คำนึงถึงต้นทุนการขนส่งแต่คำนึงถึงสภาวะสิ่งแวดล้อม จะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ และสายตะวันออก เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเชื่อมต่อการขนส่งกับสายเหนือ และสายตะวันออกพบว่าการขนส่งสินค้าโดยคำนึงถึงสภาวะสิ่งแวดล้อม จะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งสายเหนือ และเมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเชื่อมต่อการขนส่งกับสายตะวันออกเฉียงเหนือ สายเหนือและสายตะวันออกพบว่าการขนส่งสินค้าโดยคำนึงถึงประเภทสินค้า และสภาวะสิ่งแวดล้อม จะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนการขนสินค้าโดยคำนึงถึงการลดต้นทุนการขนส่งจะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งสายเหนือและสายตะวันออก

ด้านการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่ง แบ่งออกเป็นทางถนน ท่าอากาศยาน และท่าเรือ

ด้านการกำหนดเส้นทางเมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งกับท่าเรือพบว่าการเชื่อมประเทศในภูมิภาคด้วยรถไฟความเร็วสูงส่งผลทำให้มีการพัฒนาเชื่อมต่อระบบคมนาคมกับท่าเรือด้วย เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งกับท่าอากาศยานและท่าเรือพบว่า การกำหนดเส้นทางภายในประเทศและการเชื่อมเครือข่ายการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้านส่งผลทำให้มีการพัฒนาเชื่อมต่อระบบคมนาคมกับท่าอากาศยาน และท่าเรือด้วย และเมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งกับทางถนน ท่าอากาศยานและท่าเรือพบว่าการกำหนดเส้นทางภายในประเทศส่งผลทำให้มีการพัฒนาเชื่อมต่อระบบคมนาคมอื่น ๆ ท่าอากาศยานและท่าเรือด้วย ส่วนทางถนนไม่ได้รับการพัฒนา

ด้านการขนส่งผู้โดยสาร เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งกับท่าเรือพบว่า การพัฒนาด้านการขนส่งผู้โดยสารด้านการท่องเที่ยว จะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อระบบคมนาคมกับท่าเรือ เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งกับท่าอากาศยานและท่าเรือพบว่าการพัฒนาด้านการขนส่งผู้โดยสารด้านการเดินทางไปทำงาน จะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อระบบคมนาคมกับท่าเรือ แต่ไม่มีการพัฒนาการเชื่อมต่อกับระบบคมนาคมกับ ท่าอากาศยาน และเมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งกับทางถนน ท่าอากาศยานและท่าเรือพบว่าด้านการขนส่งผู้โดยสาร ด้านการเดินทางไปทำงาน และการเดินทางไปต่างจังหวัด จะทำให้เกิดการพัฒนาการเชื่อมต่อระบบคมนาคมอื่น คือทางถนน ส่วนด้านการขนส่งผู้โดยสารที่มุ่งเน้นด้านการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการพัฒนาการ

เชื่อมต่อกับระบบคมนาคมอื่น ๆ คือ ท่าอากาศยาน และท่าเรือ

ด้านการขนส่งสินค้า เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งกับท่าเรือพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับด้านการพัฒนาเชื่อมต่อระบบคมนาคมกับท่าเรือ เมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งกับท่าอากาศยานและท่าเรือพบว่า การขนส่งสินค้าโดยคำนึงถึง ประเภทสินค้า และสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้มีการพัฒนาการเชื่อมต่อระบบคมนาคมกับท่าอากาศยาน ส่วนการขนส่งสินค้าโดยคำนึงถึงการลดต้นทุนการขนส่งจะส่งผลให้มีการพัฒนาการเชื่อมต่อระบบคมนาคมกับท่าเรือ และเมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาการเชื่อมต่อการขนส่งกับทางถนน ท่าอากาศยานและท่าเรือพบว่า การขนส่งสินค้าโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้มีการพัฒนาการเชื่อมต่อระบบคมนาคมกับทางถนน ส่วนการขนส่งสินค้าโดยคำนึงถึงการลดต้นทุนการขนส่งจะส่งผลให้มีการพัฒนาการเชื่อมต่อระบบคมนาคมกับท่าอากาศยาน และท่าเรือ

การอภิปรายผล

1. ผลการวิจัยสรุปได้ว่าการรถไฟฯ มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่งโดยรถไฟใน 3 ลักษณะ คือ การกำหนดเส้นทาง การขนส่งสินค้าและการขนส่งผู้โดยสาร โดยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกำหนดเส้นทางมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการขนส่งสินค้า ขณะที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่งโดยรถไฟ ด้านการขนส่งผู้โดยสารน้อยกว่าด้านอื่น

1.1 การรถไฟฯ ให้ความสำคัญกับการกำหนดเส้นทางภายในประเทศมากที่สุด โดยจะกำหนดเส้นทางสายหลักในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ประกอบกับพยายามพัฒนารถไฟความเร็วสูงมาใช้ในภูมิภาคเพื่อให้เกิดความสะดวกสบาย ทัดเทียมกับการเดินทางด้วยวิธีอื่น ตลอดจนมีความพยายามที่จะเชื่อมเครือข่ายการขนส่งทางรถไฟ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการค้าและเชื่อมเครือข่ายการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.2 สำหรับการขนส่งผู้โดยสาร การรถไฟฯ ให้ความสำคัญในระดับสูง โดยมุ่งเน้นการดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเดินทางไปทำงาน โดยการรถไฟฯ เลือกจัดเส้นทางเดินรถไฟในเส้นทางการท่องเที่ยวสำคัญ หรือที่ประชาชนสนใจ และพยายามที่จะพัฒนารูปแบบการเดินรถเพื่อรองรับตลาดการท่องเที่ยว เช่น จัดโปรแกรมร่วมกับบริษัททท่องเที่ยว สำหรับรถไฟระยะสั้นส่วนใหญ่ผู้โดยสารใช้เดินทางไปทำงาน ก็ได้รับการพัฒนาให้ทันสมัย รวดเร็วขึ้น

1.3 ด้านการขนส่งสินค้า การรถไฟฯ มุ่งเน้นที่ประเภทสินค้า และการลดต้นทุนการขนส่ง ในขณะที่มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับสภาวะสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าด้านอื่น การรถไฟมีการจัดตู้ขนส่งสินค้าการเกษตรจำแนกตามประเภท/ลักษณะของสินค้าด้วย เพื่อไม่ให้สินค้าได้รับความเสียหาย ประกอบกับมีการแยก/จัดขบวนรถไฟสินค้า ออกจากรถไฟโดยสาร ระบบการขนส่งรถไฟสามารถรองรับความต้องการขนส่งสินค้าภาคอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับการรถไฟฯ อย่างเป็นรูปธรรม

2. การรถไฟฯ มีการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟ โดยมีการพัฒนาสถานีรถไฟ มากที่สุด เนื่องจากนโยบายภาครัฐกำหนดให้การรถไฟฯ ให้บริการ การขนส่งผู้โดยสารขั้นพื้นฐาน แก่ประชาชนที่เดินทางระหว่างจังหวัด ทำให้เกิดการพัฒนาสถานีเพื่อรองรับและให้บริการแก่ผู้โดยสารที่ใช้บริการของการรถไฟฯ รองลงมา คือ การพัฒนาการเชื่อมต่อกับระบบคมนาคมอื่น เนื่องจากการขนส่งสินค้าและการเดินทางของผู้โดยสารทางรถไฟไม่สามารถส่งได้ถึงปลายทาง จึงจำเป็นต้องมีการเชื่อมต่อกับระบบขนส่งทางถนน ทางน้ำ และทาง

อากาศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางและขนส่งสาธารณะให้มีประสิทธิภาพ และรองลงไป คือ การพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการ ส่งผลมาจากเทคโนโลยีการให้บริการของการรถไฟฯ ได้พัฒนาไปตามวิวัฒนาเทคโนโลยีด้านการขนส่งทางรถไฟของต่างประเทศ

3. การเชื่อมเครือข่ายการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้าน มีผลต่อการพัฒนาสถานีรถไฟด้านการประชาสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เพราะการเชื่อมเครือข่ายการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นการเพิ่มศักยภาพด้านการค้า การท่องเที่ยว และการลงทุนระหว่างภูมิภาค ดังนั้น มีความจำเป็นที่การรถไฟฯ ต้องดำเนินการจัดเตรียมความพร้อมของสถานีในการรองรับการขยายตัวดังกล่าว ประกอบกับการประชาสัมพันธ์ยังมีส่วนสนับสนุนให้การเชื่อมต่อเครือข่ายกับประเทศเพื่อนบ้านมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วย นอกจากนั้นการที่ประชาชนมีโอกาสรับรู้เกี่ยวกับผลการดำเนินการต่าง ๆ ของการรถไฟฯ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นต่อองค์กร

4. การขนส่งผู้โดยสารด้านการเดินทางระหว่างจังหวัด มีผลต่อการพัฒนาสถานีรถไฟด้านการจัดการสถานีรถไฟในระดับปานกลาง เพราะหากจังหวัดหรือภูมิภาคใดมีการเดินทางระหว่างจังหวัดมาก การรถไฟจะต้องพัฒนา จัดสถานีรถไฟให้สามารถรองรับจำนวนและความต้องการของผู้โดยสารตามจุดต่าง ๆ

5. การเดินทางระหว่างจังหวัด มีผลต่อการพัฒนาเชื่อมต่อฐานการผลิตด้านนิคมอุตสาหกรรมในระดับสูงมาก ทั้งนี้เพราะการเดินทางระหว่างจังหวัดที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการเชื่อมต่อฐานการผลิตสำคัญ ๆ รองรับชุมชน เช่นเดียวกับที่การกำหนดเส้นทางภายในประเทศ และการลดต้นทุนการขนส่งมีผลต่อการพัฒนาเชื่อมต่อฐานการผลิตด้านนิคมอุตสาหกรรมในระดับปานกลาง เพราะเส้นทางการเดินรถที่เชื่อมต่อจังหวัดหรือภูมิภาคต่าง ๆ นั้น เป็นจุดเชื่อมต่อทางเศรษฐกิจด้วย ผู้ประกอบการย่อมเลือกตั้งฐานการผลิต ในจุดที่มีการคมนาคม การขนส่งสะดวก เพราะง่ายต่อการขนส่งวัตถุดิบ ขณะเดียวกันก็สะดวกในการลำเลียงสินค้าสู่ประชาชนในจุดต่าง ๆ ทั่วประเทศ

6. การขนส่งผู้โดยสารด้านการเดินทางไปทำงาน มีผลต่อการพัฒนาเชื่อมต่อฐานการผลิตด้านนิคมอุตสาหกรรมในระดับสูง เพราะเมื่อฐานการผลิตตั้งในจุดที่มีการคมนาคมสะดวก มีการค้าขายย่อมเกิดเป็นชุมชนใหญ่ มีการสร้างและจ้างงานมากขึ้น ทำให้ มีการเดินทางไปทำงานด้วยรถไฟมากด้วย

7. การขนส่งสินค้าด้านประเภทสินค้า มีผลต่อการเชื่อมกับระบบคมนาคมอื่น ๆ ได้แก่ ท่าอากาศยาน ท่าเรือในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เพราะประเภทสินค้ามีผลต่อการกำหนดเส้นทางและการวางแผนจัดส่งสินค้านั้น ๆ เช่น สินค้าบางประเภทจำต้องมีการลำเลียงขนส่งที่รวดเร็ว มิฉะนั้นจะเกิดความเสียหาย จึงต้องมีการเชื่อมต่อระหว่างฐานการผลิตกับการคมนาคมระบบอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง "การพัฒนาระบบการขนส่ง: ศึกษาเฉพาะกรณีระบบการขนส่งทางรถไฟของประเทศ ตามแผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม" จะเห็นได้ว่าในการพัฒนาระบบการขนส่งทางรถไฟของประเทศไทยนั้น รัฐบาลจะต้องมีนโยบายในการพัฒนาการขนส่งทางรถไฟอย่างบูรณาการ ทั้งในด้านพัฒนาการขนส่งมวลชน การขนส่งสินค้า การเชื่อมต่อระหว่างการขนส่งโดยทางรถไฟกับการขนส่งรูปแบบต่าง ๆ (multimodal transport)ไม่ว่าการขนส่งทางถนน การขนส่งทางน้ำ และการขนส่งทางอากาศ อย่างมีประสิทธิภาพ และปรับบทบาท

และการบริหารของการรถไฟแห่งประเทศไทยให้สอดคล้องกับเป้าหมายการบริหารการพัฒนาระบบการขนส่งของประเทศ เพื่อเป็นศูนย์กลางการขนส่งในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (logistics hub)ในอนาคต (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 16)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. นโยบายในการพัฒนาระบบราง

โดยที่รางรถไฟเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของการขนส่งโดยทางรถไฟ ทั้งนี้ ในปัจจุบันโครงข่ายเส้นทางรถไฟทั่วประเทศใช้รางเดี่ยวขนาด 1 เมตรมีความยาวทั้งสิ้น 3,870 กิโลเมตร โดยเป็นระบบรางคู่ยาว 90 กิโลเมตร ในปี 2549 ให้บริการขนส่งผู้โดยสารประมาณ 90 ล้านคน และขนส่งสินค้าประมาณ 7.5 ล้านตัน โดยแยกเป็นการขนส่งผู้โดยสารร้อยละ 76 ขนส่งสินค้าร้อยละ 22 และขนส่งทั้งผู้โดยสารและสินค้าในขบวนเดียวกันร้อยละ 2

แต่อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนรางรถไฟเป็นระบบรางคู่ทั่วประเทศต้องใช้งบประมาณกว่า 3 แสนล้านบาท และถือได้ว่าเป็นโครงการขนาดใหญ่เร่งด่วน (mega project) ที่รัฐบาลสมควรลงทุน ทั้งนี้ การลงทุนโดยรัฐในระบบรางดังกล่าว ยังสามารถช่วยให้เกิดการลงทุนจากภาคเอกชนต่าง ๆ ตามมา โดยเฉพาะการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นหัวจักรสำคัญในการฉุดเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมปูนซิเมนต์ วัสดุก่อสร้าง เครื่องใช้ภายในบ้านต่าง ๆ ให้เติบโตขึ้นตามมา ทำให้เกิดการจ้างงาน อีกด้วย

นอกจากนี้ การลงทุนรถไฟฟ้ายังเป็นการแก้ปัญหาระบบขนส่งมวลชนที่เป็นต้นเหตุของปัญหา ซึ่งประเทศไทยใช้น้ำมันเพื่อการเดินทางมากกว่าครึ่งของน้ำมันที่นำเข้า ขณะที่ประเทศที่เจริญแล้วส่วนใหญ่จะมีสัดส่วนการใช้น้ำมันเพื่อการขนส่งสินค้า หรือให้พลังงานในรูปแบบอื่นมากกว่า ทั้งนี้ การลงทุนเปลี่ยนรางรถไฟเป็นระบบรางคู่ทั่วประเทศ ยิ่งเป็นเรื่องที่รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินการ เนื่องจากเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพระบบลำเลียงสินค้าหรือระบบโลจิสติกส์ของประเทศ ซึ่งต้นทุนโลจิสติกส์ถือเป็นต้นทุนมากถึง 30% ของต้นทุนสินค้า หากลดต้นทุนโลจิสติกส์ดังกล่าวได้ จะทำให้สินค้าของไทยมีความสามารถในการแข่งขันและสามารถลดเวลาในการขนส่งสินค้าลงได้ (แผนหลักขนส่ง, 2547, หน้า 48)

2. นโยบายการขนส่งมวลชนในเขตเมืองและระดับภูมิภาค

รัฐบาลจะต้องมีนโยบายรถไฟความเร็วสูง หมายถึง รถไฟที่มีความเร็วสูงสุดในช่วงตั้งแต่ 150 กิโลเมตรต่อชั่วโมงขึ้นไป ซึ่งใน ปัจจุบันมีรถไฟความเร็วสูงให้บริการในหลายประเทศทั่วโลก ที่ระดับความเร็วสูงถึง 300 กิโลเมตรต่อชั่วโมง การพัฒนารถไฟความเร็วสูงจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ควรนำมาดำเนินการในประเทศไทย เนื่องจากจะช่วยให้การเดินทางระหว่างเมืองมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย ลดมลพิษทางอากาศ และประหยัดพลังงาน การศึกษาแผนแม่บทรถไฟความเร็วสูงในประเทศไทยให้ผลว่า ประเทศไทยควรก่อสร้างรถไฟความเร็วสูงสายชายฝั่งทะเลตะวันออกระยะทาง 90 กิโลเมตร เนื่องจากจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เจริญก้าวหน้าสามารถเป็นทางเลือกของคนรุ่นใหม่ที่จะไปอยู่อาศัยและทำงานได้ โดยไม่ต้องเผชิญกับสภาพความแออัดในกรุงเทพมหานคร โครงการนี้จะใช้เงินทุน 32,845 ล้านบาท และค่าเวนคืนที่ดินอีก 4,720 ล้านบาท โดยจะให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจคุ้มค่าเงินลงทุนพร้อมไปกับการให้บริการที่ทันสมัยแก่ผู้โดยสารจากสนามบินนานาชาติกรุงเทพฯ แห่งที่สอง (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 16)

3. นโยบายในการขนส่งสินค้าโดยทางรถไฟ

การขนส่งสินค้าทางรถไฟสามารถขนส่งสินค้าได้ครั้งละจำนวนมาก ประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนส่งต่อหน่วย รวมทั้งก่อให้เกิดมลภาวะน้อยกว่าทางถนน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐในการประหยัดพลังงานและช่วยลดปัญหาจราจร สินค้าที่ขนส่งส่วนมากเป็นสินค้ามูลค่าต่ำและน้ำหนักมาก เช่น ถ่านหิน ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ปูนซีเมนต์ ข้าว น้ำตาล เป็นต้นโดยรูปแบบของรถสินค้าที่ใช้กันมีหลายประเภท เช่น รถไฟตู้บรรทุกสินค้าทั่วไป รถไฟบรรทุกน้ำมันและก๊าซ นอกจากนี้การขนส่งทางรถไฟสามารถใช้ขนส่งตู้คอนเทนเนอร์ได้ จึงเหมาะกับการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ โดยการขนส่งสินค้าในระยะทางไกลจะใช้รถไฟ และการขนส่งทางรถบรรทุกระหว่างจุดต้นทางสินค้ากับสถานีต้นทาง และระหว่างสถานีปลายทางกับจุดปลายทางสินค้าในระยะทางสั้นจะใช้การขนส่งทางถนน อย่างไรก็ตาม การขนส่งทางรถไฟมักไม่มีความต่อเนื่องและไม่ตรงเวลา เนื่องจากต้องมีการเปลี่ยนรถ ณ สถานีรถไฟหรือชุมทางรถไฟต่าง ๆ และขบวนรถไฟมีจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการขนส่งสินค้า

โดยเส้นทางที่มีการขนส่งสินค้ามากที่สุดคือ ช่วงชุมทางฉะเชิงเทรา-ชุมทางศรีราชา รองลงมาได้แก่ ช่วงไอซีดีลาดกระบัง-ชุมทางฉะเชิงเทรา ช่วงชุมทางศรีราชา-ท่าเรือแหลมฉบัง ช่วงชุมทางบ้านภาชี-ชุมทางแก่งคอย ช่วงชุมทางฉะเชิงเทรา-ชุมทางคลองสิบเก้า และชุมทางคลองสิบเก้า-ชุมทางแก่งคอยตามลำดับ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ารัฐบาลมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาการขนส่งสินค้าทางราง หรือทางรถไฟเพื่อให้ระบบการขนส่งสินค้าโดยรวมของประเทศมีประสิทธิภาพด้านลดต้นทุนโลจิสติกส์ ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโลจิสติกส์ของประเทศ (ปี 2549-2553) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยดำเนินการดังต่อไปนี้ประการแรก การพัฒนาแนวรถไฟหลัก ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเส้นทางรถไฟรางคู่ เพื่อแก้ปัญหาการติดขัดในการเดินรถไฟในเส้นทางต่างๆ แต่มีความจำเป็น ไม่ว่าจะเป็น เส้นทางตะวันออกเฉียงเหนือ-ไปทางนครราชสีมา เส้นทางใต้-ไปทางปาดังเบซาร์ เส้นทางเหนือ-ไปทางนครสวรรค์ การพัฒนาเส้นทางสับหลีกให้ยาวขึ้น เพื่อให้รถไฟสินค้าสามารถหยุดรอหรือชะลอความเร็วขณะสวนกับรถไฟโดยสาร ทำให้รถไฟสามารถวิ่งสวนกันได้มากขึ้น

ประการที่สอง การพัฒนาระบบอาณัติสัญญาณเพื่อลดปัญหาการต้องชะลอรถ ซึ่งส่งผลต่อความล่าช้าในการขนส่ง

ประการที่สาม การจัดซื้อแคร่หัวรถจักร และอุปกรณ์ยกขนใหม่ เพื่อบรรเทาปัญหาการขาดแคลนแคร่และอุปกรณ์ยกขน การเพิ่มศักยภาพของสถานีขนส่งสินค้าหลัก เพื่อเพิ่มพื้นที่ด้านข้างของสถานีสำหรับรองรับการบรรจุและการขนถ่ายสินค้าให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เช่น ที่สถานีบ้านทุ่งโพธิ์ (สุราษฎร์ธานี) หรือที่สถานีท่าเรือแหลมฉบัง เป็นต้น

ประการที่สี่ การพัฒนาจุดเชื่อมโยงการขนส่งสินค้าทางรถไฟกับการขนส่งรูปแบบอื่น เส้นทางรถไฟทั้งหมดมีจุดเชื่อมต่อกับการขนส่งสินค้าทางถนนที่สถานีรถไฟต่าง ๆ แต่จุดเชื่อมต่อสำคัญที่เป็นศูนย์รวมและกระจายสินค้าขาเข้าและขาออก ได้แก่ ท่าเรือกรุงเทพ ท่าเรือแหลมฉบัง และสถานีไอซีดีลาดกระบัง ทำให้การนำเข้าและการส่งออกโดยการขนส่งทางรถไฟมีความสะดวกมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมต่อกับย่านกองเก็บตู้สินค้าในภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ สถานีศิลาอาสน์ จ. อุตรดิตถ์ สถานี

ท่าพระ จ. ขอนแก่น สถานีกุดจิก จ. นครราชสีมา และสถานีชุมทางบ้านทุ่งโพธิ์ จ. สุราษฎร์ธานี นับเป็นการส่งเสริมการขนส่งสินค้าในลักษณะ Hub and Spoke ที่ใช้การขนส่งทางถนนเป็น Feeder และใช้รถไฟเป็นหลักในการขนส่งสินค้าระยะทางไกล

นอกจากนี้ การพัฒนาจุดเชื่อมโยงการขนส่งสินค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สถานีหนองคาย เชื่อมต่อกับ สปป.ลาว สถานีอรัญประเทศ เชื่อมต่อกับกัมพูชา สถานีปาดังเบซาร์และสถานีสุไหงโกลก เชื่อมต่อกับมาเลเซีย (แผนหลักขนส่ง, 2547, หน้า 110)

4. นโยบายในการปรับบทบาทของการรถไฟแห่งประเทศไทย

โดยที่การรถไฟแห่งประเทศไทยมีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจมีหน้าที่ดูแลบำรุงรักษาเส้นทางรถไฟ (รวมทั้งระบบอาณัติสัญญาณและโทรคมนาคม ย่าน สถานี) ให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด วางแผนซ่อมบำรุง ปรับปรุง/ขยายเครือข่ายเส้นทางรถไฟของประเทศ จัดสรรเวลาการใช้ทาง ย่าน สถานี และควบคุมการเดินขบวนรถให้แก่ผู้ประกอบการทั้งของภาครัฐและเอกชนเรียกเก็บค่าใช้ทางตามอัตราที่องค์กรกำกับดูแลกำหนด นอกจากนี้ ยังรับผิดชอบในการให้บริการทางสังคมในการบริการรถไฟในการขนส่งมวลชนในราคาประหยัดอันเป็นผลให้การรถไฟแห่งประเทศไทยต้องมีภาระขาดทุนอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้ การรถไฟแห่งประเทศไทยได้ประสบปัญหาสำคัญหลายประการ ได้แก่

4.1 ปัญหาการขาดทุนสะสมของการรถไฟ ในปัจจุบันมีหนี้สะสมถึง 92,000 ล้านบาท แบ่งเป็นหนี้สินทางการเงิน 42,700 ล้านบาท และภาระผูกพันบำนาญ 50,200 ล้านบาท กับภาระดอกเบี้ยในการกู้ยืมอีกประมาณปีละ 2,000 ล้านบาท โดยหนี้เหล่านี้ภาครัฐจะต้องเข้ามาช่วยเหลือและบรรเทาภาระหนี้สินทางการเงินให้กับทางการรถไฟ โดยเฉพาะในส่วนของหนี้สินจากโครงสร้างพื้นฐาน จำนวน 15,000 ล้านบาท และเงินชดเชยผลขาดทุนจากภาครัฐคงค้างอีกประมาณ 18,000 ล้านบาท

4.2 โครงสร้างการบริหารของการรถไฟ

ปัจจุบันมีรูปแบบการบริหารจัดการที่จำกัดและขาดประสิทธิภาพเป็นอย่างมากการดำเนินการมีลักษณะรูปแบบเหมือนราชการ มีความล่าช้า และที่สำคัญไม่สามารถตอบสนองความต้องการเชิงพาณิชย์ได้ประกอบกับค่าใช้จ่ายด้านค่าตอบแทนพนักงานมีภาระมาก และไม่สามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัว อิสระ เหมือนบริษัทเอกชน

4.3 รูปแบบการดำเนินการของการรถไฟ ในปัจจุบันยังคงเป็นการลงทุนทั้งหมดจากภาครัฐ โดยการรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นผู้ผูกขาดสัมปทานในกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการรถไฟ ขาดการสนับสนุนและร่วมทุนจากภาคเอกชนซึ่งทำให้รัฐบาลมีภาระด้านงบประมาณสูง และทำให้ปัจจัยในการดำเนินการขนส่งทางรถไฟไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้ประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการดำเนินการจำกัดการขยายเส้นทางการให้บริการรถไฟไม่สามารถทำได้ทันท่วงทีต่อความต้องการของภาคเอกชนและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 80)

ผู้วิจัยเห็นว่าการรถไฟแห่งประเทศไทยจะต้องปรับบทบาทโดยการแบ่งแยกบทบาทในด้านนโยบายกำกับดูแลและประกอบการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนา รวมถึงการเปิดให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการให้บริการ ด้วยการเปิดตลาดการขนส่งสินค้าทางรถไฟ โดยให้ภาคเอกชนลงทุนจัดหาหัวจักรและแคร่มาให้บริการขนส่งทางรถไฟได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ เอกชนสามารถเข้าสู่ตลาดการให้บริการขนส่งทางรถไฟได้ในรูปแบบคล้ายกับการที่เอกชนเข้าร่วมให้บริการกับองค์การขนส่งมวลชน

กรุงเทพ (ขสมก.) และบริษัท ขนส่ง จำกัด (บขส.) และยังได้สิทธิให้เข้าใช้ประโยชน์จากรางและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเดินรถไฟ ในลักษณะเดียวกันกับการใช้ทางพิเศษ ซึ่งการรถไฟแห่งประเทศไทยจะคิดค่าตอบแทนการใช้ราง ในลักษณะของ Access Charge และค่าธรรมเนียมการใช้สถานีรถไฟในการขน ถ่ายสินค้า โดยการรถไฟแห่งประเทศไทยจะรับผิดชอบใน การจัดการจราจรให้เกิดความสะดวกปลอดภัยในการเดินรถ รวมถึงการจัดหาหรือฝึกอบรมพนักงานขับรถให้แก่ภาคเอกชน

5. หน่วยงานที่มีส่วนในการพัฒนาระบบการขนส่งโดยเน้นเป็นเครือข่ายทางรถไฟ

ผู้วิจัยเห็นว่ารัฐบาลจะต้องมีนโยบายในการพัฒนาการขนส่งทางรถไฟอย่างบูรณาการโดยจะต้องมีการร่วมมือระหว่างกระทรวงการคลัง กระทรวงคมนาคม การรถไฟแห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

การรถไฟแห่งประเทศไทย. (2541). *กฎข้อบังคับว่าด้วยระเบียบการขนส่งผู้โดยสารและสัมภาระของผู้โดยสารตามทางรถไฟ (เล่ม 2) พ.ศ. 2469.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

จักรกฤษณ์ ดวงพัสตรา. (2543). การจัดการขนส่ง. นนทบุรี: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2547). *แผนหลักการขนส่ง พ.ศ. 2547-2554* . กรุงเทพฯ: สถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์. (2542). *แผนหลักการขนส่ง พ.ศ. 2542-2549.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

Yamane, T. (1973). *Statistic: an introductory analysis.* (2 nd ed.). New York: Harper & Row.

*สมบัติ เมทะนี

นโยบายของรัฐเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

Government Policy, As Related to the Thai Film Industry

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนโยบายของรัฐเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์นโยบายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 (2) วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการภาพยนตร์ไทยและบุคคลทั่วไปการวิจัยเรื่องนี้เป็นเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์นโยบาย และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องกับวงการภาพยนตร์ จำนวน 12 คน และบุคคลทั่วไปหลากหลายอาชีพ จำนวน 12 คน ได้ผลการศึกษาดังนี้

1. การวิเคราะห์พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 มีความล้าหลัง ไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการควรปรับปรุง แก้ไข และจัดทำร่างพระราชบัญญัติภาพยนตร์ใหม่ โดยมีแนวทางในการดำเนินการ คือ การวิเคราะห์ปัญหาจากพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2473 กำหนดปัญหา เลือกทางเลือกในการแก้ปัญหา กำหนดแนวทางการนำไปใช้ ประเมินผล ผลลัพธ์ ผลกระทบ และระดับความสำเร็จ

2. ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับวงการภาพยนตร์และบุคคลทั่วไป มีความเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกัน คือ ภาพยนตร์ไทยซึ่งยังไม่เป็นอุตสาหกรรมสามารถเป็นอุตสาหกรรมได้ ถ้าผลิตจำนวนมากและมีความหลายหลาย สามารถผลิตเป็นสินค้าออก การส่งเสริมสนับสนุนของรัฐบาลไม่เป็นรูปธรรม ทิศทางการพัฒนาภาพยนตร์ไทย โดยการร่วมทุนกับต่างประเทศ หาตลาดรองรับ พัฒนาคุณภาพของภาพยนตร์ไทย ทั้งความรู้และเทคนิค ส่วนการแก้ไขพระราชบัญญัติภาพยนตร์ ควรเสนอร่างพระราชบัญญัติภาพยนตร์ใหม่ที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

คำสำคัญ: อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย, พระราชบัญญัติภาพยนตร์, การพัฒนาภาพยนตร์ไทย

Abstract

The purposes of this research on “The Government Policy as Related to the Thai Film Industry” are twofold: firstly, to analyze the policy surrounding the Act of Film (B.E.2473), and secondly, to analyze the opinions of individuals working in the Thai Film Industry and the general public. This study employs qualitative research methodology in an analysis of the policy, and in-depth interviews of 12 key informants in the industry and 12 people from various professions.

The analysis of the policy revealed that the content of the Act of Film (B.E.2473) was not up-to-date, and not relevant to present-day needs, in terms of, problems and situations. An effort to draft a new act of problem analyses of the previous act was proposed, to determine the limitations and to propose alternative solutions, indicating implementation strategies, evaluation, results, impact and the success level was recommended.

---

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

[1] ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ปีการศึกษา 2550
อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร. สรศักดิ์ สร้อยสนธิ์

The opinions of the 24 subjects interviewed were found to be in agreement, that the Thai film industry could not yet qualify as an "industry" per se. They felt that it could be in the future, on condition that it produces films in larger quantity and with greater diversity for export. Moreover, the government's promotion and support were still needed for this to be realized. These findings point to clear directions for Thai film development in creating joint ventures with foreign investors, securing markets and improving the quality of Thai films, as regrads knowledge and technical know-how.

Keywords: Thai film production industry, the policy surrounding the film 2473 B.E.

ความนำ

การดำรงชีวิตของมนุษย์นอกจากความจำเป็นขั้นพื้นฐานด้าน ปัจจัย 4 แล้วยังมีสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยจรรโลงชีวิตให้มีความสุขคือนันทนาการ ภาพยนตร์เป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้เกิดความบันเทิงแก่มนุษย์และเป็นยอดนิยมของความบันเทิง ในระดับต้น ๆ ของมนุษย์ ตั้งแต่มีภาพยนตร์เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2473 เมื่อนับเวลาจวบจนถึงปัจจุบันเป็นปีที่ 77 ระยะเวลายาวนานถึงหนึ่งช่วงอายุของคน แต่การพัฒนาของภาพยนตร์ไทยยังไม่ก้าวหน้าทัดเทียมกับภาพยนตร์ของต่างประเทศ เนื่องจากมีปัญหาในการสร้างภาพยนตร์ไทย เช่น แหล่งเงินทุน ความนิยม ค่านิยม ความรู้ และเทคนิค เป็นต้น ในปัจจุบันวงการภาพยนตร์ไทยมีความก้าวหน้าและพัฒนาการตามลำดับ สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ความนิยมของประชาชนเริ่มกลับคืนมาเห็นได้จากรายได้ของภาพยนตร์หลายเรื่องอยู่ในระดับสูงเป็นที่น่าพอใจ อย่างไรก็ตามการพัฒนาภาพยนตร์ไทยยังไปไม่ถึงเป้าประสงค์เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่สร้างภาพยนตร์เป็นสินค้าออก ปัจจุบันทรัพยากรในการสร้างภาพยนตร์มีพร้อม แต่ขาดปัจจัยในการสนับสนุนและส่งเสริมจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังขาดนโยบายของรัฐบาลที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ซึ่ง เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมภาพยนตร์ไทยให้สามารถแข่งขันกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ต่างประเทศ สิ่งสำคัญที่สุดคือปัญหาของพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ที่ควรปรับปรุงแก้ไข ก่อนอื่นต้องมีการวิเคราะห์พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 เพื่อหาปัญหา วิธีแก้ปัญหา และทางเลือกในการแก้ปัญหา กำหนดแนวทางการปฏิบัติ ประเมินผล ผลผลิต ผลลัพธ์ และระดับผลสำเร็จที่เกิดจากการปรับปรุง แก้ไขพระราชบัญญัติภาพยนตร์ฉบับใหม่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาวงการภาพยนตร์สู่สากล

พัฒนาการของภาพยนตร์ไทยมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2473 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการตราพระราชบัญญัติภาพยนตร์ในประเทศไทย ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องท่ามกลางความหยุดนิ่งของกฎหมายที่เกี่ยวกับภาพยนตร์ ทำให้เห็นว่าการเติบโตของภาพยนตร์ไทยได้เป็นไปตามสภาวะของสังคมไทยที่เจริญขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับรัฐธรรมนูญไทย ในปัจจุบัน ได้ร่างขึ้นในปี พ.ศ. 2540

หลังพระราชบัญญัติภาพยนตร์ถึง 73 ปี พระราชบัญญัติภาพยนตร์ จึงไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และสภาพความเป็นจริงของการบริหารภาพยนตร์ไทยในปัจจุบัน การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาของการบริหารภาพยนตร์ไทยกับพระราชบัญญัติภาพยนตร์ จึงเป็นแนวทางนำไปสู่การปรับปรุงพระราชบัญญัติภาพยนตร์ทุกด้านในอนาคต โดยให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญไทยในปัจจุบัน เพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยให้เกิดการพัฒนาและเทียบเท่ากับมาตรฐานโลก เกิดการสร้างงาน การลงทุน สร้างเงินทุนหมุนเวียนให้กับประเทศไทย

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยมีปัญหาในการดำเนินการสร้างและการตลาดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ดังนั้น จึงมีแนวคิดในการพัฒนาภาพยนตร์ไทย ดังนี้

1. ผลักดันให้เกิด “สภาภาพยนตร์แห่งชาติ” เพื่อแก้ไขปัญหาในวงการอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และเป็นศูนย์รวมความคิดเห็นและสร้างสรรค์โดยการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างเสริมศักยภาพให้ภาคเอกชนมีความเข้มแข็งเป็นแกนนำในการต่อรองและการแข่งขันในธุรกิจภาพยนตร์กับนานาประเทศ

2. ผลักดันร่างพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2549 ให้คณะรัฐบาลพิจารณาและประกาศใช้ โดยยกเลิกพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ.2473 โดยเร็ว

3. สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชนในการเปิดตลาดภาพยนตร์ไทยให้แพร่หลายไปทั่วโลก โดยการแก้กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการผลิตและการตลาด

4. ผลักดันให้เกิดสถาบันภาพยนตร์และพิพิธภัณฑ์ภาพยนตร์แห่งชาติเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในภูมิภาคเอเชีย

5. ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกหากมีการขออนุญาตถ่ายทำในสถานที่ และการขอใช้อาวุธของทางราชการด้วยระบบที่มีความคล่องตัว รวดเร็ว โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เสียแต่ค่าประกันอาวุธยุทโธปกรณ์เพื่อใช้ในการถ่ายทำ

6. ให้การสนับสนุนจัดหาสถานที่ในการจัดตั้งองค์กรภาคเอกชน คือ สมาคมสมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติ ทั้งนี้เพื่อการประสานงานที่สะดวกและการพัฒนาองค์การให้มีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยการจัดตั้งเป็นสถาบันวิชาชีพภาพยนตร์ และสามารถสนองต่อตลาดวิชาชีพภาพยนตร์ในประเทศไทย และสร้างความพร้อมให้กับการทำงานร่วมกับคณะถ่ายทำชาวต่างประเทศที่มาถ่ายทำภาพยนตร์ในประเทศไทย

7. ปรับองค์การและหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย คือ คณะกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ควรเป็นองค์การที่มีนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ หรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย และควรเป็นองค์การที่อยู่ในสังกัดของกระทรวงอุตสาหกรรมซึ่งเกี่ยวข้อง โดยตรงกับธุรกิจอุตสาหกรรมภาพยนตร์ มีศักยภาพเพียงพอในการส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในอนาคต โดยการปฏิรูประบบราชการ (ยงศักดิ์ วีระเมธีวงศ์, 2538)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์นโยบายเป็นทั้งศาสตร์ (science) และศิลป์ (art) ทำนองเดียวกับความสำเร็จของนักวาดภาพที่จะต้องมีความสามารถในการประยุกต์ ทักษะ (skills) และความประณีต (craft) ในการวาดภาพภายใต้สุนทรีย์แห่งจินตนาการ

นักวิเคราะห์นโยบายที่ประสบความสำเร็จก็เช่นกันจะต้องมีความสามารถในการประยุกต์ทักษะพื้นฐาน (basic skills) ภายใต้ความมั่นคงแห่งเหตุผลและทัศนภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาลในสังคม (Wildavsky, 1979, pp. 385-406) เพื่อให้การบูรณาการนโยบายจะต้องเตรียมการในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้ (Weimer & Vining, 1992, pp. 12-14) เกี่ยวกับการรวบรวม การจัดการและการสื่อข้อมูลภายใต้สถานการณ์ที่มีข้อกำหนดเรื่อง เวลา และข้อจำกัดในการเข้าถึงประชาชนที่เกี่ยวข้อง โดยจะต้องสามารถพัฒนากลยุทธ์ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของปัญหานโยบายอย่างรวดเร็ว และการกำหนดแนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้ นักวิเคราะห์นโยบายจะต้องสามารถจำแนกต้นทุนและผลประโยชน์ของทางเลือกในการแก้ไขปัญหาและสื่อข้อความการประเมินผลเหล่านี้ไปสู่ผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อยที่สุดก็ในเชิงคุณภาพ (qualitatively)

นักวิเคราะห์นโยบายต้องการทัศนภาพในการรับรู้เกี่ยวกับบริบทของปัญหาทางสังคม อาทิเช่น เมื่อใดรัฐบาลควรมีความชอบธรรมในการเข้าแทรกแซงกิจกรรมของเอกชน เป็นต้น คำตอบเชิงปทัสถานต่อคำถามดังกล่าวขึ้นอยู่กับแนวความคิดในเรื่องความล้มเหลวของกลไก (market failure) ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่การแสวงหาผลประโยชน์ของภาคเอกชนมิได้นำไปสู่การใช้ทรัพยากรของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ หรือมิได้มีการกระจายสินค้าแก่สังคมอย่างเป็นธรรม อย่างไรก็ตามการแทรกแซงอย่างเหมาะสมของรัฐบาลจะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขความจำเป็นของความล้มเหลวของกลไกตลาดที่ส่งผลกระทบต่อการกระจายทรัพยากรทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ไม่เป็นธรรมเท่านั้น และการแทรกแซงของรัฐบาลจะต้องไม่ก่อให้เกิดต้นทุนต่อสังคมมากกว่าผลประโยชน์ที่ประชาชนจะพึงได้รับ

นักวิเคราะห์นโนบายต้องการทักษะทางเทคนิค เพื่อช่วยให้การทำนายและการประเมินผลทางเลือกนโยบายมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น การกระทำดังกล่าวต้องอาศัยความรู้และทักษะเกี่ยวกับวิชาเศรษฐศาสตร์และสถิติเป็นพื้นฐานสำคัญ ทั้งนี้เพราะ (1) เทคนิคเกี่ยวกับความรู้ดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหานโยบายได้โดยตรง (2) นักวิจัยนโยบายจะต้องมีความสามารถในการศึกษาผลงานที่อาศัยความรู้ดังกล่าวในการวิจัย และ (3) นักวิเคราะห์ฝ่ายตรงข้ามอาจใช้เทคนิคดังกล่าวในการวิเคราะห์หรือบิดเบือน ดังนั้น นักวิเคราะห์นโยบายจึงจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการปกป้องผลงานของตนเองและสามารถระบุจุดแข็งและข้อจำกัด ของเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจน

นักวิเคราะห์นโยบายจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองและพฤติกรรมองค์การเพื่อประโยชน์ในการทำนายหรือในบางกรณีเพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการให้ความเห็นชอบนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ การเข้าใจทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่อาจจะเป็นฝ่ายตรงกันข้ามก็จะช่วยให้นักวิเคราะห์นโยบายสามารถที่

จะโต้ตอบและใช้หลักฐานประกอบการยืนยันได้อย่างมีประสิทธิผลมากขึ้น

นักวิเคราะห์นโยบายจะต้องมีกรอบของจริยธรรมในการทำงานของตนอย่างชัดเจนในการปฏิสัมพันธ์กับผู้เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์นโยบาย นักวิเคราะห์นโยบายอาจเผชิญกับทางสองแพร่งที่จะต้องตัดสินใจ เมื่อผลประโยชน์และความพึงพอใจส่วนตนของผู้เกี่ยวข้องกับนโยบายตรงกันข้ามกับทัศนภาพของตนเกี่ยวกับประโยชน์ของสาธารณชน

สาระสำคัญดังกล่าวข้างต้นที่นักวิเคราะห์นโยบายจะต้องเตรียมการให้ตนเองมีความพร้อมนั้นแสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์นโยบายเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความรอบรู้ทั้งด้านศาสตร์และศิลป์อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ เพราะนโยบายสาธารณะเป็นเรื่องที่ผู้ตัดสินใจนโยบายจะต้องเลือกตัดสินในนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อผลลัพธ์จากการนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลต่อสถานภาพและความมั่นคงทางการเมืองของผู้ตัดสินใจนโยบายทั้งทางตรงและทางอ้อม หากตัดสินใจผิดพลาดอาจส่งผลกระทบให้อนาคตทางการเมืองของผู้ตัดสินใจนโยบายเกิดปัญหาขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่านักวิเคราะห์นโยบายมีบทบาทอย่างสำคัญในการนำเสนอทางเลือกนโยบายที่เหมาะสมให้แก่ผู้ตัดสินใจนโยบายเพื่อให้ผู้ตัดสินใจนโยบายสามารถเลือกทางเลือกนโยบายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จและเป็นที่พอใจของประชาชนอย่างกว้างขวาง ซึ่งหมายถึงความมั่นคงทางการเมืองของผู้ตัดสินใจนโยบายโดยตรง (ติน ปรัชญาพฤทธิ์, 2523)

การศึกษาการวิเคราะห์นโยบายส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสาระสำคัญต่าง ๆ ของนโยบายสาธารณะ ได้แก่ ปัญหานโยบายทางเลือกนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติผลผลิตนโยบาย ผลลัพธ์นโยบายและระดับความสำเร็จนโยบาย ซึ่งลักษณะของการศึกษาจะเป็นการศึกษาเชิงประจักษ์ (empirical approach) หรือการศึกษาเชิงประเมิน (evaluative approach) หรือการศึกษาเชิงปทัสถาน (normative approach) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความสนใจของผู้ศึกษาเป็นสำคัญ ความสัมพันธ์ของกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งหมดนี้คือการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นการศึกษานโยบายสาธารณะครบทั้งวงจร (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2546)

ขอบเขตของการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องนโยบายของรัฐเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ความหมายเชิงตีความและการวิเคราะห์สาระ จากนโยบายของรัฐเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย และบุคคลอื่นจากสาขาอาชีพต่าง ๆ เพื่อสรุปรวมเป็นนโยบายของรัฐที่เอื้อประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย และความต้องการในการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยจากภาครัฐ

วิธีดำเนินงานวิจัย

เครื่องมือวิจัยเรื่องนโยบายของรัฐเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยได้กำหนดเครื่องมือวิจัยเป็น 2 ลักษณะคือ

แบบวิเคราะห์ความหมายเชิงตีความ และการวิเคราะห์สาระ พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย จำนวน 12 คน และบุคคลอื่นจากสาขาอาชีพต่าง ๆ จำนวน 12 คน โดยกำหนดโครงสร้างการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

2. การส่งเสริมสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

3. ทิศทางการพัฒนาภาพยนตร์ไทยในอนาคต

4. การปรับปรุงและพัฒนาพระราชบัญญัติภาพยนตร์

ประชากร คือ บุคคลหลากหลายอาชีพที่ไม่เกี่ยวข้องกับวงการภาพยนตร์ จำนวน 12 คน โดยการสุ่มแบบง่าย และเจาะจง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพนี้ได้ช่วยให้เหตุผลในการอธิบายสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์ประเด็นความคิดในวงการภาพยนตร์ไทย โดยอาศัยการสัมภาษณ์เจาะลึกแหล่งข้อมูลจากบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์เนื้อหา และเผยแพร่ของภาพยนตร์ไทย ได้แก่ ผู้อำนวยการสร้าง ผู้กำกับภาพยนตร์ ศิลปิน บริษัท จัดจำหน่าย และจากนักวิจารณ์ภาพยนตร์ไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลเป็นการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์การวิเคราะห์ข้อมูล จึงได้นำเสนอในลักษณะเป็นตารางวิเคราะห์ ตีความ และพรรณนาเป็นความเรียงแบบร้อยแก้ว เพื่อให้เห็นรายละเอียดของข้อมูลที่เป็นภาพชัดเจน ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากนโยบายของรัฐและการสัมภาษณ์ผู้รู้และ มีประสบการณ์โดยตรงรวมทั้งบุคคลทั่วไป จึงเป็นแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ และได้นำมาสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามที่กำหนดในโครงสร้างการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

ผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการภาพยนตร์ได้ให้ข้อคิดเห็นว่ารัฐบาลไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุนภาพยนตร์ไทยเหมือนประเทศอื่น ๆ ที่ผลิตภาพยนตร์เป็นสินค้าออก ทำให้ภาพยนตร์ไทยไม่พัฒนาเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่ทรัพยากร เช่น ผู้มีความรู้ความสามารถ สถานที่ และธรรมชาติ ฯลฯ เอื้อต่อการพัฒนาภาพยนตร์ไทยเป็นอันมาก จะเห็นได้ว่ามีหลายประเทศที่เข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ในประเทศไทย แต่รัฐบาลก็ยังมองไม่เห็นความสำคัญ ซึ่งมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับนาเดล (Nadel, 1975, p. 87) ได้กล่าวถึง ข้าราชการเปรียบเสมือนผู้เฝ้าประตูของนโยบายสาธารณะหากเรื่องใดเป็นประโยชน์แก่องค์การจะสนับสนุนให้ปรากฏเป็นนโยบายสาธารณะ หากเรื่องใดทำให้องค์การเสียประโยชน์จะเพิกเฉยหรือเก็บเรื่องถ่วงเอาไว้ ดังนั้น ถ้าต้องการให้มีการดำเนินการด้านนโยบายของรัฐบาลให้เป็นรูปธรรมด้านการผลิตภาพยนตร์ไทย จึงควรดำเนินการเชิงรุกโดยการผลักดันให้เกิดการปรับหรือร่างพระราชบัญญัติภาพยนตร์ขึ้นใหม่ อาจนำวิธีการแก้ปัญหาองค์การของมาร์ช และไซมอน (March & Simon, 1958, p. 39)

1. การแก้ปัญหาโดยมองว่าทั้งองค์การและคนมีจุดหมายปลายทางร่วมกันและปัญหาของการตัดสินใจคือ ทั้งองค์การและสมาชิกในองค์การจะต้อง

ค้นหาวิธีแก้ปัญหาซึ่งจะทำให้จุดหมายปลายทางนั้นได้รับการยอมรับทั้งสองอย่าง

2. การแก้ปัญหาโดยวิธีชักชวนหรือโน้มน้าวจิตใจสมาชิกในองค์การ เพื่อแลกเปลี่ยนวัตถุประสงค์ส่วนตัวให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ส่วนร่วม

3. การแก้ปัญหาโดยการเจรจาต่อรองโดยมองว่าเป้าหมายของสมาชิกในองค์การมักจะขัดแย้งกันอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งสองฝ่ายจำเป็นต้องต่อรองเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

4. การแก้ปัญหาโดยการเมืองเน้นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มภายในองค์การ และขอบเขตของการเจรจาต่อรอง

การเสนอวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวอาจมองว่าสมาคมภาพยนตร์หรือสภาภาพยนตร์แห่งชาติเป็นองค์การ ในทางเดียวกันอาจมองคณะรัฐบาลหรือหน่วยงานที่ดูแลภาพยนตร์เป็นองค์การเช่นเดียวกัน การมีส่วนร่วมในการผลักดันพระราชบัญญัติภาพยนตร์อาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งที่เหมาะสมกับสถานการณ์ อาจส่งผู้แทนเจรจาหรือให้ความรู้ แสดงวิสัยทัศน์ การนำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยไปต่างประเทศ ซึ่งขณะนี้ภาพยนตร์ไทยได้ก้าวหน้าไประดับหนึ่ง มีการซื้อขายภาพยนตร์กับต่างประเทศหลายเรื่องและได้ราคาเป็นที่พอใจของผู้สร้าง ซึ่งสอดคล้องกับ อดิเรก วัภลีลา (2544, หน้า 98-99) เป็นผู้บุกเบิกในการนำหนังไทยสู่ตลาดโลกโดยมีข้อเสนอแนะ คือ การสร้างภาพยนตร์ให้มีคุณภาพและผลักดันให้ออกสู่ตลาดต่างประเทศ อาจฉายโชว์หรือประกวดแข่งขัน ส่วนการลงทุนอาจร่วมหุ้นกับต่างชาติ ปัจจุบันผู้สร้างต้องดำเนินการพัฒนาสู่ต่างประเทศด้วยตนเองขาดการสนับสนุนใด ๆ จากรัฐบาล จึงเป็นความสามารถเฉพาะตัวของผู้สร้าง ถ้ารัฐบาลมาช่วยเสริมแรงในการเจรจาต่อรองด้านการตลาดและธุรกิจภาพยนตร์ก็จะทำให้ผู้สร้างได้รับความกดดันน้อยลง เนื่องจากมีหน่วยงานภาครัฐมาดูแลการตลาดให้อาจจะแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งให้รัฐไปพัฒนาประเทศ แทนการต่อสู้กับภาพยนตร์ต่างประเทศอย่างโดดเดี่ยวเช่นปัจจุบันนี้

ข้อเสนอแนะ

1. พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัจจุบันมีปัญหาที่กระทบต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ควรแก้ไขและปรับปรุงหรือร่างขึ้นใหม่

2. ความคิดเห็นของผู้อยู่วงการภาพยนตร์และบุคคลอื่น ๆ ภาพยนตร์ไทยยังไม่เป็นอุตสาหกรรม รัฐบาลยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุนภาพยนตร์ไทย ทิศทางการพัฒนาภาพยนตร์ไทยโดยผลิตภาพยนตร์ที่มีคุณภาพ พัฒนาบุคลากรด้านเทคนิค ร่วมทุนสร้างกับต่างชาติ และหาตลาดที่สองรองรับ ส่วนการแก้พระราช -บัญญัติภาพยนตร์เสนอแนะ 2 แนวทาง คือ ปรับปรุงฉบับเดิมบางมาตราและร่าง ฉบับใหม่ โดยกำหนดขั้นตอนการเสนอแนะพระราชบัญญัติต่อรัฐบาลอย่างรัดกุม

เอกสารอ้างอิง

ติน ปรัชญาพฤทธิ์. (2523). *การบริหารรัฐกิจแผนใหม่.* ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยงศักดิ์ วีระเมธีวงศ์. (2538). *มิติที่หยุดนิ่ง และมิติที่เคลื่อนไหวในการพัฒนาการภาพยนตร์ไทย.* ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2546). *นโยบายสาธารณะ: แนวความคิดการวิเคราะห์และกระบวนการ.* กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

อดิเรก วัภลีลา. (2544). หัวหอกสำคัญในการทำหนังไทยสู่ตลาดโลก. *อังเคิล, 3*(28).

March, J. G. & Simon, H. A. (1958). *Organization.* New York: John Wiley & Son.

Nadel, M. V. & Rourke, F. B. (1975). *Handbook of political science, Vol. 5.* Mass: Addison-Wesley.

Weimer, D. L. & Vining, A. R. (1992). Welfare economics as the foundation for policy analysis: Incomplete and flawed but nevertheless desirable. *Journal of Socio-Economics. 21.*

Wildavsky, A. (1979). *Speaking Truth to Power.* Boston: Little.

*พรศักดิ์ จีวะสุวรรณ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

Factors Influencing the Effectiveness of the Mae Klong River Basin Management

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้ เป็นการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ กับกลุ่มประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียและได้รับผลกระทบโดยตรงจากการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 ตัวอย่าง ซึ่งสุ่มจากกลุ่ม ข้าราชการพนักงานราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ในลุ่มน้ำแม่กลองที่เกี่ยวข้องกับด้านการจัดการภาครัฐ จำนวน 400 คนได้รับแบบสอบถามกลับมา 190 แบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 95 และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง โดยสุ่มจากประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาในฐานะผู้มีส่วนได้เสียและได้รับผลกระทบโดยตรงจากการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองจำนวนประมาณ 1,626,905 คน ได้รับแบบสอบถาม กลับ มาจำนวน 388 แบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 97 สำหรับการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างข้างต้น ใช้สูตรของ Yamane มีระดับการให้คะแนนตามวิธีการของ Likert 5 ระดับ นอกจากนี้ได้ส่งแบบสอบถาม จำนวน 50 ตัวอย่างให้คณะกรรมการลุ่มน้ำแม่กลองทุกคน ประมาณ 50 คน ได้รับแบบสอบถามตอบกลับมาทั้งหมด 34 ตัวอย่างหรือร้อยละ 68 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา หาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยง เบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมานใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามว่าตัวแปรใดมีผลต่อประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (multiple regression analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ด้วยระดับคะแนนเฉลี่ย 2.98 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.45 กลุ่มข้าราชการ พนักงานราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจให้ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.90 คะแนน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.43 สำหรับกลุ่มของประชาชนทั่วไปเห็นว่าระดับประสิทธิผลมีระดับคะแนนเฉลี่ย 3.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.45 ซึ่งจัดเป็นระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมเห็นว่าเรื่องของการจัดสรรน้ำและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำของชุมชนเป็นตัวแปรหลักๆ ที่มีผลต่อระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

จากการวิเคราะห์โดยสมการถดถอยพหุคูณ เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการจัดการภาครัฐและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียมีอิทธิพลต่อระดับประสิทธิผลการจัดการน้ำในลุ่มน้ำแม่กลองหรือไม่ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านการจัดการภาครัฐ 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยการจัดองค์กร การบริหารงบประมาณ การวางแผน และการรายงานและปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยการร่วมดำเนิน การร่วมวางแผน การร่วมประเมินผล

---

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

[1] ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ปีการศึกษา 2551
อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร. สรศักดิ์ สร้อยสนธิ์

และการร่วมรับผลประโยชน์มีอิทธิพลต่อระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง มากไปน้อยตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับระดับความสำเร็จในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง
คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล, ประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำ

Abstract

This research survey aims: (1) to determine the effectiveness level of the Mae Klong river basin management; (2) to study factors influencing on the management effectiveness by using the opinions of sample groups. These sample groups who are all stakeholders and are directly affected by the Mae Klong river basin management's decisions a consist of a government officer, a state enterprise officer, an officer, and the people. The typical five-level Likerts' scaling method questionnaire was commonly used as a tool for an opinion collection of target groups. The appropriate numbers of sample size in target groups were calculated by Yamane's formula. The government officer and related state enterprise officer group, around 400 members, received questionnaires and returned 190 questionnaires, representing 95% out of 200, which was a minimum requirement. The target group of all 1,626,905 stakeholders should have returned at least 400 questionnaires to reach the minimum sampling data as suggested by Yamane's formula. The returned questionnaires reached a number of 388, around 97% of minimum requirement. In addition, the Mae Klong river basin committee members, also one of the target groups which returned 34 complete questionnaires from 50 received, actually 68 % of requirements. Quantitative statistical analyses of general characteristics and scores to determine the effectiveness level were determined by detailed frequency analysis, average score and standard deviation. The relationship between management effectiveness level and influential factors were analyzed, by means of correlation analysis and multiple regression analysis.

The research revealed that, the effectiveness of the Mae Klong river basin management was rated at the moderate level, with the average score of 2.98 and standard deviation of 0.45. The government and state enterprise officers' opinions on the effectiveness agreed with the average score of 2.90 and standard deviation of 0.43. However, regarding the people's opinion towards the effectiveness level found an average score of 3.05 and standard deviation of 0.45, and was rated at the moderate level.

The research results showed that water allocation and conciliation of conflicts relating to water consumption of the communities were the major factors. This factors correlated with overall of the effectiveness of the basin management.

The research instrument highlighted the factors related to public management and public participation of all stakeholders in the questionnaire. The data were analyzed by the Stepwise Multiple Regression Analysis. The results of the study were as follows; the 4 factors of public management including the organizing, the budget administration, the plan formulation and the reporting, and the 4 factors of stakeholder participation, including the participatory management, the participatory planning, the participatory evaluation and the participatory

benefits were influenced to the effectiveness level, ranked from the highest to the lowest, according to goal achievement level of the Mae Klong river basin management.

Keywords: the factors influencing, the effectiveness of the basin management.

ความนำ

ลุ่มน้ำแม่กลองมีระบบนิเวศน์แบบสามน้ำ คือ น้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย น้ำทะเลเคลื่อนไหวขึ้นลงตามอิทธิพลของดวงจันทร์ และกระแสลมตามฤดูกาลอย่างชัดเจนการประกอบอาชีพของประชาชน ทางตอนบนของลุ่มน้ำ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากน้ำจืดมีการทำสวนผลไม้ และสวนเตียน (สวนไม้ล้มลุก) ทางตอนกลางซึ่งได้รับอิทธิพลจากน้ำกร่อย ประชาชนนิยมทำสวนมะพร้าวผล และมะพร้าวน้ำตาล รวมถึงสวนผลไม้ในหน้าแล้ง และปลูกข้าวในร่องสวนในช่วงนาปี ส่วนทางตอนล่างที่อยู่ติดทะเล ชาวแม่กลองก็ทำนาเกลือ ป่าโกงกาง ทำนากุ้ง และประมงทะเล ระบบนิเวศน์สามน้ำของลุ่มน้ำแม่กลอง ต้องเผชิญปัญหาเนื่องจากการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา พื้นที่ชลประทานด้วยความเชื่อที่ว่าการปล่อยให้น้ำจืดไหลลงทะเลเป็น ความสูญเปล่าทางเศรษฐกิจ และเข้าใจว่าน้ำเค็มคือปัญหาของการทำเกษตรจึงคิดจะแยกน้ำเค็มกับน้ำจืดออกจากกัน โดยการสร้างเขื่อนและประตูกั้นน้ำเค็มซึ่งเป็นการปิดกั้นการขึ้นลงของน้ำทะเลตามธรรมชาติ ตัดขาดรอยต่อความสัมพันธ์ระหว่างน้ำจืดและน้ำเค็ม ทำให้น้ำกร่อยหายไปเกิดปัญหาน้ำนิ่งกลายเป็นแหล่งสะสมน้ำเน่าเสียและเกิดภาวะน้ำท่วมขัง ผลกระทบที่ตามมาได้แก่ ผลกระทบต่อการประมงเนื่องจากธาตุอาหารตามธรรมชาติที่ลดลง สัตว์น้ำหายากและสูญพันธุ์ ผลกระทบต่อระบบสวนยกร่อง ที่เคยอาศัยปุ๋ยธรรมชาติและการควบคุมศัตรูพืชตามธรรมชาติ เกิดปัญหาน้ำเค็มรุกและสร้างความเสียหายแก่พื้นที่การเกษตรทำให้ผลผลิตการเกษตรลดลง (สุรจิต ชิรเวทย์, 2550)

แนวทางการบริหารจัดการน้ำโดยรวมของประเทศไทย (กรมทรัพยากรน้ำ, 2546) รัฐบาลได้กำหนดนโยบายน้ำแห่งชาติ ตามมติ ครม. 31 ตุลาคม 2543 โดยสรุป คือ

1. เน้นการจัดสรรน้ำที่เหมาะสมและเป็นธรรมสำหรับการใช้น้ำในด้านต่าง ๆ ทั้ง เพื่อตอบสนองตามความจำเป็นพื้นฐาน ด้านเกษตรกรรมและอุปโภค บริโภค โดยจัดลำดับความสำคัญของการใช้น้ำในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน ภายใต้กติกาการจัดสรรน้ำที่ชัดเจน และให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนรับผิดชอบในการได้รับบริการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการมีส่วนร่วมของผู้รับ บริการ และระดับการให้บริการ

2. สนับสนุน และส่งเสริมการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วม สิทธิและหน้าที่อย่างชัดเจนของประชาชน องค์กรเอกชนและหน่วยงานของรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างชัดเจน ทั้งการใช้น้ำ การดูแลรับผิดชอบ การอนุรักษ์แหล่งน้ำและการตรวจสอบดูแลคุณภาพน้ำ

รัฐบาลได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กทช.) และคณะกรรมการลุ่มน้ำในระดับต่าง ๆ ตามนโยบายน้ำแห่งชาติตั้งแต่ปี 2544 โดยคณะกรรมการดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนภาครัฐ นักวิชาการ และภาคประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในทุกสาขาอาชีพ และได้มีการทบทวนการบริหาร และจัดการลุ่มน้ำแม่กลองตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกสาขาอาชีพ เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้น

ดังกล่าวข้างต้นเพราะโครงการพัฒนาของรัฐบาลในอดีตขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจและการระดมทรัพยากร

แต่พบว่า ปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำของชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองยังเกิดขึ้นบ่อยครั้งและทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ปัญหาภัยพิบัติจากน้ำท่วม น้ำแล้ง และน้ำเน่าเสีย ยังไม่สามารถบรรเทาลดลงได้ ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยที่มีผล กระทบต่อการจัดการระบบนิเวศสามน้ำของลุ่มน้ำแม่กลอง สาเหตุน่าจะเกิดจากปัจจัยภายในการบริหารจัดการของภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพ หรือปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อการจัดการลุ่มน้ำ เช่น การขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่เข้ามามีบทบาทในการจัดการลุ่มน้ำอย่างจริงจัง เพื่อร่วมกันวางกฎ กติกาในการจัดสรรน้ำที่เหมาะสมทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพน้ำ ในแต่ละพื้นที่

ในเมื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และสภาพที่ควรจะเป็น ในระบบนิเวศสามน้ำของลุ่มน้ำแม่กลอง ผู้วิจัยพบว่าไม่สอดคล้องกันน่าจะเป็นเพราะว่าระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองที่ผ่านมาต่ำ จากสภาพปัญหา และด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยอยากทราบว่าการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองที่ผ่านมาถึงปัจจุบันมีระดับประสิทธิผลสูง หรือต่ำเพียงใด และมีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง” ทั้งนี้เพราะว่าหากมีการจัดการที่ดี สามารถควบคุมปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิพลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองได้ คาดว่ารัฐบาลน่าจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในลุ่มน้ำแม่กลองได้อย่างมีประสิทธิผล และบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการจัดการลุ่มน้ำ ลุ่มน้ำแม่กลองจะมีสภาพสมดุลของระบบนิเวศสามน้ำและทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ก็จะกลับคืนมา วิถีชีวิตของชุมชนแบบระบบนิเวศสามน้ำในลุ่มน้ำแม่กลองจะยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง น่าจะมีระดับประสิทธิผลต่ำ

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยในการจัดการภาครัฐน่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองได้แก่

สมมติฐานที่ 2.1 การวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ การประสานงาน การรายงาน และการบริหารงบประมาณน่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองโดยรวม

สมมติฐานที่ 2.2 การวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ การประสานงาน การรายงาน และการบริหารงบประมาณน่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

สมมติฐานที่ 2.3 การวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ การประสานงาน การรายงาน และการบริหารงบประมาณน่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในลุ่มน้ำน่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง ได้แก่

สมมติฐานที่ 3.1 การร่วมคิด การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล น่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผล ของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองโดยรวม

สมมติฐานที่ 3.2 การร่วมคิด การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล น่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผล ในการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

สมมติฐานที่ 3.3 การร่วมคิด การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล น่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผล ในการแก้ไขปัญหาของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

การจัดการภาครัฐ

ลูเทอร์ กูลิก และลินดอลล์ เออร์วิก (Luther Gulick and Lyndall Urwick) ได้นำหลักการจัดการของฟาโยมาปรับปรุงประยุกต์กับการบริหารราชการ เขาได้เสนอแนะการจัดหน่วยงานในทำเนียบแก่ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาเพื่อให้ตอบคำถามที่ว่าอะไรคืองานของประธานาธิบดีสหรัฐ อเมริกา ในที่สุดได้คำตอบสั้น ๆ คือ POSDCoRB ซึ่งหมายถึงกระบวนการบริหาร 7 ประการ

P = Planning หมายถึง การวางแผน การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไรบ้างและทำอย่างไรเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

O = Organizing หมายถึง การจัดองค์กร กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การแบ่งส่วนงาน การจัดสายงานตำแหน่งต่าง ๆ กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน

S = Staffing หมายถึง การจัดคนเข้าทำงาน เป็นการบริหารงานด้านบุคลากร อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงาน และการให้พ้นจากงาน

D = Directing หมายถึง การอำนวยการ นับตั้งแต่การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบังคับบัญชา และการควบคุมการปฏิบัติงาน

Co = Coordinating หมายถึง การประสานงาน ประสานกิจการด้านต่าง ๆ ของหน่วยงาน ให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปตามเป้าหมายเดียวกัน

R = Reporting หมายถึง การรายงาน ผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานว่าก้าวหน้าไปเพียงใด

B = Budgeting หมายถึง การบริหารงบประมาณ การจัดทำงบประมาณ บัญชีการใช้จ่ายเงิน การควบคุมและตรวจสอบด้านการเงิน (สมคิด บางโม, 2548)

การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในลุ่มน้ำ

การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา วางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยที่โครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอด คล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2542)

นักวิชาการอีกหลายท่านให้ความ หมายการมีส่วนร่วมในแต่ละทัศนะพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชน และผู้มีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ ของรัฐ มีความเป็นอิสระในการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมทรัพย์ ร่วมความคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผลในโครงการต่าง ๆ ในลักษณะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และสนองตอบความต้องการของชุมชน

จากความสำคัญและสภาพปัญหาในลุ่มน้ำแม่กลองพบว่า การจัดการลุ่มน้ำแม่กลองมีปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสำเร็จในการจัดการลุ่มน้ำหลายปัจจัยด้วยกัน อนึ่งในการศึกษาด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ปัจจัยด้านการจัดการภาครัฐ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะตัวแปรการวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงานการอำนวยการ

การประสานงาน การรายงาน และการบริหารงบประมาณ จำนวน 7 ตัวแปร เป็นตัวแปรอิสระที่น่าจะมีอิทธิพลต่อระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

นอกจากนี้ปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในลุ่มน้ำซึ่งรัฐบาลได้กำหนดไว้ในนโยบายน้ำแห่งชาติ เพื่อใช้ในการจัดการน้ำของประเทศ ตัวแปร การร่วมคิด การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล จำนวน 5 ตัวแปร เป็นตัวแปรอิสระที่น่าจะมีอิทธิพลต่อระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองเช่นกัน

การจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

การบริหารจัดการน้ำ เป็นวิธีการหรือกิจกรรมดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำ การจัดสรรน้ำ การป้องกัน และแก้ไขภัยธรรมชาติด้านน้ำ และการป้องกัน แก้ไขมลพิษทางน้ำ เพื่อให้สามารถใช้น้ำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (ประธาน สุวรรณมงคล, 2540)

การจัดการลุ่มน้ำ หมายถึง การจัดการพื้นที่เพื่อให้ได้น้ำที่มีปริมาณมากพอ คุณภาพดี การไหลสม่ำเสมอ พร้อมทั้งควบคุมเสถียรภาพของดิน ลดความเสียหายจากน้ำท่วม และจัดการใช้ทรัพยากรลุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ (เกษม จันทร์แก้ว, 2539)

จากแนวคิดเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดการลุ่มน้ำ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในลุ่มน้ำแม่กลอง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดปัจจัยด้านการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง เพื่อหาระดับประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำไว้ 2 ปัจจัย คือ

1. ประสิทธิผลของการบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยกำหนดดัชนีตัวชี้วัด เพื่อหาระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองดังนี้คือ ก. การจัดหาแหล่งน้ำสามารถบรรลุ ตามวัตถุประสงค์ต่อความต้องการ เพื่อผลิตน้ำประปา การเพาะปลูก และเพื่อการประมงหรือไม่ ข. การจัดสรรน้ำ สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อความต้องการ เพื่อเป็นน้ำดิบในการผลิตน้ำบริโภค เพื่อผลักดันน้ำเค็ม เพื่อการอุตสาหกรรม เพื่อการเกษตร เพื่อขับไล่น้ำเสีย และเพื่อการเดินเรือหรือไม่ ค. การบรรเทาภัยจากน้ำท่วม สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ใน การเฝ้าระวัง การเตือนภัย การอพยพ และการให้ความช่วยเหลือ หรือไม่

2. ประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหา โดยกำหนดดัชนีตัวชี้วัด เพื่อหาระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองดังนี้คือ ก. การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำของชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้เพียงใด ข. การแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำ สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเน่าเสีย และน้ำเค็มรุกเข้าพื้นที่น้ำจืดได้เพียงใด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษาเป็นกลุ่มข้าราชการ พนักงานราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่เกี่ยวข้องกับด้านการจัดการภาครัฐ มีจำนวนประมาณ 400 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 ตัวอย่างและกลุ่มประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาในฐานะผู้มีส่วนได้เสียและได้รับผลกระทบโดยตรงจากการจัดการทรัพยากรน้ำซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ จำนวนประมาณ 1,626,905 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างข้างต้นโดยใช้สูตรของ Yamane สำหรับการ คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม โดยแบ่งตามเปอร์เซ็นต์จำนวนของประชากรในแต่ละจังหวัดในลุ่มน้ำแม่กลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามจำนวน 2 ชุด แบบสอบถามชุดที่ 1 มีคำถามแบบปลายปิดและแบบสอบ ถามชุดที่ 2 มีคำถามแบบปลายเปิด โดยคำถามแบบปลายปิดมีระดับการให้คะแนนตามวิธีการของ Likert (สุชาติ ประสิทธ์รัฐสินธุ์, 2538) 5 ระดับ ซึ่งแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด แบ่งคำถามออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

แบบสอบถามชุดที่ 1 ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มของข้าราชการ พนักงานราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่เกี่ยวข้องกับด้านการจัดการภาครัฐ ซึ่งมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 ตัวอย่าง ได้รับแบบสอบถามกลับมา 190 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 95 ของขนาดตัวอย่างที่ต้องการ และส่งแบบสอบถามให้ประชาชนในลุ่มน้ำแม่กลองซึ่งมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง ได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวน 388 แบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 97 ของขนาดตัวอย่างที่ต้องการ

แบบสอบถามชุดที่ 2 ส่งแบบสอบถามจำนวน 50 ตัวอย่าง ให้คณะกรรมการลุ่มน้ำแม่กลองทุกคน ประมาณ 50 คน แบบสอบถามที่ตอบกลับมาทั้งหมด 34 ตัวอย่างหรือร้อยละ 68 ผลของการทดสอบความเชื่อมั่น (Cronbach' s Alpha) ของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.946 และค่า Cronbach' s Alpha if Item Deleted ของข้อคำถามมีค่าเท่ากับ 0.80 ขึ้นไปทุกข้อ แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา หาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมานใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามว่าตัวแปรใดมีผลต่อประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง พบว่า ระดับประสิทธิผลการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการภาครัฐ 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยการจัดองค์กร การบริหารงบประมาณ การวางแผน และการรายงานและปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยการร่วมดำเนิน การร่วมวางแผน การร่วมประเมินผลและการร่วมรับผลประโยชน์มีอิทธิพลต่อระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง มากไปน้อยตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับระดับความสำเร็จของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ระดับประสิทธิผลการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองโดยรวม ซึ่งมีระดับการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการลุ่มน้ำ และระดับการแก้ไข ปัญหาของการจัดการลุ่มน้ำอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับ

สมมติฐานที่ 1 ที่ ผู้วิจัยคิดว่า น่าจะมีระดับประสิทธิผลต่ำ แสดง ให้เห็นว่าหลังจากรัฐบาลได้กำหนดนโยบายน้ำแห่งชาติในปี 2543 โดยเน้นการจัดสรรน้ำที่เหมาะสมและเป็นธรรม สนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การแก้ไขปัญหาการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองได้รับการแก้ไขตามลำดับ ทำให้กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองดีขึ้น

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2.1 พบว่าปัจจัยด้านการจัดการภาครัฐ การจัดองค์กร การบริหารงบประมาณ การวางแผน และการรายงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ ระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง มากไปน้อยตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2.1 เฉพาะการวางแผน การจัดองค์กร การรายงาน และการบริหารงบประมาณน่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองโดยรวม เท่านั้น

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2.2 พบว่าปัจจัยด้านการจัดการภาครัฐ การจัดองค์กร การบริหารงบประมาณ การวางแผน และการรายงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองมากไปน้อยตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2.2 เฉพาะปัจจัยการวางแผน การจัดองค์กร การรายงาน และการบริหารงบประมาณน่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองเท่านั้น

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2.3 พบว่าปัจจัยด้านการจัดการภาครัฐ การจัดองค์กร และการอำนวยการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2.3 เฉพาะปัจจัย การจัดองค์กร และการอำนวยการ น่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง เท่านั้น

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3.1 พบว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย การร่วมดำเนินการ การร่วมวางแผน การร่วมประเมินผลและการร่วมรับผลประโยชน์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองโดยรวมซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3.1 เฉพาะปัจจัยการร่วมดำเนินการ ร่วมวางแผน การร่วมประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์น่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองโดยรวมเท่านั้น

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3.2 พบว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย การร่วมรับผลประโยชน์ การร่วมวางแผน และการร่วมดำเนินการเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3.2 เฉพาะ ปัจจัย ร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ และการร่วมรับผลประโยชน์น่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง เท่านั้น

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3.3 พบว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย การร่วมดำเนินการ การร่วมวางแผน การร่วมคิด และการร่วมรับผลประโยชน์ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3.3 เฉพาะ ปัจจัยการร่วมคิด ร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ และการร่วมรับผลประโยชน์ น่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง เท่านั้น

การอภิปรายผล

1. ระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบผลของคะแนนจากแบบสอบถามที่ตอบกลับมาแล้วพบว่าคะแนนที่ได้มีการกระจายตัวสูง บางพื้นที่เช่นบริเวณคลองวัดประดู่ อำเภอปากท่อซึ่งมีปัญหาคุณภาพน้ำเน่าเสียจะให้คะแนนเฉลี่ยระดับประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองต่ำ แต่บางพื้นที่เช่นพื้นที่ตอนบนใต้เขื่อนซึ่งมีน้ำใช้ในการประกอบอาชีพได้ตลอดปี จะให้ คะแนนเฉลี่ยระดับประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำสูง เนื่องจากพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลองมีพื้นที่ในการศึกษา 19.45 ล้านไร่ หรือ 30,837 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 9 จังหวัด ได้แก่ (1) กาญจนบุรี (2) ราชบุรี (3) สมุทรสงคราม (4) บางส่วน ของจังหวัดสุพรรณบุรี (5)นครปฐม (6) สมุทรสาคร (7) อุทัยธานี (8) เพชรบุรีและ (9) ตากและกลุ่มประชากรในลุ่มน้ำแม่กลอง 1,626,905 คน ความหนาแน่นประชากร: 48.51 คน/ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพ มีปัญหาที่มากมายและซ้ำซ้อนทำให้การแก้ไขปัญหาของภาครัฐบางพื้นที่ได้รับการแก้ไขแต่บางพื้นที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขดังนั้นผลคะแนนระดับประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองทั้งหมดเมื่อนำมาเฉลี่ยรวมกันจึง อยู่ในระดับปานกลาง

จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้ การจัดสรรน้ำและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำของชุมชนเป็นตัวแปรหลัก ๆ ที่มีผลต่อระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาปริมาณความต้องการใช้น้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง และจัดให้ทุกกิจกรรมในการประกอบอาชีพและรักษาสมดุลของห่วงโซ่อาหารในระบบนิเวศน์ตามเวลาที่ต้องการและทั่วถึง เพื่อวางแผนการจัดสรรน้ำเป็นระบบทั่วถึงและยุติธรรม และควรนำรูปแบบการจัดการน้ำในคลองแพรกหนามแดง (นันท์นภัส รุ่งแสง และสุภาวดี แกมทับทิม, 2548) มาเป็นแบบอย่างในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำของชุมชนอื่นในลุ่มน้ำแม่กลองต่อไป เพราะการคลี่คลายปัญหา "น้ำ" อันเป็นความขัดแย้งของชุมชนแพรกหนามแดง ถือเป็นความพยายามของชุมชนหนึ่งที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง โดยมีผลงานวิจัยหนุนหลังสนับสนุนแนวความคิดสามารถใช้เป็นบทเรียนในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำของชุมชนในจุดอื่น ๆ โดยเฉพาะในเมืองแม่กลองเองยังมีอีกหลายชุมชนที่ประสบปัญหาไม่แตกต่างกัน

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

2.1 จากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านการจัดการภาครัฐต่อระดับประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองโดยรวมคือ การจัดองค์กร การบริหารงบประมาณ การวางแผน และการรายงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง มากไปน้อยตามลำดับ สรุปได้ว่าการจัดองค์กรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองสูงและปัจจัยการบริหารงบประมาณ การวางแผน และการรายงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ต้องพิจารณาด้วย

ผู้วิจัยเสนอว่าควรให้ความสำคัญ การจัดองค์กร การบริหารงบประมาณ การวางแผน และการรายงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

2.2 จากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียต่อระดับประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองโดยรวมคือการร่วมดำเนินการ การร่วมวางแผน การร่วมประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์เป็นปัจจัยที่มี

อิทธิพลต่อประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองโดยรวม สรุปได้ว่าร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองโดยรวม ที่ต้องพิจารณาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง ดังนั้นควรให้ความสำคัญต่อปัจจัยทุกตัวที่มีอิทธิพลต่อระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง ดังนี้ คือปัจจัยการจัดองค์กร ต้องจัดให้เหมาะสมกับความเชื่อมโยงของทรัพยากรธรรมชาติ ในลักษณะเครือข่าย โดยจัดให้มีระบบการประสานงานระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ปัจจัยงบประมาณ เป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานเกิดการขับเคลื่อนของทรัพยากรการบริหารไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ งบประมาณที่จัดสรรในแต่ละด้าน จึงเป็นตัวชี้วัดทิศทางการพัฒนาขององค์การว่าให้ความสำคัญกับงานด้านใด หากภาครัฐให้ความสำคัญในการจัดสรร ควบคุมและประเมินผลการใช้งบประมาณอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้การบริหารงบประมาณสนองตอบต่อการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองได้อย่างมีประสิทธิผลสูงปัจจัยการวางแผน ในการดำเนินงานใด ๆ ก็ตาม การวางแผนนับว่าเป็นกระบวนการขั้นแรกของการดำเนินงานทั้งหมด เพราะว่าการวางแผนจะทำให้เราได้รู้ถึงจุด มุ่งหมายปลายทางของการดำเนินงาน ดังนั้นในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน โดยมีการกำหนดเป็นนโยบาย เพื่อใช้เป็นแนวทางของการปฏิบัติงานกำหนดเป็นแผนสำหรับช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ของการดำเนินงาน ตลอดจนมีการวางระบบการทำงานและวิธีการปฏิบัติงานให้มีความรัดกุมและเหมาะสม

ปัจจัยการรายงาน

ในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองควรมีการจัดทำรายงานที่ดี คือข้อมูลในรายงานที่ถูกต้องครบถ้วนและง่ายต่อการใช้ ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อฝ่ายบริหารจะได้หาทางแก้ไขได้ทันท่วงทีในกรณีจำเป็น ข้อ ความควรเขียนสั้น ๆ ชัดเจน และสมบูรณ์ โดยยึดหลักความง่ายต่อการใช้รายงานนั้น มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย (relevancy) เมื่อรายงานใดไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ตามความมุ่งหมายก็ไม่ควรทำรายงานนั้นต่อไป และรายงานควรจะเสนอข้อมูลที่ทันต่อเหตุ การณ์เป็นประจำเพื่อแก้ไขสถานการณ์ได้ทันที

ปัจจัยการมีส่วนร่วมวางแผน

ภาครัฐต้องจัดการฝึกอบรม หรือจัดเจ้าหน้าที่ไปให้คำแนะนำเพิ่มเติม ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน ควรประกอบ ด้วยเนื้อหาในด้านการเน้นคุณภาพของการวางแผนระดับท้องถิ่น การใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรที่จะหามาได้ในท้องถิ่น

ปัจจัยการมีส่วนร่วมการดำเนินงาน ภาครัฐยังมอบหมายภารกิจให้ชุมชนดำเนินการน้อย ซึ่งน่าจะสร้างเครือข่ายประชาชนในการดูแลทรัพยากรน้ำ เช่น การตรวจสอบและติดตามเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ การมอบหมายให้ชาวบ้านผลัด เปลี่ยนกับตรวจวัดปริมาณน้ำทุกวัน เพื่อระวังภัยน้ำท่วมในช่วงฤดูฝน เป็นต้น

ปัจจัยการร่วมประเมินผล

การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้น สำเร็จตามวัตถุ ประสงค์เพียงใด ดังนั้นภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการประเมินผลมากขึ้น

ปัจจัยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ที่

พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ การจูงใจตามแนวคิดของเฟรเดอริก เทย์เลอร์ ซึ่งเชื่อว่าการให้ผลตอบแทนเป็นการจูงใจให้คนทำงาน เขาเชื่อว่าผลตอบแทนด้านการเงินจะมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน หากให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมแล้วจะมีการเพิ่มผลผลิตมากขึ้นตามไปด้วย สิ่งจูงใจที่ แฟรเดอริก เทย์เลอร์ ใช้ในการกระตุ้นการทำงานของคนงาน คือ ค่าจ้าง เงินรางวัล เบี้ยขวัญ เบี้ยเลี้ยง ค่าล่วงเวลา เป็นต้น ดังนั้นภาค รัฐควรกำหนดมาตรการที่เป็นการจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อเป็นผลตอบแทน ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรกำหนดบทบาท และหน้าที่ให้มีองค์กรที่รับผิดชอบและกฎหมายที่รองรับ เพื่อบริหารจัดการเรื่องการจัดสรรน้ำที่เหมาะสมและเป็นธรรมสำหรับการใช้น้ำด้านต่าง ๆ โดยจัดลำดับความสำคัญของประเภทการใช้น้ำในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ภายใต้กติกาการจัดสรรน้ำที่ชัดเจน และให้คำนึงถึงธรรมชาติของระบบนิเวศน์ และจัดสรรน้ำสำหรับรักษาสมดุลของห่วงโซ่อาหารด้วย

1.2 เร่งรัดให้มีพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ เพื่อเป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ รวมทั้งพิจารณา ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้อง

1.3 สนับสนุนและส่งเสริมให้การแก้ไขปัญหาในลุ่มน้ำแม่กลอง มีการประเมินผลกระทบ ผลได้ผลเสีย โดยเฉพาะผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่สูญหาย รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ในการประกอบอาชีพ ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ตลอดทั้งลุ่มน้ำ

1.4 เร่งรัดให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังต่อผู้ละเมิดปล่อยน้ำเสียหรือมลพิษ โดยเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและฟาร์มสุกรที่ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย ก่อนปล่อยลงแม่น้ำลำคลองในลุ่มน้ำแม่กลอง

1.5 ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนในความรู้เรื่องน้ำในทุกระดับของการศึกษา เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของน้ำ เข้าใจถึงการใช้น้ำอย่างประหยัด และความจำเป็นที่ต้องช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรน้ำไว้

1.6 เร่งรัดให้มีการจัดทำแผนแม่บทในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลองอย่างเป็นระบบ เพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหาอุทกภัย ภัยแล้งและการเตือนภัย การกำหนดแนวทางการบรรเทาและการฟื้นฟูบูรณะภายหลังเกิดภัยพิบัติอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

1.7 สนับสนุนการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา กำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วม สิทธิและหน้าที่อย่างชัดเจนของทุกภาคส่วน ในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง

1.8 สนับสนุนงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการลุ่มน้ำแม่กลองอย่างเป็นระบบ เพื่อให้แผนปฏิบัติการสามารถนำไปปฏิบัติได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

2.1 มาตรการทางสังคมและกฎหมาย

(1) รณรงค์และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนได้รับรู้และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากน้ำเสีย และขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น

(2) ให้ข้อมูลและความรู้ในการที่จะช่วยลดปริมาณมลพิษที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ต่อประชาชนที่เกี่ยวข้อง

(3) สร้างความร่วมมือและเครือข่ายองค์กรท้องถิ่นในลุ่มน้ำแม่กลอง เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ

(4) ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรท้องถิ่นให้มีบุคลากรและมีศักยภาพเพียงพอเพื่อรับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรง การปฏิรูปการใช้กฎหมาย และกฎระเบียบที่มีอยู่ให้มีผลในทางปฏิบัติและปรับปรุง หรือเพิ่มเติมข้อกฎหมายที่ยังเป็นจุดอ่อนต่อการบริหารจัดการการแก้ไขปัญหามลภาวะทางน้ำ

(5) เร่งรัดให้มีระเบียบและดำเนินการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย สำหรับท้องถิ่นที่มีระบบบำบัดน้ำเสียกลาง

(6) กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการลุ่มน้ำระดับต่าง ๆ ให้ครอบคลุมการควบคุมดูแลการบริหารจัดการคุณภาพน้ำควบคู่ไปกับการบริหารจัดการปริมาณน้ำ โดยให้มีการดำเนินการอย่างเป็นองค์รวมและยึดแผนแม่บทการบริหารจัดการคุณภาพน้ำในลุ่มน้ำที่จัดทำขึ้น

(7) ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ปศุสัตว์ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำ

2.2 มาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัดและการใช้ประโยชน์จากน้ำทิ้ง

1) รณรงค์ด้วยการประชา สัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนและผู้ใช้น้ำต่าง ๆ ให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัด พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการและมาตรการที่เหมาะสม

(2) ส่งเสริม ติดตาม ตรวจสอบ และควบคุมดูแล ผู้ใช้น้ำรายใหญ่ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม สถานที่ราชการ ห้างสรรพสินค้า ฯลฯ ให้ดำเนินมาตรการประหยัดการใช้น้ำอย่างจริงจัง พร้อมทั้งกำหนดวิธีการและมาตรการที่จำเป็น

(3) ส่งเสริมให้มีการใช้น้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้วในกิจกรรมที่ไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน เช่น ใช้เป็นน้ำชะล้างเบื้องต้น น้ำรดต้นไม้ หรือเพื่อการเกษตรอื่น ๆ เป็นต้น

(4) ส่งเสริมให้อาคารขนาดใหญ่ที่มีระบบบำบัดน้ำเสีย นำน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วกลับไปใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมในอาคาร เช่น เป็นน้ำชักโครก เป็นต้น

2.3 มาตรการติดตามตรวจสอบ

(1) กำหนดให้มีหน่วยงานกลางระดับลุ่มน้ำทำหน้าที่ควบคุมอนุญาตการปล่อยน้ำเสียจากแหล่งกำเนิด ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎระเบียบและมาตรฐานที่กำหนด และมีบทลงโทษกรณีที่มีการละเมิดไม่ทำตามมาตรฐานกำหนดไว้

(2) ให้หน่วยงานรับผิดชอบระดับต่าง ๆ จัดทำแผนงานโครงการติดตามตรวจสอบการดำเนินการบริหารจัดการคุณภาพน้ำตามแผนแม่บท รวมการก่อสร้าง ปรับปรุงและดำเนินการระบบเพื่อการบริหารจัดการคุณภาพน้ำ ตามแผนแม่บทและแผนการดำเนินการ

(3) จัดทำรูปแบบจำลองการระบายมลพิษที่ลงสู่แหล่งน้ำ (pollution load run-off model) พร้อมกำหนดจุดตรวจวัดคุณภาพน้ำในแม่น้ำสายหลักให้สอดคล้องกับระบบบริหารจัดการน้ำทั้งลุ่มน้ำ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมคุณภาพน้ำในลำน้ำ และใช้กำหนดมาตรการบรรเทา ป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากน้ำเสียของลุ่มน้ำ โดยสามารถขยายให้ครอบคลุมแม่น้ำสายรองในลุ่มน้ำแม่กลองได้ทั้งหมด พร้อมทั้งทำ

การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำที่จุดตรวจวัดคุณภาพน้ำที่กำหนด

(4) ใช้ผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ ในการปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำและปรับปรุงพิกัดปริมาณสารมลพิษและมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งให้สอดคล้องกับสภาวการณ์จริงด้านต่าง ๆ ของลุ่มน้ำและแหล่งน้ำในระยะเวลาทุก 5 ปี

(5) ส่งเสริมให้ประชาชนและเครือข่ายองค์กรท้องถิ่นในลุ่มน้ำแม่กลอง มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการคุณภาพน้ำ โดยการติดตามตรวจสอบสภาพมลภาวะทางน้ำ ความรุนแรงและสภาพที่วิกฤต สาเหตุของปัญหา และเสนอแนะแนวทางป้องกันแก้ไข โดยแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการลุ่มน้ำทราบ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการควบคุมและแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรน้ำ สำนักนโยบายและแผน. (2546). *การบริหารจัดการน้ำของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

กองบรรณาธิการ. (2547). *นิเวศน์สามน้ำ ณ แม่กลองภูมิปัญญาเดิมที่ถูกทำลาย*. ค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2550, จาก http://www.nhrc.or.th/kcontent.php?doc_id =Research water

เกษม จันทร์แก้ว. (2539). *หลักการจัดการลุ่มน้ำ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เจริญ ภัศระ. (2540). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐ. *วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย*, *52*(5), 25-30.

นันท์นภัส รุ่งแสง และสุภาวดี แกมทับทิม. (2548). *การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของชุมชน แพรกหนามแดง*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.

ประธาน สุวรรณมงคล. (2540). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ:รายงานการวิเคราะห์โครงการปรับภาคราชการสู่ยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กองกลาง, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2542). *เอกสารประกอบการศึกษาวิชา ส.ค.651: ทฤษฎีและการพัฒนา ชุมชนสาขาพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัลลภ ลำพาย. (2549). *เทคนิควิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภรณี (กีร์ติบุตร) มหานนท์. (2529). *การประเมินประสิทธิผลขององค์การ*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุรจิต ชิรเวทย์. (2550). *ตนแม่กลอง*. หอการค้าจังหวัดสมุทรสงคราม: ส. เอเชียเพรส (1989).

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2538). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สมคิด บางโม .(2548). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

Donaldson, T., & Preston, L. E. (1995). The stakeholder theory concepts, evidence, and implications. *Management Review.*

Hood, C. C. (1976). *The Limits of Administration.* London: Wiley

Molden, D. (1997). *Accounting for Water Use and Productivity.* New York: McGraw-Hill.

Osboene, D. & Gaebler, T. (1993). *Reinventing Government.* New York: McGraw-Hill.

*ณัชชา กริ่มใจ

รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย

The Tourism Business Model of the Floating Market in Thailand

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย โดยศึกษาเฉพาะกรณีตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำตลิ่งชัน ตลาดน้ำลำพญา และตลาดน้ำดอนหวาย วิธีนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือผู้ประกอบการและผู้บริหารตลาดน้ำจำนวน 356 คน โดยสุ่มมาจากผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจในตลาดน้ำในประเทศไทย นักท่องเที่ยว และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานภาครัฐที่ให้การดูแลตลาดน้ำ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมานที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติไควสแควร์ (Chi-square) ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยมี 4 แบบได้แก่ (1) รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค (2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (3) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม และ (4) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่เปิดดำเนินการของผู้ประกอบการไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ขนาดของร้านค้า กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจมีความสัมพันธ์กับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย

คำสำคัญ: รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยว, ธุรกิจตลาดน้ำ

Abstract

The objectives of this research was to study the concept of the tourism business model of the floating market in Thailand; The case studies included Damneonsaduak floating markets at, Ampawa floating market, Talingchan, Lampaya and Don wai 356 of the trader took part in the research and the administration of the market were conducted with practitioners, administrators and the state agency, of the tourism business model of the floating market in Thailand. The instruments were questionnaires and interviews. The data was analyzed by descriptive statistics percentage, arithmetic mean, and standard deviation. The inferential statistics to examine the hypotheses was Chi-Square. The research findings showed that the suitable floating market business model in Thailand consisted of 4 types, which were (1) Touring for purchasing consumer products, (2) Traveling in the natural resources, (3) Cultural resources and (4) Special interest places. Hypothesis testing showed the gender, educational level and the business length did not show any correlations with the floating market business in

* นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

[1] ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ปีการศึกษา 2551

อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร. สุดาพร สาวม่วง

Thailand, However regarding, salary and business size, promotional strategy correlation market and the marketing strategy based upon the business segment, showed statistical correlation in the floating market business in Thailand.

Keywords: Tourism business model, floating market.

ความนำ

ธุรกิจท่องเที่ยวที่สามารถทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยมากที่สุดคือ การท่องเที่ยวตลาดน้ำ ตลาดน้ำในปัจจุบันที่เป็นที่รู้จัก ได้แก่ ตลาดน้ำคลองดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ตลาดน้ำวัดไทร และตลาดน้ำตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ตลาดน้ำดำเนินสะดวกเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมืองไทยและมีความเก่าแก่ยาวนานกว่า 100 ปี เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก ในแต่ละวันมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมประมาณ 1,000-1,500 คน นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมส่วนใหญ่มีความสนใจในศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ริมน้ำ มีการค้าขายกันทางน้ำ และพ่อค้าแม่ค้านำสินค้าพืชผลทางการเกษตรในท้องถิ่น ของอุปโภคบริโภคนำใส่เรือมาขาย ซึ่งเป็นภาพที่หาดูได้ยาก มีเฉพาะในภาคกลางของประเทศไทยที่มีแม่น้ำ ลำคลองและมีการใช้การจราจรทางน้ำตลอดจนวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับน้ำ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547)

การส่งเสริมให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจแท้จริงของการท่องเที่ยวที่มุ่งประโยชน์ระยะยาว เน้นการสร้างความเข้มแข็งดูแลตนเองได้ โดยชุมชนไม่พึ่งพาภายนอกสร้างงานให้คนในท้องถิ่น เช่น ส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์พื้นเมืองหรือจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ที่คนในชุมชนดูแลได้ อาทิการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงเกษตร หรือกิจกรรมวันพิเศษในวันสำคัญต่าง ๆ โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมนอกจากนี้ตลาดน้ำในปัจจุบันยังเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความต้องการของคนในสังคมปัจจุบันที่ผูกพันกับการคมนาคมทางบกแต่ยังโหยหาวิถีชีวิตริมน้ำแบบสมัยก่อนจึงควรจะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวแบบตลาดน้ำในปัจจุบันให้เป็นการนำเสนอมิติทางวัฒนธรรมของวิถีชีวิตริมคลองมากกว่าจะเน้นด้านการขายของอย่างเดียว ดังนั้นแต่ละชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวแบบตลาดน้ำควรหารูปแบบกิจกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตในชุมชนของตนมากกว่าจะเลียนแบบกิจกรรมให้เหมือนกันไปหมดควรมีการตั้งเครือข่ายชุมชนที่มีการท่องเที่ยวแบบตลาดน้ำเพื่อแลกเปลี่ยน ข่าวสาร ข้อคิดเห็นตลอดจนเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา รูปแบบการจัดการและกิจกรรมที่ได้ผลซึ่งกันและกันอันจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ชุมชน (บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, 2548, หน้า 60-65) กล่าวว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการมี 3 รูปแบบ คือ (1) การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ โดยประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine eco tourism) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (geo tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (eco tourism) การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (astrological tourism) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) (2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

ซึ่งประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) และการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (rural tourism หรือ village tourism) และ (3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (special interest tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่ผสมผสานการท่องเที่ยวกับความต้องการอื่นเพิ่มเติม ซึ่งประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (edu-meditation tourism) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (ethnic tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (sports tourism) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (adventure travel) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (home stay & farm stay tourism) และการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (long stay tourism)

จากความสำคัญและที่มาดังกล่าวข้างต้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทยว่ารูปแบบใดที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้มากที่สุด และรูปแบบใดที่ผู้ประกอบการนำมาประยุกต์ในการกระตุ้นหรือเป็นส่วนประสมทางการตลาดเพื่อทำให้ตลาดน้ำของไทยเป็นที่ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาศึกษากลยุทธ์การท่องเที่ยวตลาดน้ำของผู้ประกอบการตลาดน้ำในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจของผู้ประกอบการตลาดน้ำในประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำในประเทศไทย 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้ประกอบการ (2) นักท่องเที่ยว (3) ผู้บริหารส่วนองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
5. เพื่อค้นหากลยุทธ์และแนวทางของภาครัฐและเอกชนในการพัฒนา และส่งเสริมสนับสนุนธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย
6. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
   - 6.1 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบการกับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย
   - 6.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ตลาดน้ำของผู้ประกอบการกับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย
   - 6.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจของผู้ประกอบการกับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์กับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย
2. กลยุทธ์ตลาดน้ำของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์กับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย
3. กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์กับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิดรูปแบบการท่องเที่ยวและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการท่องเที่ยว พบว่า องค์การท่องเที่ยวโลก (Goeldner and Ritchie, 2006, p. 42 อ้างถึงใน บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, 2548, หน้า 60-65) ได้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ 3 แบบเพื่อตอบสนองความต้องการ

ท่องเที่ยว โดยมีรูปแบบในการท่องเที่ยว คือ (1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) (3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (special interest tourism) ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการท่องเที่ยวมากำหนดเป็นตัวแปรตาม 3 รูปแบบและจากการสำรวจพื้นที่เป้าหมายทำให้ผู้วิจัยได้รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคเพิ่มมา 1 รูปแบบ สำหรับการกำหนดตัวแปรต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด แนวความคิดกลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการขายและการท่องเที่ยว ทำให้ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้นออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ปัจจัยส่วนบุคล กลยุทธ์ตลาดน้ำ และกลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจของผู้ประกอบการ เพื่อนำมาทดสอบสมมติฐานในการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก และเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบวิธีการวิจัยคุณภาพที่เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว โดยมีประเด็นคำถามเป็นหลักสำคัญในการสัมภาษณ์ โดยไม่มีการนำมาวิเคราะห์ในรูปแบบของสถิติ แต่เป็นการเก็บรวบรวมคำสัมภาษณ์มาเรียบเรียงข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2542, หน้า 6-7) กล่าวว่า ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว (tourism suppliers) นิยมแบ่งวัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การพักผ่อนเมื่อมีเวลาว่าง (leisure) ได้แก่ กิจกรรมนันทนาการ (recreation) วันหยุด (holiday) เพื่อสุขภาพ (health) การศึกษา (study) ศาสนา (religion) และการกีฬา (sport)

2. การติดต่อธุรกิจ (business) ได้แก่ การประชุม (meeting) การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย (mission) รสนิยมและความต้องการส่วนตัวของนักท่องเที่ยว เช่น การเดินทาง การพักแรม การรับประทานอาหาร การเที่ยวดูชม การซื้อของที่ระลึก และอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับการมีอำนาจในการซื้อของนักท่องเที่ยว มีความพร้อมและเต็มใจที่จะจ่ายตามราคาของสินค้าในขณะนั้น

ชิดจันทร์ หังสสูต (2532, หน้า 8-9) แบ่งความมุ่งหวังของการเดินทางท่องเที่ยวออกเป็น 4 อย่าง คือ

1. มุ่งหวังในทางกาย คือ มุ่งเดินทางเพื่อการพักผ่อนทางร่างกาย การแสดงกีฬา การสนุกสนานชายหาด การพักผ่อนใจในไนท์คลับ และด้านรักษาสุขภาพโดยตรง อาจเป็นคำสั่งของแพทย์ หรือคำแนะนำและประโยชน์ของการรักษาตัว เช่น การอาบน้ำแร่เพื่อรักษา เป็นต้น

2. มุ่งหวังในทางศิลปวัฒนธรรม ผู้เดินทางต้องการจะหาความรู้เกี่ยวกับประเทศนั้น ๆ รู้เกี่ยวกับดนตรีศิลปะ นิทานพื้นบ้าน การเต้นรำ การเขียนภาพ ศาสนา และกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ

3. มุ่งหวังในมิตรภาพ ผู้เดินทางประสงค์ที่จะเยี่ยมเพื่อนหรือญาติ เพื่อหนีความจำเจ หนีไปจากครอบครัว และเพื่อนบ้านที่ยุ่งเหยิง หรือเพื่อคนเพื่อนใหม่ ๆ

4. มุ่งหวังทางฐานะและชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ ต้องการพัฒนาบุคลิกส่วนตัว เช่น การไปประชุม ไปธุรกิจ ไปศึกษาต่อไปเพื่อทำอะไรในยามว่าง ไปเพื่อศึกษาที่ได้ปริญญาบัตรและสนใจในด้านอาชีพหรือวิชาชีพอื่น ๆ เป็นเรื่องที่ต้องการจะเรียนรู้

องค์การท่องเที่ยวโลก (Goeldner and Ritchie, 2006, p. 42 อ้างถึงใน บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, 2548, หน้า 60-65) ได้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ 3 แบบเพื่อตอบสนองความต้องการท่องเที่ยว โดยมีรูปแบบในการท่องเที่ยว คือ (1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) (3) รูปแบบการ

ท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (special interest tourism)

พรพรรณ เปล่งปลั่ง (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน และศึกษารูปแบบในการจัดการการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีพื้นที่ในการศึกษาคือ ตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร กลุ่มคนที่ศึกษาคือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชัน ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตตลิ่งชัน กลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน ทั้งคณะกรรมการบริหารประชาคมและสมาชิกประชาคม กลุ่มพันธมิตรของประชาคม กลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงกับตลาดน้ำ และกลุ่มนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการของการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน แบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงใหญ่ ๆ คือ (1) ตลาดน้ำตลิ่งชันในอดีต (ก่อน พ.ศ. 2530) (2) ตลาดน้ำตลิ่งชันยุคตลาดสินค้าเกษตร (พ.ศ. 2530-2540) และ (3) ตลาดน้ำตลิ่งชันยุคทัวร์คลอง (พ.ศ. 2540-2548) พัฒนาการดังกล่าวเป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งที่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การเกิดน้ำท่วมใหญ่ การตัดถนน การประกาศใช้พระราชบัญญัติการจราจรทางน้ำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของระดับประเทศและกรุงเทพมหานคร รวมไปถึงการผลักดันแนวคิดการมีส่วนร่วม และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในช่วงตลาดสินค้าเกษตร (พ.ศ. 2530-2540) เน้นที่การขายสินค้าเกษตรซึ่งเป็นผลผลิตจากสวนของชาวบ้านในพื้นที่เขตตลิ่งชัน การจัดการตลาดน้ำดำเนินการโดยสำนักงานเขตตลิ่งชัน ต่อมาเมื่อเข้าสู่ช่วงที่ 3 คือ ยุคทัวร์คลอง (พ.ศ.2540-2548) ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำโดยมีกิจกรรมเพิ่มเติมขึ้นมาคือ การจัดแสดงดนตรี และการท่องเที่ยวทัวร์คลอง จากเดิมที่มีเพียงการขายสินค้าการเกษตร การจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำในช่วงที่ 3 นี้ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีการจัดตั้ง “ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน” ขึ้น และขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมโดยมีกลุ่มพันธมิตรที่หลากหลายมากขึ้น เช่น กลุ่มโรงเรียน กลุ่มวัด กลุ่มเจ้าของสวน เป็นต้น พัฒนาการที่สำคัญอีกประการหนึ่งของตลาดน้ำตลิ่งชันคือ เมื่อมีกระแสตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในช่วง พ.ศ. 2545 ตลาดน้ำตลิ่งชันก็ได้นำเอาแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวทัวร์คลองที่ตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทยยังมีความเป็นเอกลักษณ์ ของประเพณีธรรมเนียม ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี สินค้าที่นำมาขายส่วนใหญ่เป็นสินค้าของชาวบ้าน หรือสินค้าที่หาซื้อได้ในท้องถิ่น ตลาดน้ำส่วนใหญ่ยังคงมีพ่อค้าแม่ค้าจำนวนมากที่นำสินค้าลงเรือพายขายให้กับลูกค้า ซึ่งบางส่วนลูกค้าก็ลงเรือมาซื้อสินค้าในแม่น้ำ

ในปัจจุบัน ตลาดน้ำได้รับความนิยมจากลูกค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้มีกลยุทธ์การตลาดแนวใหม่เพื่อดึงดูด และกระตุ้นให้ลูกค้าท่องเที่ยวตลาดน้ำมากขึ้น กลยุทธ์ดังกล่าว คือ การเปิดตลาดการค้ารูปแบบใหม่ คือ การทำโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวแบบในเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อดูความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และสถานที่สำคัญภายจังหวัดนั้น ๆ การท่องเที่ยวแบบพักผ่อน ได้แก่ การนวดแผนโบราณ การทำสปา เป็นต้น

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดเป็นประเด็นหลัก ๆ ดังแสดงดังแผนภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ผู้ประกอบการ จำนวน 311 คนโดยการใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (quality research) โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth-interview) กลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ประกอบการ จำนวน 15 คน นักท่องเที่ยว จำนวน 15 คน และผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน 15 คน เกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับตลาดน้ำในประเทศไทย กลยุทธ์ทางการตลาด กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจ เขตพื้นที่ในการวิจัย คือ ตลาดน้ำ 5 แห่ง ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำดอนหวาย ตลาดน้ำตลิ่งชัน และตลาดน้ำลำพญา สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมานที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติไควสแควร์

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 ผู้ประกอบการ จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน สรุปได้ดังนี้

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 45 ปี เปิดกิจการมาแล้ว 5-10 ปี และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับอนุปริญญาตรี ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เปิดบริการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ คือ รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ และรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค กลยุทธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย พบว่า ด้าน

ผลิตภัณฑ์ ใช้กลยุทธ์หรือรูปแบบในการกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจสินค้าและบริการ โดยการสร้างความโดดเด่นและสร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้กับสินค้าหรือบริการ กลยุทธ์ด้านราคา ผู้ประกอบการร่วมประชุมและหาทางแก้ไขปัญหาความผันผวนด้านราคาสินค้า กลยุทธ์ด้านราคาที่สามารถใช้ได้ผล คือ การลดราคา การแจก การแถม ด้านการจัดจำหน่าย พบว่า ผู้ประกอบการที่ตั้งกิจการอยู่ในตลาดน้ำที่บางแหล่งจะจำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้ามีความสะดวกและรวดเร็ว กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด คือ การจะนำสินค้ามาวางขายในลักษณะการเปิดโชว์สินค้าที่มีคุณภาพ แต่ราคาถูกและนำสินค้าไปจัดโชว์ในงานเทศกาลสินค้าเกษตรต่าง ๆ เพื่อให้ลูกค้าเกิดความคุ้นเคย กลยุทธ์และรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาและสนับสนุนธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย พบว่า เห็นควรให้สนับสนุนพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับศักยภาพเชิงวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 2 นักท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน สรุปได้ดังนี้

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 30 ปี จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี มีภูมิลำเนาอยู่ทั้งต่างจังหวัดและกรุงเทพมหานคร ได้แก่ จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 8,000-15,000 บาท ข้อมูลการท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย ส่วนใหญ่เคยไปเที่ยวในตลาดน้ำดอนหวายมากที่สุด ส่วนใหญ่ประทับใจตลาดน้ำทุกแห่งที่ไป แต่ที่ตลาดน้ำอัมพวาจะมีความประทับใจที่แตกต่างจากที่อื่น เนื่องจากตลาดน้ำอัมพวาเป็นตลาดน้ำที่เปิดเฉพาะช่วงเย็นและมีนำเที่ยวชมหิ่งห้อย และมีการพักแบบโฮมสเตย์ มีรูปแบบการจัดผังเมืองและจัดตลาดน้ำได้สวยงามน่าชม ตลาดน้ำที่ควรปรับปรุง คือ ตลาดน้ำดอนหวาย เนื่องจากทางเดินในการเลือกซื้อสินค้าในตลาดค่อนข้างแคบ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะชอบตลาดน้ำที่มีลักษณะส่งเสริมหรืออนุรักษ์ธรรมชาติไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สะอาด และมีสินค้า และบริการที่ไม่แพง นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลการท่องเที่ยวการตลาดน้ำจากคนรู้จัก ในลักษณะปากต่อปาก หรือการบอกต่อกันไป ตลาดน้ำควรได้รับการอนุรักษ์ดูแล และรัฐบาลควรให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบนี้ในสังคมไทย หรือยกย่องให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวระดับประเทศ ตลาดน้ำมีความเป็นเอกลักษณ์และมีสินค้าที่มีคุณภาพมาก และมีราคาไม่แพง โดยเฉพาะสินค้าประเภทอาหารที่เป็นสินค้าหลักของตลาดน้ำ ได้แก่ ของหวาน ของคาว รวมไปถึงผลไม้ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของสินค้าในตลาดน้ำ ชอบการค้าแบบพายเรือ หรือนำสินค้าลงเรือและพายอยู่ในแม่น้ำ ริมคลองเพราะเป็นภาพที่หาดูได้ยาก มีความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทย จัดจำหน่ายสินค้าในตลาดน้ำมีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องความสะอาด ผู้บริโภคส่วนใหญ่เห็นว่าตลาดน้ำในปัจจุบันมีความสะอาด สวยงามและเป็นระเบียบมาก มีความประทับในการจัดการรักษาความปลอดภัยของตลาดน้ำโดยการมีพนักงานรักษาความปลอดภัยคอยให้บริการอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่ต้องปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติม คือ เรื่องของห้องน้ำ เนื่องจากห้องน้ำมีจำนวนน้อย และมีจุดให้บริการน้อย

ตอนที่ 3 ผู้บริหารองค์การส่วนท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน สรุปได้ดังนี้

ผู้บริหารองค์การส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 44 ปี มีอายุการปฏิบัติงาน 5 ปีขึ้นไป มีหน้าที่ในการบริหารจัดการตลาดน้ำ และ

ประสานงานระหว่างผู้ประกอบการกับหน่วยงานภาครัฐ หรือเป็นตัวแทนของผู้ประกอบการและประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบตลาดน้ำในประเทศไทย และท้องถิ่นนั้น ๆ กลยุทธ์ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดน้ำ ในประเทศไทยด้านการคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการอาศัยความร่วมมือจากผู้ประกอบการในตลาดน้ำนั้น ๆ เป็นแกนนำสำคัญจัดให้มีการประชุมร่วมกันทุกเดือน เพื่อให้ผู้ประกอบการเข้าใจและทำตามกฎระเบียบของภาครัฐได้อย่างเต็มใจ นโยบายหลักในการดูแลความสะอาดของตลาดน้ำ คือ การจัดตั้งถังขยะให้มีทุกจุด ให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการสามารถนำขยะมาทิ้งได้โดยสะดวก การจ้างพนักงานเก็บกวาดขยะในที่สาธารณะ และมีการทำความสะอาดแม่น้ำลำคลองเป็นประจำทุกเดือน นอกจากนี้ยังได้เติมสารจุลินทรีย์ธรรมชาติที่ช่วยทำให้น้ำใส และลดภาวะน้ำเสียอีกด้วย ด้านการบริการผู้ประกอบ-การโดยการช่วยเหลือผู้ประกอบการด้านการจัดจำหน่ายสินค้า การส่งเสริมการตลาด ด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยการรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา การแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างเต็มศักยภาพและต่อเนื่อง ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดน้ำ โดยการจัดงานประกวดสินค้าภายในตลาดน้ำเพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมและซื้อสินค้า เพื่อช่วยและสนับสนุนสินค้าการเกษตรของตลาดน้ำและการสร้างเครือข่ายระหว่างตลาดน้ำและการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ใหม่ ๆ กลยุทธ์และรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาและสนับสนุนธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย เน้นการพัฒนาตลาดน้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญด้านธรรมชาติ และเพิ่มนโยบายการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณปริมาณ

2.1 รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคมากที่สุด ร้อยละ 45.3 รองลงมาประกอบธุรกิจในรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ร้อยละ 25.4 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม ร้อยละ 21.2 และรูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ร้อยละ 8.0 ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1

รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย	จำนวน	ร้อยละ
1. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ	79	25.4
2. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม	66	21.2
3. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ	25	8.0
4. รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค	141	45.3
รวม	**311**	**100.0**

2.2 กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจของผู้ประกอบการตลาดน้ำในประเทศไทย พบว่า ผู้ประกอบการมีการนำกลยุทธ์การตลาดไปใช้ในการ

ประกอบธุรกิจในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะใช้กลยุทธ์การตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดมากที่สุด รองลงมาเป็นกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ ส่วนด้านที่ใช้กลยุทธ์การตลาดน้อยที่สุด คือ ด้านราคา ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2

กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจของผู้ประกอบการตลาดน้ำในประเทศไทย

กลยุทธ์การตลาดของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย	$\overline{X}$	**S.D.**	**ระดับความคิดเห็น**
1. กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์	3.94	0.63	มาก
2. กลยุทธ์ด้านราคา	3.07	0.67	ปานกลาง
3. กลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่าย	3.87	0.56	มาก
4. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.08	0.65	มาก
รวม	**3.74**	**0.50**	**มาก**

2.3 กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจของผู้ประกอบการตลาดน้ำในประเทศไทย พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะสร้างความแตกต่างทางการแข่งขัน หรือการสร้างความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะในตัวสินค้าหรือบริการที่เหนือกว่าคู่แข่ง ทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันพิเศษ ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3

กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจของผู้ประกอบการตลาดน้ำในประเทศไทย

กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจสร้างความเป็นเอกลักษณ์	จำนวน (n = 131)	ร้อยละ (100.0)
1. การสร้างความแตกต่างทางการแข่งขัน หรือการสร้างความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะในตัวสินค้าหรือบริการที่เหนือกว่าคู่แข่ง ทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน	170	54.7
2. การเป็นผู้นำด้านต้นทุน โดยใช้กระบวนการผลิตสินค้าหรือซื้อสินค้ามาขายด้วยราคาต่ำ ทำให้สินค้าที่ขายแก่ผู้บริโภคมีราคาขายที่ต่ำกว่าคู่แข่ง	17	5.5
3. การมุ่งตลาดเฉพาะส่วนที่มีขนาดเล็ก คือ การขายหรือบริการสินค้าที่มุ่งเน้นเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในตลาดน้ำเท่านั้น	124	39.9

2.4 ปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 68.2 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 43.4 ระยะเวลาที่เปิดกิจการระหว่าง 6 - 10 ปี ร้อยละ 49.2 มีรายได้จากการประกอบอาชีพระหว่าง 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 45.7 ธุรกิจส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลาง ร้อยละ 77.5

2.5 กลยุทธ์และแนวทางของภาครัฐและเอกชนในการพัฒนา และส่งเสริมสนับสนุนธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย พบว่า ภาครัฐควรสนับสนุนพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับศักยภาพเชิงวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญต่อการเพิ่มความปลอดภัย และกวดขันมาตรฐานด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาการหลอกลวงเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

2.6 ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ของรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย พบว่า

(1) ความสัมพันธ์ของรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยภูมิหลังส่วนบุคคล เพศ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่เปิดดำเนินการ ของผู้ประกอบการไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และขนาดของร้านค้ามีความสัมพันธ์กับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

(2) ความสัมพันธ์ของรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย จำแนกตามกลยุทธ์การตลาด พบว่า กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา กลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่ายไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย ส่วนกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์กับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

(3) ความสัมพันธ์ของรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย จำแนกตามกลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจ กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจมีความสัมพันธ์กับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การอภิปรายผล

1. รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคมากที่สุด ดังนั้น การส่งเสริมการตลาด และการพัฒนาสินค้าอุปโภคบริโภคจึงเป็นสิ่งที่ควรเน้น โดยเฉพาะซื้อสินค้าและบริการในเรือที่พายอยู่ในคลองตลาดน้ำ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อให้ลูกค้าได้ซื้อสินค้าและบริการริมตลิ่งหรือบนบก มีสินค้าในท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตลาดน้ำไว้จำหน่ายหลายชนิด และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำ ดังนั้น ผู้ประกอบการ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะต้องเน้นและความสำคัญกับการท่องเที่ยวในรูปแบบการขายสินค้าอุปโภค บริโภค จำพวก อาหาร ขนมหวาน ขนมโบราณ ผลไม้ และสินค้าที่สามารถบริโภคได้ให้มีความหลากหลาย มีคุณภาพให้ลูกค้าเกิดความประทับใจให้มากที่สุด ดังที่ พินพัสนีย์ พรหมศิริ (2545, หน้า 6) ได้สรุปกลยุทธ์ตลาดสำหรับยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงว่า การสร้างความพึงพอใจของลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นยุคไหน ลูกค้าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดของธุรกิจเสมอ เพราะลูกค้าเป็นที่มาของรายได้ การรักษาความสัมพันธ์ และความพึงพอใจของลูกค้า ที่จะช่วยรักษา และเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ธุรกิจ ปัจจัยที่สร้างความพึงพอใจให้ลูกค้ามี หลายประการ เช่น คุณภาพของสินค้าและบริการ ราคาที่เหมาะสม คุณค่าของสินค้าตามที่ลูกค้าคาดหวัง ความสะดวกหรือการเข้าถึงของสินค้า กระบวนการสร้างความพึงพอใจเริ่มจาก การพัฒนาแนวคิดและนโยบาย การวิจัยตลาด วิเคราะห์ความจำเป็น และความต้องการของลูกค้า วางแผนความต้องการเฉพาะของสินค้า และบริการ

รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค เป็นสินมรดกตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ ซึ่งสินมรดกตามธรรมชาติเหล่านี้เปรียบเสมือนมีบ่อทองที่ประชาชาจะนำมาประยุกต์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ได้ (ตุ้ย ชุมสาย, 2527, หน้า 81-83) และตลาดน้ำจะต้องได้รับการส่งเสริมการตลาดในขั้นต้น ซึ่งเป็นพื้นฐานของการตลาดคือ การใช้ 4P's (Product Price Place Promotion) ซึ่งหลักการใช้คือการวางแผนในแต่ละส่วนให้เข้ากัน และเป็นที่ต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่เลือกเอาไว้ให้มากที่สุด (ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล, 2548, หน้า 25) ได้แก่ สินค้า หรือบริการที่จะเสนอให้กับลูกค้า แนวทางการกำหนดตัว product ให้เหมาะสมก็ต้องดูว่ากลุ่มเป้าหมายต้องการอะไร การตั้งราคาลูกค้าจะเต็มใจจ่าย ซึ่งอาจจะได้มาจากการทำสำรวจหรือแบบสอบถาม วิธีการนำสินค้าไปสู่มือของลูกค้า การทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบอกลูกค้าถึงลักษณะสินค้าของเรา เช่น โฆษณาในสื่อต่าง ๆ หรือการทำกิจกรรมที่ทำให้คนมาซื้อสินค้าของเรา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกมล ศรีเดช (2545, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ตลาดดอนหวาย: พื้นที่แห่งการท่องเที่ยวและการบริโภค ผลการวิจัย พบว่า ตลาดดอนหวายเป็นพื้นที่อีกแห่งหนึ่งที่ฟื้นตัวขึ้นมาด้วยอิทธิพลของคำว่าการท่องเที่ยว ซึ่งได้สร้างภาพผ่านสื่อสัมพันธ์ต่าง ๆ ว่า ตลาดดอนหวายเป็นสถานที่ที่เหมาะแก่การท่องเที่ยวอย่างยิ่ง โดยอาศัยปัจจัยสองประการมาสร้าง "จุดขาย" ได้แก่ อดีตอันรุ่งเรืองและบรรยากาศอันสุขสงบ อดีตอันรุ่งเรืองนั้นสะท้อนผ่านอาหารที่กล่าวอ้างว่า เป็นสูตรโบราณ

สูตรต้นตำรับ และวิถีชุมชนโบราณ อันมีบ้านเรือนเก่าแก่ การล่องเรือเป็นภาพตัวแทน ส่วนบรรยากาศอันสุขสงบ สะท้อนผ่านการสร้างภาพว่าที่นี่มีธรรมชาติงดงามเหมาะแก่การพักผ่อนในวันหยุดสุดสัปดาห์ ดังนั้น ตลาดดอนหวายในปัจจุบันจึงเป็นพื้นที่แห่งการบริโภคของคนในเมืองที่ไม่ต่างกับตลาดสดติดแอร์ในห้างสรรพสินค้าหรือตลาดสดกลางแจ้งอย่างจตุจักร เพียงแต่ว่าตลาดดอนหวายได้อาศัยมายาภาพของลมหายใจอดีตมาเพิ่มคุณค่าแก่พื้นที่ และมีครรลองชีวิตตอบสนองนโยบาย “การท่องเที่ยวไทย” อย่างภาคภูมิ

2. กลยุทธ์การตลาดของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย พบว่าผู้ประกอบการมีการนำกลยุทธ์การตลาดไปใช้ในการธุรกิจในระดับมาก โดยส่วนใหญ่จะใช้กลยุทธ์การตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดมากที่สุด เนื่องจาก ตลาดน้ำเป็นตลาดที่อยู่คู่กับเมืองไทยมานานแล้ว จึงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคมาก ดังนั้น การส่งเสริมการตลาดเพื่อกระตุ้นยอดขาย และการสร้างความโดดเด่น ความเป็นหนึ่งให้กับตลาดน้ำ จึงเป็นกลยุทธ์ที่ต้องนำมาใช้กับตลาดน้ำในยุคปัจจุบัน โดย Kotler (1997, p. 92) ได้อธิบายว่า ส่วนประสมทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ซึ่งใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจแก่ กลุ่มเป้าหมาย คือ การส่งเสริมการตลาด (promotion) หมายถึง การติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อเพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ การติดต่อสื่อสารอาจจะใช้บุคคลหรือไม่ใช้ก็ได้ โดยการติดต่อสื่อสารนั้นมีหลายประการที่เรียกว่า ส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด หรือส่วนประสมการติดต่อสื่อสาร (promotion mix or communication mix) ซึ่งประกอบด้วย การโฆษณา (advertising) เป็นกิจกรรมในการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับองค์การหรือผลิตภัณฑ์ บริการ หรือความคิดที่ต้องมีการจ่ายเงินโดยผู้อุปถัมภ์รายการ การขายโดยใช้พนักงานขาย (personal selling) เป็นกิจกรรมการแจ้งข่าวสารและการจูงใจที่บุคคล การให้ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ (publicity and relations) การให้ข่าวเป็นการเสนอความคิดเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ที่ไม่ต้องมีการเงิน ส่วนการประชาสัมพันธ์ หมายถึง ความพยายามที่มีการวางแผนการโดยองค์การ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อองค์การให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย การให้ข่าวเป็นกิจกรรมหนึ่งของการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย (sales Promotion) เป็นกิจกรรมการส่งเสริมที่นอกเหนือจากการโฆษณา การขายโดยใช้พนักงานขายและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งสามารถกระตุ้นความสนใจการทดลองใช้หรือการซื้อ การส่งเสริมการขาย มี 3 รูปแบบ คือ การกระตุ้นผู้บริโภค เรียกว่า การส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่ผู้บริโภค โดยการกระตุ้นคนกลาง เรียกว่า การส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่คนกลาง (trade promotion) และการกระตุ้นพนักงานขาย เรียกว่า การส่งเสริมการขายที่มุ่งพนักงาน (sales force promotion)

3. ความสัมพันธ์ของรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย

3.1 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และขนาดของร้านค้ามีความสัมพันธ์กับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจาก รายได้ของธุรกิจย่อมหมายถึงกำไร และขนาดของร้าน ถ้าร้านขนาดเล็กย่อมมีรายได้ต่ำเมื่อเทียบกับร้านค้าขนาดใหญ่ หรือธุรกิจขนาดใหญ่ สำหรับธุรกิจในตลาดน้ำทั่วไปจะเป็นธุรกิจขนาดกลางมีรายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท ซึ่งถือเป็นรายได้ที่ไม่น้อยและไม่มากเกินไป จากรายได้และขนาดของร้านนี้ ทำให้รูปแบบของธุรกิจส่วนใหญ่เป็นธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งเป็นรูปแบบหลักภายในตลาดน้ำ

โดยมีทั้งสินค้าประเภทอาหารคาวหวาน ผลไม้ ของที่ระลึก สินค้าใช้ในครัวเรือนทั่วไป ซึ่งได้รับความนิยมจากลูกค้าเป็นอย่างมาก เพราะธุรกิจดังกล่าวไม่สามารถแยกตัวได้จากคลอง สินค้ามีราคาไม่แพง ทำให้มีลูกค้าทุกกลุ่มและทุกวัยสามารถซื้อได้โดยสะดวก ตลาดน้ำที่เน้นการซื้อขายสินค้าอุปโภคบริโภค ได้แก่ ตลาดน้ำดอนหวาย ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตลาดน้ำตลิ่งชัน และตลาดน้ำลำพญา โดยเฉพาะตลาดน้ำลำพญาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนครปฐม เป็นอู่อารยธรรมคนริมน้ำท่าจีน แหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ประเภทสินค้าจะเป็นสินค้าหัตถกรรมท้องถิ่น เรือสินค้าที่ชาวบ้านนำผลผลิตทางการเกษตร หลากชนิดมาจำหน่ายราคาไม่แพง สดและสะอาด พร้อมด้วยแพอาหารคาว อาหารหวานที่ทอดตัวยาวเรียงรายอยู่เป็นจำนวนมาก

3.2 กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์กับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจาก การส่งเสริมการตลาดเป็นปัจจัยหลักสำคัญในการดำเนินธุรกิจการค้าขาย หรือการเนินธุรกิจทุกประเภท เนื่องจาก การส่งเสริมการตลาดเป็นการสร้างจุดแข็ง สร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการ และเป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพในการติดต่อกับผู้บริโภคอีกด้วย ดังนั้น การวางแผนการส่งเสริมการตลาดจะต้องมีความรอบคอบ มีการวางแผน และมองการณ์ไกลถึงข้อเสีย และผลประโยชน์ที่จะได้รับไว้อย่างชัดเจน เสรี วงษ์มณฑา (2542, หน้า 11-12) ได้อธิบายว่า การส่งเสริมการตลาด (promotion) เป็นการใช้ความพยายามจูงใจให้เกิดความชอบสินค้าและบริการและเกิดพฤติกรรมอย่างถูกต้อง การส่งเสริมการตลาดที่สำคัญประกอบด้วยการโฆษณา (advertising) การประชาสัมพันธ์ (public relation) การส่งเสริมการขาย (sales promotion) การขายด้วยตัวบุคคล (personal selling) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤทัยรัตน์ ก่อเกียรติสกุลชัย และอุทิส ศิริวรรณ (2549, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การตลาดด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของ ชุมชนท่าด่านโฮมสเตย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ซึ่งพบว่า กลยุทธ์การตลาดด้านส่งเสริมการตลาด ของชุมชนท่าด่านโฮมสเตย์ คือ ได้รับการสนับสนุนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยผ่านทางอินเตอร์เน็ต โบว์ชัวร์ และทางชุมชนท่าด่าน โฮมสเตย์ไม่มีนโยบายในการลด แลก แจก แถม จากผลการสำรวจความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยว พบว่า ความต้องการมากและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวปานกลางเป็นอันดับสี่ นักท่องเที่ยวต้องการส่วนลดบ้านพักในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวคาดหวังว่าจะได้รับส่วนลดในการมาท่องเที่ยวในครั้งต่อไป และจากการศึกษาของ มานิกา นิลพยัคฆ์ (2540, บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดของผู้แทนจำหน่ายบล็อคปูถนนในเขตกรุงเทพมหานครและพบว่า กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดที่ควรใช้มากที่สุดตามความคิดเห็นของผู้แทน จำหน่ายคือ วิธีการโฆษณา รองลงมาคือ การขายโดยใช้บุคคล การประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขายตามลำดับ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดด้านการวางแผนงานส่งเสริมการตลาดกับขนาดของผู้แทนจำหน่าย

3.3 กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจมีความสัมพันธ์กับรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากกลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจเป็น กลยุทธ์เฉพาะส่วนของขนาดธุรกิจ เช่น ถ้าธุรกิจเสื้อผ้าจะมีกลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจ โดยการเน้นเสื้อผ้าวัยรุ่นหรือการขายสินค้าเฉพาะกลุ่มสตรี หรือบุรุษ เป็นต้น

สำหรับรูปแบบธุรกิจการท่องเที่ยวตลาดน้ำมีความเป็นกลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจมาก โดยการเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ธรรมชาติ จึงต้องสร้างความโดดเด่นให้เหนือคู่แข่งขัน และสร้างความเป็นเอกลักษณะเฉพาะตัวให้ลูกค้าสามารถจดจำได้ดี

2. ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นได้ข้อมูลและรูปแบบการท่องเที่ยวของตลาดน้ำในแต่ละแห่งว่าตลาดน้ำแต่ละแห่งมีความแตกต่างและเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นการนำนโยบายภาครัฐมาใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดน้ำในแต่ละแห่งให้เหมาะสม จะก่อให้เกิดอุตสาหกรรมใหม่ด้านการท่องเที่ยวตลาดน้ำ และทำให้ประชาชนมีรายได้เศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับมหภาค

3. นักศึกษา นักวิชาการ สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในลักษณะการเรียนรู้ การต่อยอดหรือขยายผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ได้รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดน้ำในรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคและการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติมากขึ้น ดังนี้

1. การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงและระบบการสัญจรในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญ ดังนี้ คือ ถนน ที่จอดรถ ทางเดินเท้า ทางรถจักรยาน และที่จอดรถจักรยาน ทางเดินป่า ทางขี่ม้า ขี่ช้าง ท่าเรือ หรือแพ

2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านอาคารและสิ่งก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญ ดังนี้ คือ สำนักงานที่ทำการของแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พักนักท่องเที่ยว ห้องน้ำสาธารณะ ศาลาหรือซุ้มพักคอย ร้านค้า ร้านอาหาร

3. การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านสิ่งประกอบบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญ ดังนี้คือ ซุ้มทางเข้า ป้ายและสื่อความหมาย ลานกิจกรรม สวนหย่อม กระถางและที่ปลูกต้นไม้ ม้านั่ง โต๊ะ เก้าอี้ ระบบแสงสว่าง ระบบน้ำใช้ ระบบกำจัดของเสียและน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะมูลฝอย รั้ว กำแพง สะพาน ขั้นบันได และอื่น ๆ

4. การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคของพ่อค้า แม่ค้าในท้องถิ่นให้มากขึ้น และมีการแปรรูปสินค้าให้มีความทันสมัย เก็บรักษาได้นาน พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกให้พ่อค้า แม่ค้าสามารถดำเนินกิจการได้อย่างในสภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย

5. การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเน้นรักษาและอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อให้ตลาดน้ำในประเทศไทยมีความเป็นธรรมชาติ สวยงาม และคงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่สวยงาม เพื่อให้มีความเป็นเอกลักษณ์และดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2547). *สถิติการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ปี 2546.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2542). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว.* กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชิดจันทร์ หังสสูต. (2532). *อุตสาหกรรมการบริการระหว่างประเทศ.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล. (2548). *การตลาดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และธุรกิจเอส เอ็ม อี.* กรุงเทพฯ: เอ็ม เอ เอช พริ้นติ้ง.

ตุ้ย ชุมสาย. (2527). *ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.* กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

พรพรรณ เปล่งปลั่ง. (2548). *การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน.* วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต (สังคมวิทยา), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พินพัสนีย์ พรหมศิริ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. (2545). กลยุทธ์การตลาด สำหรับยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง. *ประชาชาติธุรกิจ, 27* (1 มกราคม 2545).

มานิกา นิลพยัคฆ์. (2540). *กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดของผู้แทนจำหน่ายบล็อคปูถนนในเขตกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ฤทัยรัตน์ ก่อเกียรติสกุลชัย และอุทิส ศิริวรรณ. (2549). *กลยุทธ์การตลาดด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนท่าด่านโฮมสเตย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก.* นครนายก: ม.ป.พ.

สิริกมล ศรีเดช. (2545). *ตลาดดอนหวาย: พื้นที่แห่งการท่องเที่ยวและการบริโภค.* วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสรี วงษ์มณฑา. (2542). *ยุทธวิธีการตลาด ช่วงปลายศตวรรตที่ 20.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

Kotler, P. (1997). *Marking for Hospitality & Tourism.* New Jersey: Prentice-Hall.

Review by Robert Derrick Butterfield

The Rise of the Mafia-The Definitive Story of Organised Crime' by Martin Short, published by John Blake Publishing Ltd., 2009

In 1971, the film 'The Godfather' was released, claiming to show the inner workings of an Italian-American Mafia family, the Corleones. It was soon acclaimed as a cinematic masterpiece and an accurate depiction of organized crime in America. It was followed by two sequels and a plethora of gangster films by other directors, notably Martin Scorsese. They all showed tightly-knit Italian-American communities existing within the wider U.S. society, but adhering to their own sets of laws and rules of behaviour, totally at odds with those of the wider society.

These rules included a death sentence for anyone who betrayed the family and its secrets, or who colluded with rival families. There was also omerta' the vow of silence, in which secrets were kept, even under extreme torture. There was a great deal of intrigue, plotting and bloodletting between the Corleone family and its rival crime families. Orchestrating, controlling and manipulating everything was the Godfather himself, Don Vito Corleone, the head of the family who demanded and got unquestioning obedience. He exercised dictatorial power over the family and its affairs. He had the power to grant favours, to get things done for family members. At the beginning of the film, a poor Italian immigrant comes to him with the sad story of how his daughter has been raped and brutalized by two young boys. The father is poor, the boys are rich; there is little chance of him getting any justice through the U.S. legal system. The Godfather promises that the boys "will be taken care of "- in return the father has to pledge his loyalty, and promise to pay back the favour when asked.

How true was the film? Was it an accurate portrayal of immigrant life in America? And how is it that the Mafia has managed not only to survive, but to flourish in the United States, in spite of the best efforts of law enforcement agencies to suppress it? British author Martin Short, in his history of the U.S. Mafia tries to answer these questions, and to shed light upon this fascinating subject.

Short cites the amazing fact that organized crime is America's biggest industry, netting an estimated $160 billion a year (1) The main source of revenue is narcotics, but there is also loan sharking, gambling, prostitution and protection rackets. There is also legitimate business, but the Mafia's methods are not. They include extortion, terrorism, intimidation, and tax evasion, and the corruption of public officials, politicians, judges, journalists and policemen is widespread. The main aim is enrichment. A 1967 U.S. Task Force Report on Organized Crime put it thus: "Organized crime is a society that seeks to operate outside the control of the American people and their governments. It involves the thousands of criminals working within

*อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ ภาคภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

structures as complex as those of legitimate governments. Its actions are not impulsive but rather the result of intricate conspiracies carried out over many years and aimed at gaining control over whole fields of activity in order to amass huge profits." (my emphasis) (2)

In the film, we see the Corleone family virtually destitute when they reach America, yet extremely wealthy thirty years later. The Mafia is all about making big money.

The Mafia, as is well known, originated in Sicily. Sicily was ruled by a series of despotic foreign powers, and secret societies were formed to fight these oppressors. Later, they turned to crime. Life in Sicily was hard, and thousands of Sicilians were attracted to the idea of emigrating to America to begin a new life. Between 1902-1913, over a million left Sicily and Southern Italy. In America, they faced hostility, prejudice and discrimination. They were uneducated and could only do menial tasks. They formed communities to help each other in this new environment. Some also brought their criminal habits with them. Many put their faith in Mafia organizations, since they believed that this was the way to get on and to prosper in the New World.

The thing that really established the Mafia in America was Prohibition. From 1920 until 1932, it was illegal to drink alcohol in the United States. Most Americans thought the law stupid and obstructive and many broke it with impunity. Many of the police turned a blind eye. This was the era of 'bootleg liquor', drink illegally imported from Canada by Al Capone, Joseph Kennedy and many others. Chicago was the natural centre of this trade and Capone, an Italian-American from New York, ran the city as his personal domain. His gang controlled the import and selling of liquor and made vast fortunes. He rigged elections, intimidated voters and had the local politicians in his pocket. He was vicious, but he knew most of the people were on his side.

"If I break the law, my customers who number hundreds of the best people in Chicago are as guilty as I am…….Everyone calls me a racketeer. I call myself a businessman." (3)

Capone was responsible for the Saint Valentine's Day Massacre, when the rival Irish Moran gang was wiped out. Frank Gusenberg, one of the victims, was taken alive to the morgue. Although riddled with bullets and dying, he refused to tell the police anything. Admirable omerta' Capone's fall came quickly enough ,however. With the repeal of Prohibition, there was no need for his bootleg liquor. The corrupt politicians who had collaborated with him and shielded him were swept from office. Shorn of their protection, he was vulnerable. He was arrested for tax evasion and died of syphilis in prison , aged only 48.

The next important Mafia figure is Charles 'Lucky' Luciano. He is credited with unifying the New York families under his leadership, by brutally murdering all rivals. With his associate, Vito Genovese, he engaged in drug trafficking, and was the first to bring heroin into the U.S. on a large scale. By 1941 he was in jail. The U.S. was also at war at that time with Germany, Italy and Japan, and there were fears for the

security of her Atlantic seaports. The dock labour force was mainly Italian, and some of them might have a loyalty to the old country. It was feared that there might be sabotage, strikes and other forms of disruption that might harm the U.S. war effort. Luciano's thugs controlled the labour unions .He was respected and feared by the Italian-American community. The U.S. Government approached Luciano, who then consulted Albert Anastasia. They assured them that would be no trouble. Later on, when British and American forces invaded Italy, they received considerable help from the local Mafia who hated Mussolini. Luciano helped to arrange this. (4)

The story of Luciano illustrates the strong links between the Mafia and U.S. politicians that existed during the war. There is strong evidence to suggest that there was Mafia involvement in the assassination of President John F. Kennedy in 1962.The Kennedy family fortune was based on the bootleg liquor that Joe Kennedy, his father, brought into Chicago during Prohibition. He could not have done this without collaborating with Al Capone and his henchmen. When it came to the election of his son in 1960, there is considerable evidence that Sam Giancana, the head of the Chicago Mafia did much to make sure Chicago voted for Kennedy. It was a vital win that ensured Kennedy the presidency. However, the Kennedy brothers did not exactly repay Giancana for his help. Instead John appointed his brother, Bobby as Attorney-General. The first thing Bobby did was to arraign Jimmy Hoffa, the head of the Teamsters (truck drivers) union who was corrupt and had links with the Mafia. The murder of the president on 22nd of November, 1963 stopped this investigation in its tracks. Bobby lost his job. Thus, the Mafia had a strong motive for killing the president. The subsequent murder of the suspected assassin, Lee Harvey Oswald by Jack Ruby was further evidence. Ruby was a minor Mafia associate from Chicago, who spent many years as a bagman (debt collector) for the mob.

Gambling has always been a lucrative Mafia activity. As Short points out, in the majority of states most forms of gambling are illegal. It goes against the Protestant work ethic on which the New England colonies were founded. Yet, Americans love to gamble. An estimated $20 billion on legal gambling and $50 billion on illegal gambling is spent by Americans every year (5) As the chairman of the 1976 commission on Gambling in America put it, "How can any law which prohibits what 80 per cent of the people approve of be enforced?" (6)

Meyer Lansky, an associate of Luciano, set up casinos in Cuba in the thirties, with the approval of the dictator, Batista. He knew the Mafia would ruthlessly control this activity. This was all terminated by Fidel Castro's revolution in 1959.Another Jewish gangster, Benjamin 'Bugsy' Siegel opened the first casino ,'The Flamingo' in Las Vegas, Nevada in 1945.Siegel had the foresight to see that Las Vegas ,a small desert town had the potential to become a gambling capital. Siegel was murdered in 1947, but this did not stop other Mafia families from moving in. Today, there are over ninety casinos generating $2 billion dollars a year which yield 40% of Nevada's state revenue.

(7) We see this all in Godfather II, when the Corleone family moves into the gambling business in Cuba and Las Vegas.

Stars and celebrities have often been attracted to gangsters. The actor, George Raft, who specialized in gangster roles, was a personal friend of Siegel, while Bob Hope and Frank Sinatra were in Las Vegas too. Sinatra was on very friendly terms with the Gambino family and often performed cabaret shows at Mafia-owned casinos. This link with show business is seen in 'The Godfather'. Johnny Fontaine, one of the family wants a part in an upcoming movie. Don Vito arranges this by intimidating the film's director, by killing his favourite racehorse and placing its head in his bed. Much of this is thought to mirror Sinatra's early career. Many recent Hollywood films, such as 'Bugsy' and 'Hoffa',which dealt with the careers of Siegel and Hoffa portray them in a positive light as glamorous figures, and underplay their violent and corrupt aspects.

Narcotics are the main source of the Mafia's wealth today. Since the days of Luciano and Genovese, there has been an explosion in Americans' use of drugs. It is estimated today that two million Americans use heroin,five million use cocaine and thirty million use marijuana. (8) The Mafia still dominate the heroin trade. The drug as morphine, comes from Asia to Sicily, where it is processed into heroin. However, Latins dominate the cocaine trade, from Colombia coming into the U.S. through Florida. The trade is worth $90 billion a year and is still expanding. (9)

How is it that the Mafia has survived and flourished? In the first place, it is a rich and powerful entity deeply entrenched in the U.S. business world. It operates like a large corporation, like Ford or Intel, except that its activities are mostly illegal. As Joseph Valachi testified in 1963, it is very tightly organized nationally and has powerful allies within the U.S. business community. (10)

Its wealth also gives it political power. The Luciano episode showed how even the U.S. government was willing to form an alliance with organized crime to fulfill its aims. The death of JFK showed how that power could go right up to the presidency. The Mafia has friends in high places. Paul Laxalt was one of President Reagan's chief advisors in the 80's. Earlier, he was a casino owner and Mafia associate in Las Vegas.

There has never been a concerted effort to uproot the Mafia .Individuals, such as Thomas Dewey, Senator Estes Kefauver and Bobby Kennedy have tried to break the power of the mobs, but have achieved only limited results. J. Edgar Hoover's FBI ruthlessly hunted down and killed non-Italian gangsters, but left the Italians untouched.Hoover frequently asserted that organized crime did not exist in America. His policy seemed to be, 'Let sleeping dogs lie.'

Another reason for the Mafia's survival is that they have always given Americans what they wanted. During Prohibition, the legislators decided that Americans should not drink. Americans generally thought that they were entitled to drink, and cheerfully broke the law. The Mafia provided

them with the liquor to do so. Similarly with gambling and drugs. There is, says Short,' the gap between public morality and personal conduct.'(11) Americans put a strong emphasis on personal freedom and are mistrustful of too much government interference in their personal lives. The Mafia has always pandered to this urge. In addition, there is the American reverence for the maverick, the rebel, the person who refuses to conform. Many see gangsters in this light. This may help to explain the glamour and romantic cachet that has led so many American celebrities to associate with hoodlums and thugs. The Mafia is part and parcel of American life-that is why it is not going to disappear.

Reference

Peter, M. (1968). *The Valachi Papers.* New York: G. P. Putnam and Sons.

ประกาศเกียรติคุณผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาต้นฉบับ
วารสาร EAU HERITAGE ฉบับที่ 1 ประจำปี พ.ศ. 2552

วารสาร EAU Heritage ฉบับที่ 1 ประจำปี 2552 ได้รับความกรุณาจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านจากสถาบันต่าง ๆ ที่ได้สละเวลาและความคิดในการตรวจต้นฉบับบทความ ด้วยความอุตสาหะ ยังผลให้วารสารEAU Heritage ดำเนินการไปด้วยความสมบูรณ์และก่อให้เกิดมาตรฐานทางวิชาการมากยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชียจึงขอขอบพระคุณและประกาศเกียรติคุณผู้ทรงคุณวุฒิดังรายนามต่อไปนี้

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์
   รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
2. ดร.รุจิร์ ภู่สาระ
   ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุษยมาส สินธุประมา
   รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
4. รองศาสตราจารย์ ดร. พิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์
   คณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
5. ดร. ทิวารักษ์ เสรีภาพ
   ผู้อำนวยการสถาบันภาษาและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออก มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
6. พ.ต. ดร. สรรพชัย หุวะนันท์
   กองวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จ.นครนายก
7. ดร. ธนาคม สุนทรชัยนาคแสง
   อาจารย์ภาควิชาวิศวกรรมครื่องกลและการบิน-อวกาศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
8. ดร.สมบัติ ฑีฆทรัพย์
   คณบดี คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
9. Robert Derrick Butterfield
   อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ ภาคภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
10. รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยชนะ อิงคะวัต
    อาจารย์ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
11. รองศาสตราจารย์ ดร. เชาว์ โรจนแสง
    อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

EAU Heritage Journal
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

ใบสมัคร

สมาชิกวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

ชื่อ_____นามสกุล_____

ในนาม_____(ระบุชื่อองค์กร)

เลขที่_____หมู่ที่_____ตรอก/ซอย_____ถนน_____

แขวง/ตำบล_____เขต/อำเภอ_____จังหวัด_____

รหัสไปรษณีย์_____โทรศัพท์_____โทรสาร_____อีเมล์_____

การออกใบเสร็จรับเงิน ❒ ต้องการ ❒ ไม่ต้องการ

ออกใบเสร็จในนาม_____

_____

_____

สำหรับสมาชิก

❒ สมาชิกใหม่ ❒ ต่ออายุสมาชิก

ตั้งแต่ปีที่_____ฉบับที่_____เดือน_____พ.ศ._____ระยะเวลา_____ปี

อัตราค่าสมาชิก : 1 ปี 2 ฉบับ เป็นเงิน 240 บาท

การชำระค่าสมาชิก

❒ ธนาณัติ ❒ ตั๋วแลกเงิน ❒ เงินสด

จำนวนเงิน_____บาท (_____)

ธนาณัติ/ตั๋วแลกเงินจ่าย **ปณ.ธัญบุรี 12110 ในนาม มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย**

ส่งที่ คณบดี คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

200 ถนนรังสิต-นครนายก (คลอง 5) ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี 12110

(วงเล็บมุมซองด้านขวา “สมาชิกวารสาร EAU”)

ประสานการสมัครสมาชิก : อรพินท์ ลูกอินท์

คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ โทร : 0-2577-1028 # 302

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสาร EAU Heritage เป็นวารสารราย 6 เดือน มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชียจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า และเปิดโอกาสให้นักศึกษา นักวิจัย คณาจารย์ ตลอดจนนักวิชาการทั่วไป ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่รู้จักต่อสาธารณชน และได้แลกเปลี่ยนความรู้ในวิทยาการด้านต่างๆ

บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์

บทความที่เสนอเพื่อพิจารณาต้องเป็นบทความวิชาการหรือรายงานการวิจัยทั้งภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษในทุกสาขาวิชา เรื่องที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านกระบวนการพิจารณากลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องก่อนลงตีพิมพ์ และต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาในวารสารอื่นๆ (การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ส่งบทความโดยตรง)

การเตรียมต้นฉบับ

ต้นฉบับที่เสนอเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ ต้องมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. พิมพ์ด้วยกระดาษ A4 ความยาวประมาณ 6–10 หน้า
2. รูปแบบตัวอักษรให้ใช้ Angsana new ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และขนาดของตัวอักษร หากเป็นชื่อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 20 หัวข้อต่างๆ ใช้ตัวอักษรขนาด 16 และส่วนเนื้อหาทั่วไปใช้ตัวอักษรขนาด 15
3. รูปแบบการจัดหน้า ให้จัดเป็น 2 คอลัมน์ และจัดแนวข้อความชิดซ้าย (ไม่ต้องปรับขวา)
4. เขียนชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงานและที่อยู่ของผู้เขียนอย่างชัดเจน โดยแยกออกจากส่วนต้นฉบับและบทคัดย่อ
5. แนบบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษมาพร้อมกับบทความ โดยกำหนดความยาวของบทคัดย่อไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A 4 พร้อมทั้งกำหนดคำสำคัญ (key words) ไม่เกิน 6 คำ
6. แยกไฟล์ตาราง รูปภาพ ที่ประกอบในเนื้อหาบทความ และส่งมาพร้อมกับไฟล์บทความ

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

ในกรณีที่ผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่อง ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนามปี โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีพิมพ์ และเลขหน้าที่ข้อมูลปรากฏอยู่ (ชื่อ นามสกุล, ปีพิมพ์, เลขหน้า) ตัวอย่างเช่น

(ธวัชชัย สันติวงษ์, 2540, หน้า 142)

(Fuchs, 2004, p. 21)

ส่วนการเขียนรายการอ้างอิงท้ายเล่ม ให้ใช้ระบบการอ้างอิงแบบ APA ตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง มีดังนี้

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). *ชื่อหนังสือ* (ครั้งที่พิมพ์). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือหน่วยงานที่พิมพ์.

ประคอง กรรณสูต. (2541). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

วิทยา นภาริกุลกิจ. (2523). *การเมืองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Sharp, W. F. (1985). *Investment* (3rd ed.). New Jersey: Prentice–Hall.

2. วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่)*, เลขหน้า.

สุจินต์ สิมารักษ์. (2550). หลากหลายปัญหาการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐกิจการเกษตร, 27(2)*, 53–57.

3. หนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปี, เดือน วันที่). ชื่อบทความ. *ชื่อหนังสือพิมพ์*, หน้า.

ศรีสกุล ลีวาพีระพันธ์. (2545, กรกฎาคม 11). จับทีวีใส่กระเป๋า เขาทำกันอย่างไร?. *มติชน*, หน้า 19.

4. วิทยานิพนธ์

กอบกุล สรรพกิจจำนง. (2541). *การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนานโยบายการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย*. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

5. สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่เผยแพร่เอกสาร). *ชื่อเรื่อง*. ค้นเมื่อ (ระบุวัน เดือน ปี), จาก (ระบุ URLที่สืบค้นบนอินเทอร์เน็ต).

มานพ แก้วผกา. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง กับการค้าเสรีไปด้วยกันได้จริงหรือ*. ค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2549, จาก http://www.ftawatch.org

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่เผยแพร่เอกสาร). *ชื่อเรื่อง*. ค้นเมื่อ (ระบุวัน เดือน ปี), จาก (ระบุ URLที่สืบค้นบนอินเทอร์เน็ต).

Prizker,T. J. (1989). *An early fragment from central Nepal*. Retrieved June 12, 1996, from http://www.ingress.com/–astranart/pritzker.html

การบอกรับเป็นสมาชิก

ผู้สนใจสามารถติดต่อบอกรับเป็นสมาชิกได้ที่ กองบรรณาธิการวารสาร EAU Heritage อัตราค่าสมัครเป็นสมาชิกปีละ 240 บาท

สถานที่ติดต่อ

ผู้สนใจเสนอบทความหรือบอกรับสมาชิก สามารถติดต่อได้ที่

กองบรรณาธิการวารสาร EAU Heritage (สำนักอธิการบดี)
200 ถ.รังสิต–นครนายก (คลอง 5) ต.รังสิต อ.ธัญบุรี
จ.ปทุมธานี 12110
โทรศัพท์ : 02–5771028
e–mail address : eau_heritage@eau.ac.th

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

ปรัชญา

"บ่อเกิดแห่งปัญญา คือ การศึกษาที่กว้างไกล"

(Wisdom through Global Education)

วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

เป็นมหาวิทยาลัยคุณภาพแห่งเอเชียเพื่อเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

200 ถ.รังสิต-นครนายก (คลอง 5) ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110

โทร. 0-2577-1028-31 ต่อ 314, 222, 225 โทรสาร. 0-2577-3066

E-mail. library@eau.ac.th เว็บไซต์ http://www.eau.ac.th